

Eshatološke teme u djelima starih slavonskih pisaca

Bujadinović, Lorena

Master's thesis / Diplomski rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:142:803766>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-02**

FILOZOFSKI FAKULTET
SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet Osijek

Dvopredmetni studij Hrvatskoga jezika i književnosti i Pedagogije

Lorena Bujadinović

Eshatološke teme u djelima starih slavonskih pisaca

Diplomski rad

Mentor: prof. dr. sc. Zlata Šundalić

Osijek, 2018.

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku
Filozofski fakultet Osijek
Odsjek za hrvatski jezik i književnost
Katedra za staru hrvatsku književnost
Dvopredmetni studij Hrvatskoga jezika i književnosti i Pedagogije

Lorena Bujadinović

Eshatološke teme u djelima starih slavonskih pisaca

Diplomski rad

Znanstveno područje humanističkih znanosti, polje filologije, grana teorija i
povijest književnosti

Mentor: prof. dr. sc. Zlata Šundalić

Osijek, 2018.

Sažetak

Tema je ovoga diplomskoga rada istraživanje eshatoloških tema u djelima dvojice slavonskih pisaca, Vida Došena i Antuna Ivanošića. U radu se donose bitne odrednice hrvatske književnosti 18. stoljeća kojoj su svoj doprinos dali i navedeni slavonski pisci. U uvodnome su dijelu opisane društvene, povijesne, političke i gospodarske prilike koje su utjecale na osamnaestostoljetnu slavonsku književnost. Središnji je predmet rada istraživanje i interpretiranje eshatoloških tema: smrt, sud, pakao, raj, vječnost i uskrsnuće u jednom Došenovom i u trima Ivanošićevim djelima. Najprije se u radu donosi određenje eshatologije koja predstavlja razumijevanje „posljednjih stvari“ (smrt, sud, pakao, raj, vječnost i uskrsnuće). Također se naglašava važnost pojave eshatologije i eshatoloških tema u vremenima kada je smrt sveprisutna, kao što su ratovi, bolesti, prirodne nepogode i slično. Zatim slijedi prikaz života i rada Vida Došena i Antuna Ivanošića te se navode značajke njihova stila pisanja. Analizira se pojavnost, čestotnost i značajke eshatoloških tema u Došenovoj „Aždaji sedmoglavoj“ i u tri Ivanošićeva teksta („Opivanje sličnorično groba Jozipa Antuna Čolnića od Čolke“, „Svemogući neba i zemlje Stvoritelj“, „Sličnorični nadpis groba Zvekanovoga“). U zaključnom se dijelu istražuju sličnosti i razlike u Došenovoj i Ivanošićevoj obradi eshatoloških tema. Zastupljenost je eshatoloških tema u analiziranim djelima uvjetovana sadržajem, tematikom, motivima i općim tonom djela. Došen i Ivanošić stvaraju u sličnim društvenim i političkim prilikama, odnosno u vrijeme kada je Slavonija bila oslobođena od turske vlasti. Navedeno se prenosi i na pojavnost eshatoloških tema u njihovim djelima. Svojim su obradama eshatoloških tema nastojali pisanom riječju djelovati prosvjetiteljski kako bi i na taj način unaprijedili svoju Slavoniju i dali svoj doprinos slavonskoj književnosti.

Ključne riječi: eshatološke teme, 18. stoljeće, Slavonija, Vid Došen, Antun Ivanošić

Sadržaj

1. Uvod.....	7
2. Uvodno o hrvatskoj književnosti 18. stoljeća	9
3. Život u Slavoniji u 18. stoljeću	11
4. Slavonska književnost 18. stoljeća	13
5. Eshatologija.....	15
5.1. Eshatološke teme	16
5.1.1. Uskrsnuće	16
5.1.2. Život vječni	16
5.1.3. Sud.....	17
5.1.4. Pakao	18
5.1.5. Smrt.....	18
5.2. Eshatologija i književnost.....	19
6. Vid Došen	20
6.1. O „Aždaji sedmoglavoj“	22
6.2. Eshatološke teme u „Aždaji sedmoglavoj“	24
6.3. Došenov stil	32
7. Antun Ivanošić	34
7.1. Ivanošićeva djela	34
7.1.1. O „Opivanju sličnoričnom groba Jozipa Antuna Čolnića od Čolke“	34
7.1.2. Eshatološke teme u „Opivanju sličnoričnom groba Jozipa Antuna Čolnića od Čolke“	35
7.1.3. O „Svemogućem neba i zemlje Stvoritelju“	39
7.1.4. Eshatološke teme u „Svemogućem neba i zemlje Stvoritelju“	39
7.1.5. O „Sličnoričnom nadpisu groba Zvekanovoga“	41
7.1.6. Eshatološke teme u „Sličnoričnom nadpisu groba Zvekanovoga“	42
7.2. Ivanošićev stil	44
8. Zaključno ili o sličnostima i razlikama u Došenovoj i Ivanoševićovoj obradi eshatoloških tema	46
9. Literatura i izvori	49
10. Prilozi - Istraživanje eshatoloških tema u djelima Vida Došena i Antuna Ivanošića	52

- Tablica 1* – Smrt u Došenovoj „Aždaji sedmoglavoj“
- Tablica 2* – Pakao u Došenovoj „Aždaji sedmoglavoj“
- Tablica 3* – Raj u Došenovoj „Aždaji sedmoglavoj“
- Tablica 4* – Sud u Došenovoj „Aždaji sedmoglavoj“
- Tablica 5* – Vječnost u Došenovoj „Aždaji sedmoglavoj“
- Tablica 6* – Uskrsnuće u Došenovoj „Aždaji sedmoglavoj“
- Tablica 7* – Smrt u Ivanošićevu „Opivanju sličnoričnom groba Jozipa Antuna Čolnića od Čolke“
- Tablica 8* – Sud u Ivanošićevu „Opivanju sličnoričnom groba Jozipa Antuna Čolnića od Čolke“
- Tablica 9* – Raj u Ivanošićevu „Opivanju sličnoričnom groba Jozipa Antuna Čolnića od Čolke“
- Tablica 10* – Vječnost u Ivanošićevu „Opivanju sličnoričnom groba Jozipa Antuna Čolnića od Čolke“
- Tablica 11* – Pakao u Ivanošićevu „Opivanju sličnoričnom groba Jozipa Antuna Čolnića od Čolke“
- Tablica 12* – Uskrsnuće u Ivanošićevu „Opivanju sličnoričnom groba Jozipa Antuna Čolnića od Čolke“
- Tablica 13* – Sud u Ivanošićevu „Svemogućem neba i zemlje Stvoritelju“
- Tablica 14* – Smrt u Ivanošićevu „Svemogućem neba i zemlje Stvoritelju“
- Tablica 15* – Raj u Ivanošićevu „Svemogućem neba i zemlje Stvoritelju“
- Tablica 16* – Vječnost u Ivanošićevu „Svemogućem neba i zemlje Stvoritelju“
- Tablica 17* – Pakao u Ivanošićevu „Svemogućem neba i zemlje Stvoritelju“
- Tablica 18* – Uskrsnuće u Ivanošićevu „Svemogućem neba i zemlje Stvoritelju“
- Tablica 19* – Smrt u Ivanošićevu „Sličnoričnom nadpisu groba Zvekanovoga“
- Tablica 20* – Pakao u Ivanošićevu „Sličnoričnom nadpisu groba Zvekanovoga“
- Tablica 21* – Sud u Ivanošićevu „Sličnoričnom nadpisu groba Zvekanovoga“
- Tablica 22* – Eshatološke teme u Došenovoj „Aždaji sedmoglavoj“
- Tablica 23* – Eshatološke teme u Ivanošićevu „Opivanju sličnoričnom groba Jozipa Antuna Čolnića od Čolke“
- Tablica 24* – Eshatološke teme u Ivanošićevu „Svemogućem neba i zemlje Stvoritelju“
- Tablica 25* – Eshatološke teme u Ivanošićevu „Sličnoričnom nadpisu groba Zvekanovoga“

Tablica 26 – Eshatološke teme u Ivanošićevim djelima („Opivanje sličnorično groba Jozipa Antuna Čolnića od Čolke“, „Svemogući neba i zemlje Stvoritelj“, „Sličnorični nadpis groba Zvekanovoga“)

1. Uvod

Tema je ovoga diplomskoga rada istraživanje eshatoloških tema u djelima dvojice slavonskih pisaca, Vida Došena i Antuna Ivanošića. U radu se najprije opisuje hrvatska književnost 18. stoljeća. Naime, književni su povjesničari isticali važnost prosvjetiteljskih značajki djela koja nastaju u 18. stoljeću sukladno tokovima europske književnosti. Budući da na književnost bitno utječe sredina u kojoj nastaje, opisuje se i život u Slavoniji u 18. stoljeću. Naime, Slavonija je bila krajem 17. stoljeća oslobođena turske vladavine te su opće prilike za život bile nepogodne i nesigurne, a obrazovanih je pojedinaca, uz redovnike, bilo vrlo malo. Nadalje, definira se eshatologija, kao i eshatološke teme: smrt, sud, život vječni, pakao i raj. U nastavku rada govori se o eshatologiji u književnosti i o njezinoj pojavnosti koja se vezuje uz nesigurna i nemirna vremena. Slijedom toga, osobitu zaslugu u povezivanju eshatologije i književnosti imaju slavonski pisci Vid Došen i Antun Ivanošić. Stoga se u radu predstavlja njihov život i književni rad. Naime, obojica su obogatila slavonsku književnost, a osobito mjesto u hrvatskoj književnosti ima Došenovo djelo „Aždaja sedmoglava“ te Ivanošićeva djela „Opivanje sličnorično groba Jozipa Antuna Čolnića od Čolke“, „Svemogući neba i zemlje stvoritelj“ i „Sličnorični natpis groba Zvekanovoga“. Obojica su svojim djelima imali značajnu ulogu u razvijanju Slavonije, u poticanju pismenosti i kršćanske vjere i kulture. U radu je analizirana zastupljenost eshatoloških tema u svakom od navedenih djela te su potom navedeni razlozi koji su na to utjecali: sadržaj, opći ton, motivi i slično. Također, proučavaju se i značajke Došenovog i Ivanošićevoga stila koji su bitno utjecali na njihovo književno, eshatološko i prosvjetiteljsko djelovanje. Naime, pisali su jednostavnim stihom i jezikom kako bi ih Slavonci razumjeli, kako bi im razotkrili svu njihovu grješnost i sklonost porocima te neobrazovanost. Primjerom drugih ljudi nastojali su im pokazati kako čovjek može krjeposno živjeti. Dakako, s obzirom da na pojavu eshatoloških tema u književnosti utječu društvene prilike, u radu se govori i o političkim prilikama u kojima se Slavonija nalazila u 18. stoljeću, kao i poroci kojima su Slavonci bili skloni. Osim društvenih prilika koje su utjecale na njihovo djelo, ističu se i pojedinci koji su ostavili vidan trag na njihovo književno stvaralaštvo, ali i na obradu eshatoloških tema.

Na kraju rada donesen je zaključak do kojeg se došlo nakon provedenog istraživanja o zastupljenosti eshatoloških tema djelima dvojice slavonskih pisaca. Analiziraju se sličnosti i razlike u Došenovoj i Ivanošićevoj obradi navedenih tema.

Aktualnost ove tematike očituje se u želji za otkrivanjem prošlosti, u želji za otkrivanjem odnosa književnosti i eshatologije, u želji za otkrivanjem razloga pojavljivanja eshatoloških tema u književnosti te u želji za ukazivanjem na bogatstvo i doprinos stare slavonske književnosti nacionalnoj književnosti.

2. Uvodno o hrvatskoj književnosti 18. stoljeća

Osamnaesto je stoljeće, prema Jelčić (1997: 70), određeno stilskim pluralizmom. Naime, uzrok pojave stilskoga pluralizma u hrvatskoj književnosti 18. stoljeća očituje se u zakašnjelim stilovima europske književnosti. Ipak, 18. je stoljeće odredio proces prosvjećivanja (Jelčić, 1997: 70; Kombol, 1961: 328). Sukladno tome, književnost 18. stoljeća Frangeš (1987: 112) naziva razdobljem racionalizma koje se još naziva i prosvjetiteljstvo ili prosvijećenost. Isto potvrđuje i Georgijević (1969: 181) koji uz navedeno naglašava da se 18. stoljeće naziva i stoljećem svjetlosti. Uz to, prema Franičević i sur. (1974: 313), prosvjetiteljstvo hrvatske književnosti 18. stoljeća u skladu je s ideološkim i društvenim pokretima u svijetu. Dakako, prosvjetiteljske ideje i pokreti ostvareni su sukladno društvenim prilikama u Hrvatskoj, a zajedničko je bilo „uvjerenje u veliku, presudnu moć praktičnog, moralnoodgojnog djelovanja knjige i književnosti“ (Franičević i sur., 1974: 313). Dakle, osnovni je cilj prosvjetiteljstva bio „da u kulturi dovede do pobjede razuma i ljudskog dostojanstva, da širi svjetlost u mraku neznanja, da prosvjetljuje i prosvjećuje svijet.“ (Georgijević, 1969: 181) Pisci su nastojali poučiti narod obavljanju kućanskih poslova, društvenim odnosima, ponašanju, odijevanju, a osobito – opismeniti i izaći iz mraka neznanja (Franičević i sur., 1974: 314).

Nadalje, u odnosu na geografsku smještenost hrvatske književnosti 18. stoljeće racionalizam zahvaća panonski i mediteranski dio Hrvatske (Frangeš, 1987: 112). Panonski je dio (sjeverna Hrvatska) bio pod utjecajem jozefinizma, dok je mediteranski dio bio pod utjecajem Francuske, Švicarske, Apeninskoga poluotoka i slično. Osim toga, Frangeš (1987: 112) ističe da se u pojedinim dijelovima Hrvatske javljaju i elementi neoklasicizma, odnosno predromantičarska kretanja koja su „zabrinuta prije svega za vrijednosti narodne, usmene poezije.“ (Frangeš, 1987: 112) U odnosu na slavonski racionalizam Frangeš (1987: 112) osobito ističe djela Matije Antuna Reljkovića te Adama Tadije Blagojevića. Ipak, značajno mjesto i utjecaj imao je i Vid Došen. Naime, Došen je bio nezadovoljan odnosima u društvu te je svojim djelima želio ukazati na nepravdu i vratiti puk na „pravi put“ (Frangeš, 1987: 114). Unatoč tome Georgijević navodi da slavonska književnost i književnost u Hrvatskoj nemaju izrazitih zastupnika baroknoga slavizma (Georgijević, 1969: 185) te je književnost pojaviše svedena na crkvena i duhovna djela (Ježić, 1944: 174). Suprotno tome, Franičević i sur. (1974: 315) naglašavaju značaj pisaca slavonske književnosti koji su književnošću nastojali odvratiti puk od loših običaja u svakodnevnome životu. Nadalje, iako Frangeš ističe značaj prosvjetiteljstva, Georgijević (1969: 184) navodi da u

Hrvatsku vrlo sporo dolaze značajke novoga pogleda na svijet. Naime, Georgijević ističe (1969: 185) da je u umjetnosti i književnosti u 18. stoljeću zavladao barok. Slijedom toga, Sablić (1995: 157) navodi da u hrvatskoj književnosti s kraja 17. i početka 18. stoljeća postoje književna djela koja pripadaju različitim religioznim književnostima. Pripadnost je religioznim književnostima uvjetovana različitim razlozima, kao što su posljedičnost kulturnih veza, povijesno-politički kontekst, društvena funkcija književnosti, vrijeme pojavnosti izražajnih karakteristika i slično (Sablić, 1995: 157). Prema tome, Sablić (1995: 157) u odnosu na hrvatsku regionalnu književnost 18. stoljeća navodi tzv. barokne krugove:

1. dubrovačko-dalmatinski (I. Bunić Vučić, J. Palmotić, S. Đurđević, V. Menčetić, P. Kanavelić, I. Đorđić)
2. ozaljski (A. K. Frankopan-Zrinska, F. K. Frankopan, P. Zrinski, P. R. Vitezović)
3. kajkavski (J. Habelić, B. Milovac, M. Magdalenić)
4. slavonski (A. Kanižlić, V. Došen, A. Ivanošić, J. L. Krmpotić) (Sablić, 1995: 157)

S druge strane, Georgijević (1969: 185) ističe da književnost 18. stoljeća nema izuzetnih i utjecajnih ličnosti: „ona je oskudna po idejama, ograničena u vidicima, prilično mršava po umjetničkim i književnim ostvarenjima.“ (Georgijević, 1969: 185) Odnosno, do pojave Reljkovića slavonska književnost uglavnom samo životari (Georgijević, 1969: 185; Ježić, 1944: 174). Nadalje, prema Kombol (1961: 367), 18. je stoljeće u Slavoniji obilježeno didaktičkim djelovanjem književnika jer je Slavonija bila opustošena i uništena: „Njihovo svestrano podizanje i privođenje u sferu zapadne kulture bilo je prva i glavna zadaća, koja se je u osamnaestom stoljeću nametala i upravi zemlje i tankom sloju narodnih školovanih ljudi.“ (Kombol, 1961: 167) Slijedom toga, Ježić (1961: 175) ističe ulogu Matije Antuna Reljkovića koji je, vidjevši društvene i gospodarske prilike u Njemačkoj, nastojao isto proširiti i na hrvatskom, slavonskom području. Naime, nakon Matije Antuna Reljkovića pisci su znatno bili usmjereni prosvjetiteljskim idejama, kako u umjetnosti i književnosti, tako i u ostalim područjima života i društva. Dakle, slavonska se književnost može pohvaliti brojnim djelima koja stoje na vrhu hrvatske književnosti. Drugim riječima, 18. je stoljeće bilo značajno za razvoj hrvatske književnosti (Peić, 1984: 5), a odlikuje se i emotivnim odnosom prema narodnoj književnosti (Franičević i sur., 1974: 317).

3. Život u Slavoniji u 18. stoljeću

Prodori turske vojske u Slavoniju završile su u prvoj polovici 16. stoljeća. Tada je osmanlijska sila osvojila slavonsko područje i tako njime zagospodarila (Matić, 1994: 9). Takvim spletom okolnosti hrvatske su zemlje bile odsječene od vidnijega napretka koji je pratio zapadnu Europu. Osim što nije bilo ni društvenoga ni gospodarskoga razvoja, u Slavoniji nije bilo ni napretka u književnom razvoju, kao ni u općem kulturnom i umjetničkom radu (Matić, 1994: 9; Kombol, 1961: 367). Uz to, pod turskom se vlašću osobito njegovao islam i islamski običaji, a kršćana je bilo vrlo malo (Matić, 1994: 10-11; Kombol, 1961: 367). Onaj mali broj kršćana koji je još preostao mogao se za poneki savjet obratiti jedino svećenicima, redovnicima i obrazovanim ljudima (Matić, 1994: 12). Upravo stoga Vodnik (1907: 4) ističe kao glavni zadatak slavonskih pisaca: „(...) trebalo je dakle sada na slobodi podići od poludivljeg bojnika do pripitomljena čovjeka, kršćanina“ (Vodnik, 1907: 4). Osim savjeta, redovnici su nastojali i poučavati mladež čitanju i pisanju (Matić, 1994: 14-15; Ježić, 1944: 174).

Slavonija se, dakle, mogla vidnije razvijati na gospodarskom, kulturnom i umjetničkom području tek nakon oslobođenja od turske vlasti u 17. stoljeću. Ipak, i nakon oslobođenja od Turaka, opće su prilike u Slavoniji dugo bile nepovoljne i nesigurne (Vodnik, 1907: 4). Prema mišljenju Krešimira Georgijevića (1969: 169) Hrvatska je u 18 stoljeću vratila svoje povijesne granice, a Slavonija je bila u vojnim rukama. Osim toga, nesigurnosti su i dalje postojale, a potpomagale su ih i provale hajduka, kao i pobune u različitim društvenim staležima (Matić, 1994: 19-23). Život je u Slavoniji i na početku 18. stoljeća znatno zaostajao za prilikama u Europi (Matić, 1994: 24; Kombol, 1961: 367). U Slavoniji se zaostalost očitovala kako u poljoprivredi tako i u društvenim odnosima (Georgijević, 1969: 170). Taube tako piše da su Ilirci primili poroke od Turaka: „Među tim porocima su tromost i lijenost, sklonost razbojništvu i pljački, naklonost prema pijanstvu, mnogoženstvu, razvratu, sujevjerju, vraćanju i dr.“ (citirano prema Georgijević, 1969: 170) U odnosu na obrazovanje mladeži nakon izгона Turaka, Matić (1994: 28), Ježić (1944: 174) i Vodnik (1907: 4) ističu značajnu ulogu franjevac koji su izgradili obrazovni sustav u Slavoniji. Osim franjevac značajnu su ulogu imali i isusovci koji su osnivali prve javne više škole u Slavoniji (Matić, 1994: 28; Georgijević, 1969: 178-179; Ježić, 1944: 174; Vodnik, 1907: 4). No, nakon ukinuća isusovačkoga reda država je preuzela organiziranje i planiranje načela rada škola u Slavoniji, a visoko se cijeno učenje njemačkoga i latinskoga jezika (Matić, 1994: 32-33). Matić (1994: 35) ističe da je učenje čitanja i pisanja bilo

usko povezano s vjerskom poukom. Prema Georgijević (1969: 178-179) značajan se napredak u školstvu dogodio uvođenjem „marijaterezijanskoga školskog ustava“. Osim toga, Matić ističe nekoliko pojedinaca koji su imali značajnu ulogu u opismenjavanju stanovništva: isusovac požeškoga kolegija Josip Milunović, Matija Antun Reljković te Blaž Tadijanović. Milunović je narod upućivao u blagodati čitanja te im je nastojao opisati život i prednosti razvijenijih zemalja, Reljković se zalagao za vjersku prosvjetu, dok je Tadijanović nastojao poučiti nepismene vojnike čitanju (Matić, 1994: 35). Dakle, poput Milunovića, Reljkovića i Tadijanovića, i ostali su slavonski pisci nastojali iskorijeniti nepismenost, shvaćajući da bez prosvjete nema napretka.

4. Slavonska književnost 18. stoljeća

Staru hrvatsku književnost odlikuje raznolikost unutar čvrstoga jedinstva. Pri tome pojedine regionalne književnosti ne označavaju separatizam ili lokalizam hrvatske književnosti, nego pridonose originalnosti i bogatstvu hrvatske književnosti (Peić, 1984: 5). Na regionalne književnosti utjecali su brojni čimbenici: društveni, povijesni, kulturni, mentalitet književnika itd. (Peić, 1984: 5). Isto potvrđuje i Matić koji ističe da na književnost bitno utječe sredina u kojoj je nastala, a osobito „u književnosti koja se rađa u doba kada nastaju jače promjene u duševnom i društvenom životu.“ (Matić, 1994: 49) Nakon Karlovačkoga mira 1699. godine Slavonija je došla u doticaj sa zapadnom Europom (Matić, 1994: 49). Osobito su se reformne ideje širile iz Francuske u ostale europske zemlje, pa tako i u slavonske krajeve (Matić, 1994: 49). Prema Matiću reformne su ideje bile prosvjetiteljske misli i vjera u ljudski razum (Matić, 1994: 50). Ipak, nakon oslobođenja od Turaka, Slavonija je ostala pod vlašću vojske i carske komore te su bile česte pobune kmetova i drugih društvenih staleža (Matić, 1994: 49-52).

Opisani društveni i svakodnevni život Slavonije 18. stoljeća ostavio je stanovite tragove i u pisanoj riječi onoga vremena. Reljković, Došen i Blagojević u svojim su djelima osobito ocrtavali život slavanskoga seljaka. Dakako, sva su trojica bili obrazovani i boravili su određeno vrijeme u drugim razvijenim zemljama te su nova saznanja donijeli u Slavoniju želeći je unaprijediti (Matić, 1994: 54). Unatoč tome Peić (1984: 5) izričito naglašava da je slavonskoj književnosti učinjena nepravda: slavonska književnost u povijestima književnosti nije prikazana onako „kako to ona zaslužuje“. Naime, većina povjesničara govoreći o slavonskoj književnosti 18. stoljeća koristi naziv „razdoblje prosvijećenog apsolutizma“ (Peić, 1984: 5). Peić (1984: 5-6) kritizira i etiketiranje slavonske književnosti kao prosvjetiteljske i lokalističke koja je određena djelovanjem crkvenih ljudi koji upućuju Slavonca prema nebu. Pogrešno je, piše Peić, ocjenjivati umjetničko djelo isključivo po motivu te upravo zbog toga književni povjesničari posežu za nazivom „vijek prosvijećenog apsolutizma“ (Peić, 1984: 6). Peić (1984: 6) zaključuje da je slavonska književnost 18. stoljeća bitno obogatila hrvatsku književnost elementima rokoka, deskriptivnom poezijom i primjerima klasicizma. Osim toga, prema Peić (1984: 7), slavonska je književnost jedan od „najrasnijih“ primjera hrvatskoga književnoga baroka. Također, slavonska je književnost 19. stoljeća jednako zapostavljena kao i slavonska književnost 18. stoljeća (Peić, 1984: 6). Unatoč zapostavljenosti, Peić (1984: 6) slavonsku književnost opisuje kao „književnost punog života“. Naime, pisci slavonske književnosti zapisuju svakodnevne pojave i događaje u

Slavončevu životu. Ipak, Peić (1984: 6) ističe da se najviše piše o piću, jelu, seksualnom životu, prolaznosti života i smrti. Dakle, velik broj slavonskih pisaca Slavoniju predstavlja kao veselu, pustopašnu i raskalašenu – „koja luduje i u tom samouništavajućem pijanstvu, opojnosti izgara potpuno.“ (Frangeš, 1968: 15) Osim toga, pisci pišu i o blagodatima Slavonije, prikazuju bogate šume i plodne ravnice (Frangeš, 1968: 15). Nadalje, Frangeš (1968: 16) ističe i temu prikaza života slavnskoga seljaka, njegove razuzdanosti, gozbe, neumjerenosti u jelu i piću. Dakako, o tim se temama govori kroz brojna raspoloženja: od tuge i gorčine do smijeha, humora ili pak psovke (Peić, 1984: 6). Dakle, u djelima slavonskih pisaca 18. i 19. stoljeća pronalazi se pesimizam i optimizam fizičkoga i psihičkoga tipa (Peić, 1984: 11). Osim toga, za slavonsku je književnost 18. stoljeća karakteristično uvođenje tjelesnoga te slavonski pisci pritom opisuju organe za jelo i piće, njihovu funkciju i disfunkciju (Peić, 1984: 118). Također, Peić (1984: 11) ističe „vitalizam“ i „humor“ kao tipičan motiv slavonskih pisaca: „vitalizam – život nas ne pita jesmo li optimisti ili pesimisti – mi moramo da ga živimo! To rađa posebno stanje duha: humor – glavnu snagu slavonske literature.“ (Peić, 1984: 11) U odnosu na pisce slavonske književnosti, Peić (1984: 6) navodi da je tu ponajprije riječ o visoko obrazovanim pojedincima koji su dobro poznavali umjetnost, bili su župnici, fratri, profesori i tomu slično. S obzirom na to, čitajući djela slavonske književnosti 18. i 19. stoljeća, čitatelji mogu mnogo toga naučiti o Slavoniji jer, prema Peiću (1984: 11), riječ je o enciklopedijama Slavonije u kojima se nalazi i geografija, zoologija, etnografija i botanika Slavonije. S druge strane, slavonsku književnost 18. i 19. stoljeća karakterizira namjerno izbjegavanje ravnoteže, odnosno ona „živi od igre krajnosti: preduhovna je i pretjelesna“ (Peić, 1984: 14). Uz to, slavonsku književnost 18. i 19. stoljeća osnažuje osjećaj zavičajnosti koji je određen trima stupnjevima: dijalekt, motivi i opći karakter regije (Peić, 1981: 15). Slijedom toga, prema Marijanović (2005: 17), jezik pisaca stare Slavonije izgrađen je na osnovi štokavsko-ikavskoga književnojezičnoga tipa. Dakle, štokavska je ikavica dio pismene i književne tradicije (Marijanović, 1994: 17). Nadalje, slavonska književnost bila je i usmena i pismena, pisana hrvatskoslavonskim jezikom, njemačkim i latinskim te su je pisali kako Slavonci, tako i pridošli pisci (primjerice, Vid Došen) (Marijanović, 1994: 19). Osim toga, snaga slavonske književnosti 18. i 19. stoljeća očituje se u činjenici da joj je korijen u narodu: „Kroz pero slavnskoga književnika progovara specifični karakter svijeta koji živi originalnim društvenim i umjetničkim profilom – stoljećima.“ (Peić, 1984: 16)

5. Eshatologija

Prema Gozzelino (2004: 69), eshatologiju čine „sve ili gotovo sve religije čovječanstva, na prvome mjestu kršćanstvo, koje su upravljene prema postizanju strogo konačnoga svršetka, koji je takav da u smrti, umjesto nestanka, nalazi svoje vlastito ispunjenje.“ Prema Rebić (2003: 72), pojam je eshatologije višeznačan. Naime, teološki izraz eshatologija znači „nauk o posljednjim stvarima, o posljednjim vremenima, o smrti, sudu, i o životu poslije smrti, o svršetku svijeta, o preobrazbi neba i zemlje, o ponovnom dolasku Kristovu i o novom stvaranju i uskrsnuću mrtvih.“ (Rebić, 2003: 72) Prema Pierreu A. Riffardu (1989; citirano u Grčević, 2002: 68), eshatologija „znači izricanje krajnjih svrha pod čime, s jedne strane, valja razumijevati uzvišene svrhe (ciljeve), a, s druge, krajnje svrhe (svršetke) ponajprije svijeta i čovječanstva.“ Odnosno, eshatologija je nauk o posljednim stvarima (Ratzinger, 2016: 17). Nadalje, prema Pierrueu A. Riffardu (citirano u Grčević 2002: 68), tri su razine eshatologije. Prva, kozmička eshatologija, negira i poriče vječnost svijeta te predstavlja krajnje svrhe Zemlje, prirode, svemira i svijeta. Krajnje svrhe naroda, čovječanstva i zajednice predstavlja kolektivna eshatologija, dok posljednja, individualna ili moralna eshatologija naglašava vjerovanje u zagrobni život te predstavlja krajnju svrhu pojedinca poslije smrti (Grčević, 2002: 68).

Nadalje, prema Badurini (citirano prema Grčević, 2002: 69) eshatologija predstavlja „razumijevanje 'posljednjih stvari'“, odnosno ona se razumijeva kao dio katoličke teologije „koji se bavi posljednjim stvarima što čovjeka čekaju: smrt, sud, raj ili pakao.“ Ipak, Grčević (2002: 69) naglašava da eshatologija najdublje i najšire značenje dobiva u Crimovoj „Enciklopediji živih religija“ (1981) gdje znači „poimanje suštinske prirode postojanja u terminima njegovog cilja ili krajnje svrhe.“ (Grčević, 2002: 69) S obzirom na to, Grčević zaključuje da takva definicija eshatologije obuhvaća i korijen same grčke riječi, odnosno obuhvaća grčku riječ „eshatos“ koja ima značenje krajnjeg, posljednjeg, najvišeg, te „logos“ u značenju riječ, govor. Dakle, kršćanska eshatologija obuhvaća mnogobrojne i raznolike druge eshatologije (Grčević, 2002: 69). Osim toga, Grčević (2002: 69) ističe da eshatologije nema bez poimanja o vječnomu.

Nadalje, Gozzelino (2004: 69) ističe da je osnova kršćanske eshatologije Isus Krist. Odnosno, izvor kršćanske eshatologije proizlazi iz uskrsnuća Sina Božjega. Dakle, bit kršćanstva sastoji se u osobi Isusa Krista: „Ona određuje sve ostalo, i to toliko dublje i šire koliko je povezanost jača.“ (Guardini, 2005: 12) Drugim riječima, kršćanin na svijet, sudbinu i čovječanstvo gleda očima Isusa Krista: „Tko god mene prizna pred ljudima, priznat ću i ja njega

pred svojim Ocem nebeskim. Tko se mene odriče pred ljudima, i ja ću se njega odreći pred svojim Ocem nebeskim.“ (Mt 10, 32-33; citirano prema Guardini, 2005: 25) Također, sva su stvorenja usmjerena k Isusu Kristu: „(...) učovječenjem Sina Božjega, njegovom smrću i njegovim uskrsnućem, po otajstvu vjere i milosti sve stvorenje pozvano je napustiti svoju prividnu samostojnost i podvrgnuti se jednoj osobnoj zbilji, naime onoj Isusa Krista, kao presudnoj formi.“ (Guardini, 2005: 13)

Osim toga, kršćanska eshatologija poučava i naviješta život nakon smrti, vječni život, koji se temelji na istini i pravdi (Gozzelino, 2004: 69). Dakle, osnovne su teme eshatologije uskrsnuće tijela, vječni život, sud, fizička smrt, čistilište, pakao i tomu slično (Gozzelino, 2004: 70).

5.1. Eshatološke teme

5.1.1. Uskrsnuće

U odnosu na uskrsnuće tijela Gozzelino (2004: 74) navodi da ono ljude vodi u Kristovu slavu u nebesima. Smrt postaje početak života vječnoga: „(...) kao najkompletnija i najparadoksalnija pobjeda nad smrću koju je moguće zamisliti; kao jamstvo valjanosti sadašnjega vremena, dokaz da život ima smisao te da zaslužuje da ga se uvijek živi, pa i u najzlokobnijim situacijama.“ (Gozzelino, 2004: 74) Naime, prema Guardini (2002: 48) uskrsnuće predstavlja oduhovljavanje tijela, odnosno veličanstvo tijela i duha gdje je tijelo posrednik za ulazak u slavu (Gozzelino, 2004: 74). Također, uskrsnuće predstavlja temelj kršćanske vjere: „Ako mrtvi ne uskršavaju, ni Krist nije uskrsnuo. A ako Krist nije uskrsnuo, uzaludna je vjera vaša, još ste u grijesima. Onda i oni koji usnuše u Kristu, propadoše. Ako se samo u ovom životu u Krista ufamo, najbjedniji smo od svih ljudi.“ (1 Kor 15, 16-19; citirano prema Guardini, 2002: 43-44) Prema tome, osoba Isusa Krista mjerilo je čovjekova ponašanja, spasenja i uskrsnuća.

5.1.2. Život vječni

Nadalje, život vječni ostvaruje se u pravednicima, odnosno u ovisnosti ljubavi o Bogu u Isusu Kristu te u zajedništvu sa svijetom i ljudima. Dakle, život vječni predstavlja zajedništvo s

Bogom Ocem po Kristu u Duhu (Gozzelino, 2004: 75), odnosno, ono predstavlja središte svega (Guardini, 2002: 86). Nadalje, prema Gozzelino (2004: 75), spominjući raj i nebo – „spontano se misli na neki rasvijetljeni grad koji očekuje ljude kako bi ih odšteti za svaki trud“ (Gozzelino, 2004: 75). Ovozemaljski život služi kako bi rodio nebo. Bog ljude podvrgava naporu i kušnjama kako bi dosegli vlastitu odgovornost i život vječni (Gozzelino, 2004: 75). Dakle, vjera upućuje čovjeka prema vječnome životu te ono predstavlja osnovu kršćanske vjere i života.

5.1.3. Sud

U odnosu na ovu eshatološku temu, prema Gozzelino (2004: 75), Božji sud je istoznačnica za spasenje, a ne za osudu: „(...) prvo značenje tog izraza ostaje spasonosna Božja vladavina nad svijetom, ili vršenje božanske vlasti po Kristu i u Duhu nad čovjekom i svemirom.“ (Gozzelino, 2004: 75) Ono predstavlja istinu (Ratzinger, 2016: 196). Dakle, Božji sud usmjeren je k radosti, nadi i veselju. U odnosu na sud Guardini navodi stihove Biblije koji ukazuju na bit spasenja: „Tko vjeruje u njega, tomu se ne sudi; a tko ne vjeruje, već je osuđen, jer nije vjerovao u jedinorođenoga Sina Božjega.“ (3, 18; citirano prema Guardini, 2005: 28); „Za njega svjedoče svi proroci da po imenu njegovu prima oprostjenje grijeha svaki koji u nj vjeruje.“ (Dj 10, 43; citirano prema Guardini, 2005: 28). Mjerilo je suđenja sam Krist. (Guardini, 2005: 63). Sukladno tome, bit čovjekova djelovanja i spasenja usmjerena je k djelovanju radi Krista i po Kristu. On predstavlja ishodište, jezgru i naslov zajednice te predstavlja prošnju i stupanje pred Boga (Guardini, 2005: 30). Stoga Guardini (2002: 74) ističe predmete suda: čovjekovi čini, njegovo djelovanje i propusti, karakter, odnosno ljubav prema bližnjemu. Čovjekova istina u sudu postaje konačna – to je ona istina „koja je u cjelini njegova života i njegovih putova postala temeljno usmjerenje njegove egzistencije“ (Ratzinger, 2016: 198-199). Štoviše, čovjekova istina određuje čovjekovo spasenje i otkupljenje. Nadalje, Gozzelino razlikuje nekoliko stupnjeva suda. Ponajprije govori o Posljednjem sudu koji odgovara posljednjim životnim trenucima koji su proporcionalni njihovom duhovnom utjecaju. Nakon toga, smrću se uvodi posebni sud, dok se na kraju vremena uvodi sveopći sud. Ipak, iako Gozzelino navodi tri razine, one su međusobno povezane te se isprepliću. Točnije, sve se razine uobličuju u sveopći sud koji, prema Gozzelino (2004: 76), predstavlja konačni zaključak svakog suda. Dakle, u sudu se očituje spasenje, a Guardini (2002: 76) osobito naglašava zadatak kršćana: „Krista gledati u svemu, nositi njegov lik u srcu tako da On nadraste svijet, povijest i

ljudsko djelo, te bude kadar sve to prozreti, odmjeriti i pridati mu njegovu vječnu vrijednost – jednom riječju, suditi mu.“ (Guardini, 2002: 76)

5.1.4. Pakao

Prema Gozzelino (2004: 77) pakao je ostvaren u đavlu i zlodusima te Isus nikada nije objavio ili otkrio da se pakao ostvario i u nekom čovjeku. S obzirom na to, ne može se tvrditi da nema nikoga tko je osuđen. Osim toga, onaj čovjek koji se ne oslobodi od grijeha postaje vječni pakao (Gozzelino, 2004: 77). Prema Ratzinger (2016: 204) pakao predstavlja vječnu propast. Stoga je važno da se čovjek suprotstavi grijehu i krene putem Isusa Krista, ukoliko se ne suprotstavi – jedan grijeh rađa drugi: „Taj grijeh ne stagnira nego rađa uvijek novim i sve težim grijesima (kao da želi reći: evo koju snagu posjeduje grijeh!)“ (Gozzelino, 2004: 77) Dakle, Gozzelino (2004: 77) naglašava dužnost osobne odgovornosti u spasenju, suprotstavljanje grijehu i ustrajnost u vjernosti Gospodinu. Naime, kršćanstvo poziva čovjeka da ne skreće s puta spasenja, odnosno da izbjegava grijeh i sablazan jer - čovjek je „blažen“ kada ne podliježe sablazni, odnosno grijehu (Guardini, 2005: 32).

5.1.5. Smrt

Nepovratno dovršenje temeljnoga opredjeljenja za ili protiv Boga predstavlja smrt. Kako bi čovjek ušao u svijet slave treba se u svojem životu i smrti približiti Bogu (Gozzelino, 2004: 78). Istinska smrt živi u svjetlu Kristove smrti, a shvaća se i kao „osobni događaj koji valja aktivno pripremiti svakodnevnim slobodnim predanjem samoga sebe Bogu.“ (Gozzelino, 2004: 78) Smrt je posljednja stvar čovjekova života (Guardini, 2002: 10). Također, smrt je određena svim ljudima djelovanjem prvoga čovjeka: „Po jednom čovjeku uđe u svijet grijeh i po grijehu smrt, i time što svi [u onom prvom] sagriješiš, na sve ljude prijeđe smrt.“ (Rim 5, 12; citirano prema Guardini, 2002: 17) Ipak, smrt označava početak novoga, vječnoga života te ono nije samo posljedica grijeha (Guardini, 2002: 20). Prema Rebić (2003: 84) u skladu sa starozavjetnom antropologijom, smrt nastupa odmah kada Jahve čovjeku oduzme dah. Tada se životni dah vraća Bogu, ali tada nije sve svršeno: „nešto od čovjeka ostaje i nastavlja živjeti poslije tjelesne smrti.“ (Rebić, 2003: 84) Nadalje, Rebić (2003: 84) ističe nekoliko shvaćanja smrti, dok Ratzinger dodaje da se stavom prema smrti određuje stav prema životu (Ratzinger,

2016: 79). Prema biološkom smislu, smrt je svršetak povijesnoga čovjekovog života. Shvaćanje smrti kao moći, snage i sile prisutno je u mitološkom smislu, dok je u simboličkom smislu smrt označena kao gubitak života koji predstavlja ostvarenje čovjeka (Rebić, 2003: 84). Osim toga, Ratzinger (2016: 100) ističe da se smrću čovjek povezuje sa središtem svojega bića. Naime, smrt može biti čovjekov neprijatelj u svojem nastojanju da ukrade čovjeku život. Suprotno tome, kada se čovjek okrene i izmiri s Bogom, smrt je pobijedena, a služi kao priprava za vječni život (Ratzinger, 2016: 101).

5.2. Eshatologija i književnost

Već je bilo rečeno da Krist predstavlja središnji lik kršćanske eshatologije, odnosno da je Krist figura milostive i apsolutne ljubavi (Grčević, 2002: 70), a ta se činjenica prenosi i u književne tekstove. U odnosu na književnost za eshatologiju su značajni tekstovi iz područja apokaliptike i viđenja. Ipak, Grčević (2002: 70) navodi da unatoč tome u određenim književnim razdobljima nestaje Krist, središnji lik kršćanske eshatologije. S druge strane, umjesto Krista, uvode se tzv. „Božji ljudi“ i žene kao odbačena bića. Osim toga, u eshatologiji i eshatološkim tekstovima uz Krista se spominje i Antikrist (Grčević, 2002: 71).

Nadalje, u odnosu na eshatologiju i književna razdoblja Grčević (2002: 71) navodi da je moguće tvrditi da postoje eshatološki pisci, a time i eshatološka razdoblja. Književno razdoblje srednjega vijeka, prema Grčević (2002: 71), prvo je pravo eshatološko razdoblje jer se sve usmjerilo ka pripremi za Apokalipsu. Također, u odnosu na ostala književna razdoblja Grčević (2002: 71) navodi da će „eshatološkim stremljenjima bit bliža ona romantičkog predznaka od onih drugih realističkih.“ Sukladno tome, eshatologija se vezuje uz nemirna vremena, odnosno za ona vremena kada je smrt sveprisutna, kao što su ratovi, bolesti, kuge, stradanja, prirodne nepogode itd. (Grčević, 2002: 71). Osim stvarnoga razaranja, eshatologija se javlja i u vremenima simboličkoga razaranja te Grčević (2002: 71) navodi propadanje pojedinih društvenih formacija, naroda i civilizacija, kraj velikih svjetonazorskih sustava, simboliku kalendarske smrti i slično.

6. Vid Došen

Došenovo je prezime ostalo u literaturi zapisano u nekoliko inačica. Prema Djamić (1981: 31) Došen je ponekad svoje prezime pisao kao Došenović, ali i kao „Dossen“, ali ne i kao „Doshen“, što potvrđuje naslovna stranica njegovoga djela „Aždaja sedmoglava“ (Djamić, 1981: 32). U odnosu na mjesto rođenja Djamić navodi nekoliko problema. Prema izvještaju kanonske vizitacije iz 1761. godine, Došen je rođen u Tribnju, ali su, nažalost, matice toga mjesta izgubljene te se zbog toga često nagađalo o Došenovu mjestu rođenja, djetinjstvu i zavičaju (Djamić, 1981: 32). Slijedom toga, Djamić iznosi nekoliko podataka. Prema Novotniju (citirano prema Djamić, 1981: 32) Došen je rođen 1720. godine u Gospiću, dok, suprotno tome, Forko, Tomić, Vodnik i Bogdanović (Djamić, 1981: 32) ne navode godinu Došenova rođenja. Ipak, u odnosu na godinu Došenova rođenja Dujmušić navodi 1719. godinu, Kombol 1720. godinu, Laszowski 1726. godinu (Djamić, 1981: 32), dok Georgijević tvrdi da je rođen oko 1720. godine (Georgijević, 1969: 248). Također, Ježić (1944: 178), Franičević i sur. (1974: 330) navode 1720. godinu. Osim toga, prema matici umrlih, prema kojoj je Došen umro u 59. godini života, odnosno 1778. godine, može se zaključiti da je bio rođen 1719. ili 1720. godine (Djamić, 1981: 32). Također, prema Frangeš (1987: 226) Došen je rođen oko 1720. godine, a umro je 1778. godine u Duboviku kod Slavnskoga Broda, što potvrđuju Kombol (1961: 371), Georgijević (1969: 248) te Franičević i sur. (1974: 330).

Postoje, dakle, nesuglasice u odnosu na godinu Došenova rođenja. Ovoj se nesuglasici pridružuje i ona vezana uz mjesto njegova rođenja. Na temelju različitih podataka Došen je rođen u Gospiću (Novotni, Forko, Tomić, Dujmušić, Laszowski), prema Vodniku rođen je u Lici (citirano prema Djamić, 1981: 33), dok Georgijević navodi da je rođen u „Lici, ispod Velebita, u selu Tribnju“ (Georgijević, 1969: 248). Tribanj kao mjesto Došenova rođenja navode još i Bogdanović, Kombol (Djamić, 1981: 33) te Franičević i sur. (1974: 330). Nadalje, Forko tvrdi da je rođen u Gospiću i to na temelju natpisa prema kojemu se Došen predstavlja kao „Dalmatin od mora Velebitskoga“ (Djamić, 1981: 33). Također, prema Matiću (1994: 56) Došen se rodio u mletačkoj Dalmaciji, pod Velebitom. Slijedom toga, Djamić (1981: 33) zaključuje da se nije moglo tvrditi da je Došen rođen u Gospiću budući da tada ne bi mogao biti „Dalmatin“. Osim toga, prema Frangešu (1987: 446) Došen je rođen u podvelebitskom Tribnju. Dakle, noviji podatci upućuju na to da je Došen rođen u Tribnju, ali se, prema Djamićevu mišljenju, pri tome problematizira postojanje Tribnja u Lici: „Ili se možda nekada onaj primorski Tribanj smatrao ličkim područjem budući da je pod Velebitom, ličkom planinom?“ (Djamić, 1981: 33)

Nadalje, ni o Došenovim roditeljima nema puno podataka. Većina povjesničara kao Vidova oca navode Stojana Došena koji je bio sudac (Djamić, 1981: 33). Uz to, prema podacima jedne vojničke, plemićke genealogije, Vid je imao brata Grgura (Djamić, 1981: 33). No, kako vojnička plemićka genealogija navodi samo muške potomke, Djamić (1981: 34) zaključuje da je Stojan možda imao i kćeri. Ipak, podatci iz spomenute genealogije vrlo su neprecizni te ne bilježe točne podatke što povjesničarima otežava točnu rekonstrukciju Došenova života.

U odnosu na Došenovo školovanje Djamić (1981: 34) pretpostavlja da je Došen podučavan kod starijega popa glagoljaša. U Križevcima je učio „humaniora“ te je u zagrebačkom sjemeništu sv. Josipa bio kapelan. Na isusovačkoj je akademiji pohađao filozofiju, a potom i kanonsko pravo (Djamić, 1981: 34). Došen se školovao i izvan granica Hrvatske. Studirao je spekulativnu teologiju u Grazu (Djamić, 1981: 34; Georgijević, 1969: 248). U odnosu na obrazovanje Frangeš (1987: 446), Franičević i sur. (1974: 330) potvrđuju da se Došen školovao u Zagrebu i Grazu te osim toga navode i Križevce. Tomo Matić (1994: 57) osobito ističe Došenov boravak u Grazu koji je znatno utjecao na njegovo književno stvaranje. Došenu je boravak u tuđini omogućio sagledavanje životnih prilika te je izgradio i sud kakav bi život i kakve bi životne prilike trebalo poticati i izgrađivati u Slavoniji. Osim boravka u tuđini, Došen je upoznao prilike i u drugim dijelovima Hrvatske. Tako Matić (1994: 57) ističe Došenovo poznavanje mletačke Dalmacije u kojoj je proveo djetinjstvo i mladost, boravak u Banskoj Hrvatskoj kojim je upoznao životne prilike kraja koji nije bio pod turskom vlašću te na samomu kraju i boravak u Slavoniji koja je bila oslobođena od turske vlasti. Dakle, „(...) imao je priliku upoznati i krajeve gdje je seljak, dokle god nije od starosti ili bolesti klonuo, plugom obrađivao zemlju, a mačem stajao ne samo na braniku međa svoga zavičaja spram turskog carstva, nego je također u interesu Habsburške dinastije prolijevao krv po bojištima zapadne Europe.“ (Matić, 1994: 57-58)

Prema mišljenju Antuna Djamića (1981: 35) i Tome Matića (1994: 57) Došen je zaređen u ninskoj biskupiji, a službovao je kao kapelan u Požegi te u zagrebačkoj biskupiji. Ipak, povjesničari se ne slažu u potpunosti oko mjesta službovanja Vida Došena. Tako Forko navodi da je Došen počeo službovati u Senju, dok Novotni pak navodi da je Došen zaređen u Senju, u Zagrebu se školovao za profesora teologije te je u Požegu i Dubovik otišao za župnika (Djamić, 1981: 35). Prema Frangešu (1987: 446) i Franičeviću (1974: 330) Došen je postao glagoljaškim svećenikom 1744. godine u senjskoj biskupiji te se ubrzo odselio u sjevernu Hrvatsku. Također, Frangeš (1987: 446), Kombol (1961: 371), Matić (1994: 57), Georgijević (1969: 248), Franičević i sur. (1974: 330) potvrđuju činjenicu da je Došen bio župnik u Duboviku. Nadalje, u

povijestima se navode i različiti podatci o razlogu napuštanja Senja. Naime, Novotni je tvrdio da je Došen napustio Senj jer se sukobio s biskupom. Međutim, Novotni navodi i drugi razlog: „Po njegovoj tvrdnji, Došen je morao ostaviti senjski biskupski dvor jer je pisao ujedljive stihove protiv biskupa. Oslanjajući se na Novotnija, tako piše i Dujmušić.“ (Djamić, 1981: 35-36) Nadalje, Bogdanović navodi da je Došen službovao u Slavonskom Brodu te u Požegi (citirano u Djamić, 1981: 36). U odnosu na Bogdanovićeve tvrdnje, Dujmović (citirano prema Djamić, 1981: 36) potvrđuje da je Došen bio kapelan u Požegi, dok preispituje mogućnost njegova službovanja u Slavonskom Brodu što nije uspio ni potvrditi ni opovrgnuti.

Osim službovanja, Došen je u slobodno vrijeme proučavao literaturu iz svoje struke, držao je školu za djecu iz svoje dubovičke župe. Dakle, bio je „promicatelj prosvjete i knjige“; „svojim životom uzoran i radom korektan, dobar stručnjak u moralci, obrazovan i ljubitelj knjiga“ (Djamić, 1981: 37; 40). Frangeš (1987: 446), Kombol (1961: 371), Franičević i sur. (1974: 330) ističu činjenicu da je Došen bio branitelj Reljkovićevih djela, a proslavio se spjevovima „Jeka planine“ (1767) i „Aždaja sedmoglava“ (1768). Dakle, Došen je bio crkveni moralist te je pisao u duhu katoličke obnove (Georgijević, 1969: 252).

6.1. O „Aždaji sedmoglavoj“

U „Aždaji sedmoglavoj“ Došen napada grešne pojave slavnskoga života, „uhvatio se u koštac s nakazom koja simbolizira totalitet negacije čovjekova moralnog življenja“ (Bogišić, 1981: 16). Ono što je karakteristično za Došenov stil u „Aždaji“ upravo je stalno intenziviranje i naglašavanje protivnika i kompleksa grijeha (Bogišić, 1981: 16). Stoga autor već i u samom naslovu upućuje čitatelja na oštrinu i borbu protiv grijeha: „Pjesnik to i sam kaže kad odmah nakon trublje upotrebljava riječi i termine adekvatne pravom ratnom sukobu. Trublja se javlja, 'na sve strane odliže', zove vojsku' i 'sakuplja vitezove'.“ (Bogišić, 1981: 16) Pojavljuju se riječi koje jasno ukazuju na borbu, kao što su primjerice „sruši i propane“, „da pogubi koga stigne“, „sruši i obori“ i slično (Bogišić, 1981: 16). Također, prema Marijanovićevu mišljenju (2005: 36) Došenu se Slavonija priviđa apokaliptično, u semantički napetim sintagmama: „'kao suzno more vatre crne', kao 'tamnica puna tmina (tenebrosus), kao zemlja koja leži (u grijehu) i po kojoj težak teži“ (Marijanović, 2005: 36).

Nadalje, prema Matić (1994: 61), „Aždaja“ je izgrađena na vjerskoj osnovi: „(...) koreći i odvrćući svoje čitatelje od sedam glavnih grijeha, želio ih je izvesti na staze urednoga života“. Dakle, aždaja predstavlja kršćanski simbol za sedam smrtnih grijeha (Kombol, 1961: 371;

Bogišić, 1981: 17; Marijanović, 1994: 86), a pisana je u duhu katoličke obnove (Georgijević, 1969: 249). Uz to, Marijanović (1994: 86) ističe da su u djelu prisutne barokne eshatologije Smrt, Posljednji sud, Pakao, Raj. No, kako bi knjiga bila široko prihvaćena, Došen je „pouku zaodio u stihove“ (Matić, 1994: 61), odnosno, Došen je pisao narodnim jezikom (Kombol, 1961: 371), osmercem (Georgijević (1969: 252). Nadalje, Matić (1994: 61) ističe da osnovna ideja i misao djela, kao i razlozi pisanja djela nisu Došenova svojina, nego je izvor starija crkvena knjiga. Stoga Bogišić problematizira izvor djela te postavlja dva pitanja: gdje se sve nalaze izvori Došenova stila te je li takav medij pomogao da riječi prerastu u književnopovijesnu vrednotu. Naime, rješenje ovih dvaju pitanja nalazi se u području književne povijesti, odnosno književnoumjetničkoga vrednovanja Došenova djela.

U odnosu na podrijetlo Došenova stila Bogišić (1981: 21) navodi da se ono pronalazi u srednjem vijeku, odnosno u srednjovjekovnom mišljenju o čovjeku, grijehu i životu: „Prema toj misli svijetom vlada 'vičnji', mudri i mogući Bog kojega nije moguće shvatiti nego samo ponizno služiti. Tko se udalji od Boga, ostaje bez blagoslova i zaslužuje trajno prokletstvo.“ (Bogišić, 1981: 21). Ipak, čovjek, unatoč tome, griješi, vrijeđa Boga i pada u pakao i dubine. (Bogišić, 1981: 21). Također, naglašava se prolaznost ovozemaljskoga života nasuprot trajnosti vječnosti Boga, duše i života poslije smrti. Sukladno tome, prema Bogišić (1981: 22) Došen oštro napada prolaznost ovozemaljskoga poput srednjovjekovnih pjesnika. Osim toga, u srednjem se vijeku naglašavalo iščekivanje smrti, Sudnjega dana kada će Bog suditi prema zaslugama. Dakle, Došen po uzoru na srednjovjekovlje također naglašava iščekivanje smrti kada će se „odvojiti žito od kukolja“ (Bogišić, 1981: 22). Prema Bogišić (1981: 22) srednjovjekovni doživljaj svijeta i života uzor je Došenovu stvaralaštvu u kojemu naglašava prepuštenost ovozemaljskomu i zaborav onozemaljskoga života, vječnosti. Oslanjanje na srednji vijek, ističe Bogišić (1981: 22), ima svoj uzrok u izboru tematike, ali i događajima iz Došenova života. Naime, kako je Došen obnašao svećenički poziv, glagoljaška, svećenička tradicija ostavila je traga na njegovu životu. Također, kao glagoljaš upoznao se sa starim glagoljaškim osmercem kao najtipičnijim srednjovjekovnim pjesničkim izrazom. Dakle, Bogišić ističe da je Došen samo „presadio“ stari stih sa starom tematikom u novo vrijeme (Bogišić, 1981: 22). Drugim riječima, čitatelji kod Došena pronalaze oštrinu i sklonost teškim izrazima.

Osim srednjovjekovnih uzora, na Došena su utjecale i društvene promjene toga vremena (Bogišić, 1981: 23). Naime, prema Bogišić (1981: 23) barokni je izraz preuzeo karakteristike srednjovjekovnoga stila. Dakle, barokni je izraz, pod utjecajem srednjeg vijeka, naglašavao religioznost, moralizam, dualizam dobra i zla, odnos grijeha i milosti i slično. Stoga je Došen, kako bi ostvario barokna nastojanja intenziviranja religioznosti i moralizma, posezao za riječima

koje ostavljaju dojam oštine, snage, nemilosrdnosti. Iako se Došen javlja u zakašnjelo barokno doba, Bogišić (1981: 23) ističe da Došenovo djelo nema prosvjetiteljske poticaje, nego je pisano u skladu sa srednjovjekovnim načelima.

Nadalje, u „Aždaji“ se očituju elementi baroka i rokoka i to tako da se sustav baroka upotrebljava kada želi „potući“ grijeh, a sustav rokoka kada želi prikazati grijeh. Odnosno, Peić osobito pojašnjava Došenov način unaprjeđivanja i razvijanja raspuštene Slavonije: „Da je preobratiti s islamskog slatkog pasiviteta na katolički asketski aktivitet – Došen je kao pisac upotrijebio takvu metodu, da je barokom psuje, a nekim vojničkim klasicizmom sređuje!“ (Peić, 1981: 57; Peić, 1984: 109) Dakle, Došen se perom služio kao mačem i kopljem kako bi preobratio Slavonce na katolički asketski aktivitet.

6.2. Eshatološke teme u „Aždaji sedmoglavoj“

Istraživanje eshatoloških tema u „Aždaji sedmoglavoj“ potvrdilo je Došenov stil o kojemu su već pisali književni povjesničari. Pišući o ljudskim porocima, Došen je bio vrlo oštar (parafrazirano prema Matić, 1994: 61; Georgijević, 1969: 249-250; Ježić, 1944: 178; Franičević i sur., 1974: 330), a uz napade mu nisu strane ni psovke (Bogišić, 1981: 21), što je potvrđeno i provedenim istraživanjem. Prema Ježić (1944: 178) Došenova je oština dijelom uzrokovana bogatijom naobrazbom od njegovih prethodnika. Nadalje, Kombol (1961: 371) ističe Došenovu moralnu ulogu: „(...) mržnja na porok ide zajedno s gađenjem; on katkad s uživanjem prevrće po ljudskim prljavostima, ne zazirući od toga, da stvari nazove pravim imenom.“ (Kombol, 1961: 371) Stoga, uz eshatološke teme često progovara o najnižim čovjekovim porocima i slabostima ne štedeći nikoga. Ono što je osobito zanimljivo, čovjekovo ponašanje vrlo često uspoređuje sa životinjskim, ali uzdižući životinju pored čovjeka. Uzrok tomu Došenovo je mišljenje da su teške riječi potrebne jer su ljudi činili teške grijeh. Također, u skladu s književno-povijesnim razdobljem i temeljnim ciljevima pisanja djela, Došen nije bio motiviran pjesničkom slavom, nego je borac koji će upozoriti na sablast grijeha (Bogišić, 1981: 25; Franičević i sur., 1974: 330).

Život je u Slavoniji bio inspiracija za pisanje djela. Odnosno, „pjesnički oblik bio je samo sredstvo da se lakše približi onom tko treba da stanovitu riječ čuje.“ (Bogišić, 1981: 25) S obzirom na to, eshatološke teme upućivao je čitateljima, a osobito Slavoncima kako bi zazirali od grijeha i sablasti te kako bi dostigli slavu Božju. Međutim, kako puk nije bio osobito obrazovan, želio je jednostavnim jezikom ukazati na ono što ih očekuje ukoliko nastave živjeti u

grijehu. Osim toga, njegova je oštrina uvjetovana i činjenicom da želi spriječiti grešno ponašanje prije nego se ono razvije.

Provedeno istraživanje eshatoloških tema u „Aždaji sedmoglavoj“ rezultiralo je sljedećim statističkim podacima: najzastupljenija je eshatološka tema smrti s 513 potvrda, potom pakao (366 potvrda), raj (323 potvrde), sud (312 potvrda), vječnost (51 potvrda) te uskrsnuće (1 potvrda) (v. *Tablicu 22 – Eshatološke teme u Došenovoj „Aždaji sedmoglavoj“*).

Došen u „Aždaji“ želi naglasiti ništetnost i prolaznost ovozemaljskoga te se stoga kao najčešća eshatološka tema pojavljuje smrt. Navedeno je potvrdilo i provedeno istraživanje (v. *Tablicu 1 – Smrt u Došenovoj „Aždaji sedmoglavoj“*). Došen je smrt predstavio kao dovršenje ovozemaljskoga života koje za čovjeka predstavlja odlazak u raj ili pakao, što potvrđuje i Gozzelino (2005: 78) koji naglašava da smrt predstavlja opredjeljenje za ili protiv Boga. Također, smrt predstavlja i posljednju stvar čovjekova života, a zajednička je svim ljudima (Guardini, 2002: 10). U odnosu na prolaznost ovozemaljskoga, Došen ističe trulost ljudskoga tijela koje propada u trenutku smrti te jasno ukazuje da se čovjek treba osloboditi grijeha prije smrti kako bi dosegao vječnu slavu. No, kako je Došen izrazito oštar, a Slavonci grešni, smrt često povezuje s paklom, tminom, vječnim mukama, propašću, jamom. Slijedom toga, u odnosu na eshatološku temu smrti, Došen se koristi različitim izvedenicima riječi „smrt“, ali i pojmovima i sintagmama koje čitatelje upućuju da je riječ o završetku ovozemaljskoga života:

da **pogubi** koga stigne (41)¹, Kog pomamna srčba žeže, / prid vrimenom u **grob** leže (46), da ga slomi il izvali / i **na crnu zemļu svali**. (52), i u **jamu zemļe** pada (54), Jer **mrtvačke** kosti gledaš, / jer li **mrtvim** pokoj ne daš? (72), mecedonsku koji krunu / nosi, **sad mu kosti trunu** (72), „Ja živ i zdrav **mrem** pomalo / dok živļeña to ostalo / **doumiram** i dospijem, (74), i na konak strahoviti / pošale nas vike viti, / kamo kada tko posrne, / zemļu prostre i ogrne, / **zemļu ima za odiću**, / ima crni mrak za sviću, / za svoj porod ima crve, / da na jata iz ñeg vrve, / za družinu žabe gadne, / za razgovor zmiје smradne, / za bogatstvo i za zlato / smrad, truloću, plisan, blato, - (75), **ubojica** kad **ubije**, / svrhu svoju zadobije; (92), jer se u krv smrad ukopa / da mu škodi do **pokopa**. (100), bludni čemer dok obļube / za da sebe ñim **pogube**. (116), Božji boja **smrt** je bila / kad je koga **pogubila**. (134), koje veće **smrtna** sila / zauvik je **pokosila**. (134), Kad u jamu tu brezdanu / **mrtvog** stvari već propanu, (165), za naglije da se žegu / **u pepeo dok se slegu**. (166), Šta ñi **smrtna** kap ne ukine / i **u zemļu naglo rine!** (168),), da ga i on žderat mora / dok do **grobnog** dođe dvora, (188), da ne grune iznenada / **usrid jame trula klada**. (207-208), **smrt** da im ga s vrata skine / **i u crnu zemļu rine**. (211),

¹ Citirano prema Došen, Vid. 1768. *Aždaja sedmoglava bojnim kopjem udarena i nagrđena iliti sablast griha razdiļenoga oštrom istinom pokarana i prikorena*. u: Djela Vida Došena. 1969. (ur. Matić, Tomo; Djamić, Antun), Zagreb: Izdavački zavod Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti.

Svi ostali citati iz djela bit će navedeni prema istom izdanju, i to tako da će u zagradi biti naveden broj stranice na kojoj se citat nalazi.

zlameće je da on tmine / sam obľubi da **pogine**. (236), da ne može da ga skine / dok **smrt** linca **ne ukine**, (236) itd.

Dakle, eshatološku temu smrti određuju različite riječi i sintagme, kao što su: „smrt“, „grob“, „pokojni“, „pogine“ „jama“, „u zemľu naglo rine“, „ubojica“, „pokop“, itd. Ipak, osim prikaza smrti kao završetka ovozemaljskoga života, Došen se pojmom „smrt“, izvedenicama toga pojma ili pak pojmovima koji ukazuju na smrt, koristi i kada želi ukazati na gubitak određene osobine. Tako, primjerice navodi: Il snašice to doznaše / da poštee **pokopaše** (114). Prema tome, učestalim ponavljanjem riječi koje znače ili ukazuju na smrt, Došen naglašava prolaznost i ništetnost ovozemaljskoga.

Progovarajući o paklu, osim izvedenica, Došen se koristi i drugim riječima koje metaforički ili pak doslovno ukazuju na vječne muke (v. *Tablicu 2 – Pakao u Došenovoj „Aždaji sedmoglavoj“*):

da u **jami** svojoj gori / kojano se zato stvori, (41), Stan', sablasti iz **propasti**, / sad ćeš grnut i propasti (41), i svu **vojsku** doće **tmine** (42), U **tamnosti** kamo gazi (43), i s **crnim** se **paklom** diže (44), zato Boga da ostavi / da mu **vraga** pripostavi, (47), koji Boga odbigoše, / a u **propast** pobigoše (47), slavnog Boga da naruže / i da **tannom vragu** služe, (47), slavu Božju da ukinu / i u **propast** svit porinu. (47), smradna da u **smrad** porinem (47), i **paklene klada peći** / koja će se uvijek žeci, (56), da **dušmanin iz propasti** / tebe može zapopasti (57), al se pazi da tad **vraga** / po holosti ne dopaneš / i š ním uvik ne propaneš, / kamo nęga holost rinu / strahovitu u **dubinu** (77), O nesvisni **paklobozi**, / kamo li vas žela vozi? (98), da vas rine **doli** brže, (98), i visoke čini dvore / u **ognište** da se sore. (111), da zapane za večeru / **psom paklenim** da ga žderu. (121), a **sotona** metlu grada, / na bedeme diže grada, / nek se **tamna propast** slavi / da grad Božji zadobavi / i da Božjeg negda sina / ima **sužna od dubina**. (122), a tko drugog ogovori, / on **paklenoj jami** dvori (134), a vi sebe oborite / **tamnoj hrđi** da dvorite (149), da te tvome **vragu** pusti (212), Čovik mora vitez biti / za **sotonu** pridobiti, (227) itd.

U odnosu na eshatološku temu pakla, Došen koristi različite nazive: „pakao“, „jama“, „propast“, „tama“, „vrag“, „sablast“, „dubina“, „sotona“ itd. te pritom pakao prikazuje kao prostor i mjesto koje zasluđuje čovjek koji se ne uspijeva osloboditi grijeha. Odnosno, Slavoncima ukazuje da se u paklu nalaze Božji otpadnici. Budući da je pakao suprotnost raju, u paklu vlada vrag / đavao / sotona. Stoga Došen naglašava da je čovjek u paklu u vječnim mukama te, kako bi to naglasio, često koristi izraze kao što su: „tmina“, „jama“, „muka“, „vatra“, „smrad“. Govoreći o paklu, Došen je vrlo oštar, a sve s ciljem da Slavonce odvraťi od grijeha, a time i od pakla i vječnih muka.

Suprotno tome, Došen progovara o raju. Raj predstavlja zajedništvo s Bogom, ovisnost o ljubavi prema Bogu. Ono je središte svega (Gozzelino, 2003: 75). Dakle, svrha je ovoga života

ljubiti Boga i bližnjega kako bi dosegnuo raj i život vječni. No, unatoč oštrini, Došen jasno ukazuje na ljepotu, pravednost i mirnoću života s Bogom. Rezultati istraživanja ukazuju na 323 potvrde u odnosu na eshatološku temu raja (v. *Tablicu 3 – Raj* u Došenovoj „Aždaji sedmoglavoj“). Dakako, Došen ne koristi isključivo riječ „raj“ i njezine izvedenice, nego i ostale riječi i sintagme koje čitatelje upućuju da je riječ o onozemaljskom životu ili pak o putu do postizanja onozemaljskoga:

i **dvorane** sve **visine** (42), koji više obraz cine / nego **Boga od visine** (44), i **anđeli** od visina / koji **vičnem Bogu dvore** (45), , **grad visoki** da sadiđe, / da k **nebeskom** po nem ide, / da po **čudu od visine** (49), Mlim da ni ti ne potvori / da rob more ići **gori** / na kog **Božja oblast** pazi (50), Od Boga je i naravi / **put** ukazan svima **pravi**, (80), Svaka voda vaļa zato / da opere s tila blato, / s duše rane pak ne skine / nego **oblast od visine**. (95), Tim otajstvom od čudesa, / kojim **tabor od nebesa** (122), jer smrt koja tilo mori, / **nebeskom kralju** dvori (134), Nama daje naš Bog hranu, / **kralj nebeski**, na obranu / da se trizno nom hranimo / i od glada obranimo. (172), Ni **anđeli od visine** / znat ne mogu Božje cine. (184), nek za sebe tira živa / gdi se **vična slast** uživa / s kojom Božje lice siva, / koju **slavni dvor** uživa, (188), itd.

Suprotno raju nebeskom, Došen spominje i raj zemaljski te raj živinski:

Raj zemaļski izgubismo, / još **nebeskog** ne dobismo: (185), dal iz **raja** živinskoga, / **raja** čeka nebeskoga. (186), **Raj** živinski opet gubi / jerbo ga se ne našubi, (186), , kada ti odbiže / vojsku što se k **nebu** diže, / i u **raju** živinskome (187), itd.

Dakle, Došen kontrastira ovozemaljsko i onozemaljsko kako bi naglasio blagostanje koje čovjek može doseći jedino životom koji slavi i ljubi Boga.

Nadalje, iako je uskrnuće najbitnije za kršćansku vjeru, u Došenovu se djelu u odnosu na tu temu pojavila samo jedna potvrda (v. *Tablicu 6 – Uskrnuće* u Došenovoj „Aždaji sedmoglavoj“). Razlog tomu vjerojatno je činjenica što je Došen bio vrlo oštar te je Slavoniju i Slavonce vidio kao grešne koji ni ne mogu doseći slavu uskrnuća budući da žive u grijehu, porocima i sablastima.

Nadalje, Matić (1994: 61) ističe da je Došen bio jednako oštar i prema višim i prema nižim društvenim slojevima. Primjerice, u „Ukoru od linosti“ oštro je kritizirao odnose među društvenim staležima: „(...) istakao je jako opreku udobnoga života 'većih' i mučnog stradanja 'manjih'“ (Matić, 1994: 61) Uz to, Došen kritizira i odnos poglavara prema kmetovima jer se suviše uzdižu. Razlog je to zbog kojega se Došen okomio i na suce koji „na pazar pravdu meću“ (Matić, 1994: 62). Naime, Došen je oštar prema podmitljiv sucima, a borbu protiv mita predstavio je kao borbu protiv zla, iako su ljudi bili svjesni da pravda ne zazire od mita (Matić,

1994: 62; Franičević i sur., 1974: 331). Osim prema sucima, Došen je oštar i prema njihovim ženama koje su narod upućivale „kako je red da se k sucu ne dođe praznih ruku“ (Matić, 1994: 63). Nadalje, u „Ukoru od lakomosti“ uputio je narod na dužnost davanja poglavarima, iako je iskoristio priliku i osudio poglavare zbog pljačkanja naroda (Matić, 1994: 63). Uz to, Došen povezuje i eshatološku temu suda ukazujući na Pravednoga suca koji se ne uzdiže poput zemaljskih sudaca. Također, u odnosu na temu suda, Došen ukazuje da je Bog pravedan sudac koji visoko vrednuje istinu, vjeru i pravdu, čime se zemaljski suci ne mogu pohvaliti. Dakle, osim teme Posljednjega suda, Došen progovara i o zemaljskomu sudu koji je njegova suprotnost. Ipak, govoreći o Posljednjem sudu, Došen želi naglasiti da pravednike sud vodi k radosti, veselju i nadi, dok Božje otpadnike vodi u dubine. Također, Došen naglašava da je mjerilo suđenja sam Krist, dok su predmeti suda čovjekovi čini, propusti, djelovanje, zemaljski život. Dakako, svakog kršćanina koji slijedi Krista sud vodi k spasenju, dok one koji ga ne slijede očekuje pakao. Naravno, kako Došen nije bio zadovoljan postojećim stanjem u Slavoniji, bio je vrlo oštar govoreći o sudu i ukazujući Slavoncima što ih čeka nakon života – plaća za njihova djela. Pored „Ukora od lakomosti“ tema se suda pojavljuje i u ostalim dijelovima. Naime, sukladno rezultatima istraživanja, u radu se pojavljuje 312 potvrda eshatološke teme suda (v. *Tablicu 4 – Sud u Došenovoj „Aždaji sedmoglavoj“*). Govoreći o sudu, Došen se često služi i drugim riječima ili frazama kako bi ukazao čovjeku na važnost shvaćanja Posljednjega suda: „pravda“, „pravica“, „mač pravde“, „vaga“, „plaća“, „bič Božje ruke“, „dati nebo“ i slično.

Nadalje, Matić (1994: 73-74) ističe da je Došenova glavna nit vodilja bila puku predstaviti život tadašnje Slavonije. Tadašnja je Slavonija Došenu bila osnova za problematiziranje eshatologije i eshatoloških tema. Ipak, Matić (1994: 74) navodi da je Došen podlijegao propovjedničkim osobinama što se očituje u činjenici da je pisao i o porocima koji nisu bili rasprostranjeni, a u želji da ukaže Slavoncima posljedice takvih poroka – odnosno, da ih odvraća prije negoli podlegnu kušnjama. Dakle, Slavonce prikazuje kao one koji ne zaziru od sedam smrtnih grijeha. Stoga, govoreći o grijesima, Došen često spominje smrt, sud i pakao (v. *Tablicu 22 – Eshatološke teme u Došenovoj „Aždaji sedmoglavoj“*). Osim toga, prema Franičević i sur. (1974: 331), Došen je u slavonskim narodnim običajima vidio priliku za grijeh i zlo. Također, slike poroka vrlo su oštre, žive i vjerne te moderni čitatelji mogu razumjeti Došenove slike Slavonije i Slavonca (Matić, 1994: 74).

Sukladno tome, prema Bogišić (1981: 17) Došen je u „Ukoru trećem“ i „Ukoru petom“ najizravniji, najžešći i najodlučniji. Naime, riječ je o dvama grijesima: bludnost i proždrlost: „Ta dva grijeha Došen je opisao s najviše odbojnosti i najviše plastičnih detalja. Očito je da je upravo za ta dva grijeha Došen imao i najviše povoda u životu koji ga je okruživao.“ (Bogišić, 1981: 17)

U odnosu na temu braka, Došen tako ukazuje na razuzdanost i raskalašenost djevojaka i mladića. Najveći je i najstrašnji grijeh za Došena bludnost koja „srce steže“, „pamet veže“ te se ostvaruje u „smradnom tilu“. Bludnost zahvaća i mlade i stare, a javlja se u najranijim čovjekovim godinama. U odnosu na spol, Došen ističe da se jednako bludno ponašaju i muškarci i žene, a bludnost nastaje već i pri kratkim susretima muškarca i žene (Bogišić, 1981: 17). Kao leglo pokvarenosti prikazuje slavonsko kolo, ali „u kolu ne orluju samo momci i djevojke, još razuzdanije znadu biti udane žene“ (Matić, 1994: 75; Georgijević, 1969: 250). Došen je oštro osudio nemoralnost kola. Progovarajući o problematici razuzdanosti i raskalašenosti, Došen često spominje eshatološke teme smrt, sud i pakao budući da te grijehe smatra osobito velikim s obzirom da odvrćaju čovjeka od Boga.

Dakle, govoreći o razuzdanosti i raskalašenosti, Došen Slavoncu govori i o Bogu i o raj u koje može doseći samo onda kada odbaci smrtnu grijehu. No, kako je Došen vrlo oštar, u njegovim se stihovima o bludnosti, razuzdanosti i raskalašenosti ipak češće protežu teme smrti, suda i pakla (v. *Tablicu 22 – Eshatološke teme u Došenovoj „Aždaji sedmoglavoj“*). Nadalje, u odnosu na tematiku kola, postojala su dva pravca slavonskih književnika: jedni su prosuđivali narodne običaje sa stajališta duševnoga napretka, dok su drugi narodne običaje u duhu predromantizma njegovali kao drevnu baštinu (Matić, 1994: 76). Stoga Matić problematizira Došenovo osuđivanje slavonskoga kola: „Poznato je da moralizatori često vide svijet oko sebe u suviše crnom svjetlu, pa se nehotice nameće pitanje da li nijesu Relković i osobito Došen prevršili mjeru žigošući raskalašenost ženske i muške mladeži svojega doba.“ (Matić, 1994: 77) Provedeno istraživanje potvrđuje Došenovu oštrinu. Naime, Došen je češće progovarao o paklu negoli o raj u te o sudu koji će odijeliti „žito od kukolja“, a sve s ciljem kako bi kod Slavonaca probudio strah od grijeha. Nadalje, osim kola, Došen je oštro osudio i slavonske svatove – bestidnost, razularenost, prostačke šale, neumjerenost u jelu i piću. Osobito je kritizirao varanje žena i muževa: „(...) oštro osuđuje i grdi muževe koji se dadu varati od žena, a ako se žena nikako ne da riječima svratiti na pravi put, valja je 'potvrdom uzdom' obuzdati“ (Matić, 1994: 82). Dakle, Došen je osudio svatovske gozbe: „(...) njima se seljačke kuće ekonomski upropašćuju, a kada se gosti razgriju preobilnim jelom i pićem znadu prevršiti mjeru u razuzdanosti.“ (Matić, 1994: 93) U odnosu na „proždrlost“ Došen se koristi slikama i motivima gozbi, pirova i određenih slavlja. Na početku samog „Ukora od proždrlosti“ oštro naglašava da je hrana čovjeku dana da bude umjeren. Ipak, čovjek ne poštuje to pravilo i postaje „žderonja“, „ždero“, „proždro“ (Bogišić, 1981: 18). Naziva ga „hrpom od bunjišta“ ili pak „blatno tilo“ (Bogišić, 1981: 18) što i upućuje na zaključak da će osobito česta eshatološka tema biti pakao. Naime, kako čovjek ne poštuje pravila koje mu je Bog dao, Došen ukazuje da će, sukladno

svojem djelovanju, čovjek zaslužiti plaću za svoje djela. No, kako Slavonce vidi kao osobito grešne, eshatološka tema smrti, suda i pakla osobito je zastupljena i u ovom „Ukoru od proždrolosti“. U odnosu na svadbe i pirove Došen ističe da su svi gosti pijani, svi su se izmiješali i izgubili ne znajući ni gdje idu (Bogišić, 1981: 18). Došen svaku scenu oslikava moralizirajući nad nepristojnim i grešnim ponašanjima. Zato eshatološke teme u Došenovom moraliziranju zauzimaju značajno mjesto. Dakako, oštar je i prema duljini „pirovanja“ naglašavajući da gozbe, pjenje i „žderanje“ traju po nekoliko dana (Bogišić, 1981: 19).

Osim toga, uz proždrllost se često javlja i bludnost osobito kod staraca, ali i žena koje se svima pokazuju (Bogišić, 1981: 19). Ipak, Došen smatra da pirovi nisu jedina prigoda za grešno ponašanje („žderanje“) te pored toga navodi i smrtne slučajeve, rođenje djeteta i slično jer ljudi svaku prigodu koriste za „lokanje“ i „žderanje“ (Bogišić, 1981: 20; Matić, 1994: 94; Georgijević, 1969: 250-251). Također, prema Švigelj (1981: 61) neumjerenost u jelu i piću, laž, oholost, škrtost i blud oduvijek su bili predmet kritike, ali i predmet šale u Slavoniji. S obzirom na to, Došenu je upravo društveno stanje bilo povod za problematiziranje i progovaranje o eshatološkim temama te sedam glava predstavlja sedam smrtnih grijeha kojima su Slavonci bili skloni (Peić, 1984: 106). Međutim, imajući na umu grešno ponašanje Slavonaca Došen je najčešće progovarao o smrti, sudu i paklu (v. *Tablicu 22 – Eshatološke teme u Došenovoj „Aždaji sedmoglavoj“*).

Približavanje vjeri i Crkvi bio je jedan od Došenovih ciljeva stoga je narod upućivao da ne vjeruju onima koji govore da je vjera u Boga izmišljotina (Matić, 1994: 117-118). Činjenica je to koja potvrđuje zastupljenost eshatoloških tema te upućuje na zaključak da je Došen socijalno osjetljiv jer ima osjećanje društvene pravde (Georgijević, 1969: 252). Njegova je socijalna osjetljivost utjecala i na progovaranje o eshatološkoj temi smrti jer osobito naglašava da su u smrti svi ljudi jednaki te ih očekuje Božji sud koji će ih dignuti u visine ili rinuti u dubine. Dakle, Došen je, portretirao i Slavonca i Slavonku. Njegovi su opisi šaljivi i veseli kao kontrast slikanju ništavila i bezvrijednosti ljudskoga tijela i života na zemlji. Ništavnost i bezvrijednost ljudskoga tijela i života prikazuje baroknom crninom (Peić, 1984: 108). Metoda kojom se koristi upravo je naturalizam kojim vjerno predstavlja zlo Slavonije, prolaznost i ništetnost ovozemaljskoga (Peić, 1981: 58, 110). S obzirom na to, Došen najčešće progovara o eshatološkoj temi smrti (v. *Tablicu 22 – Eshatološke teme u Došenovoj „Aždaji sedmoglavoj“*).

Kako Došen Slavoniju prikazuje naturalističkim postupcima, tako su u njegovim opisima česte slike koje čovjeka uspoređuju sa životinjom, naglašavajući tako da čovjek, Slavonac, ne može obuzdati ono nagonosko u sebi. Slijedom toga, ono materijalno i ovozemaljsko kontrastira onozemaljskomu te je u njegovim stihovima zastupljena i eshatološka tema vječnosti i raja. U

odnosu na eshatološku temu raja, rezultati istraživanja ukazuju da je u djelu zastupljeno 323 potvrde (v. *Tablicu 3 – Raj u Došenovoj „Aždaji sedmoglavoj“*), dok je u odnosu na temu vječnosti zastupljena 51 potvrda (v. *Tablicu 5 – Vječnost u Došenovoj „Aždaji sedmoglavoj“*). Međutim, u odnosu na temu vječnosti, Došen s jedne strane ističe vječnu slavu, ali s druge strane i vječne muke kako bi svatko bio svjestan što će doseći svojim ovozemaljskim djelovanjem.

Poput pravoga moralista Došen ne iznosi samo probleme Slavonije, nego i moguća rješenja. Sukladno tome, prema Peić (1981: 58; Peić, 1984: 110-111), Došen Slavoncu preporuča „mortifikaciju“: umrtviti jezik, oko, nos, uho i opip. Osim toga, Bogišić (1981: 27) ističe da intenzitet riječi i osjećaja Došen postiže ponavljanjem određenih riječi i sintagmi što upućuje na zaključak da su izvedenice riječi „smrt“, a samim time i eshatološka tema smrti – osobito česte, točnije – najčešće (v. *Tablicu 22 – Eshatološke teme u Došenovoj „Aždaji sedmoglavoj“*). Tako Došenov stil određuje i odbojnost prema ljudima, odnosno mržnja prema grijehu koja svoje ishodište ima u njegovoj svećeničkoj službi (Bogišić, 1981: 27). Došen naglašava vlastite sklonosti i osobnost iskazujući mržnju prema grijehu i nositeljima toga grijeha. Zato u Došenovu stilu Peić pronalazi „(...) nešto od Danteove svirepe mirnoće, nešto od Rabelaisove vesele monstroznosti“, dok Došenove Slavonce upravo zbog stila i opisa naziva braćom Gargautue (Peić, 1984: 108). Peić zaključuje da su ključne riječi Došenovih stihova „mrak, blato i smrt“ (Peić, 1984: 108; Marijanović, 2005: 36) što je potvrđeno i provedenim istraživanjem zastupljenosti eshatoloških tema u djelu (v. *Tablicu 22 – Eshatološke teme u Došenovoj „Aždaji sedmoglavoj“*).

Nadalje, Bogišić (1981: 25) ističe da su Došenovi stihovi ujedno dokument o namjerama jednoga kritičara, kao i pjesnički podatak mogućnosti izraza. Navedeno je postigao intenzitetom riječi, muzikalnošću stiha, snagom kazivanja, usporedbama te plastičnošću slike. U odnosu na usporedbu, Došen kontrastira eshatološke teme: ovozemaljsko – onozemaljsko, pakao – raj, vječna radost – vječna muka, Bog – vrag, visina – dubina i tomu slično. Izbor morfoloških varijanti i leksika uvjetovan je ritmičkom konstrukcijom i rimom (Švagelj, 1981: 65-66). Jedan je to od razloga i zašto njegovi stihovi imaju utjecaja i na modernoga čitatelja, dok je drugi razlog iskreni doživljaj života koji predstavlja individualni pogled na svijet (Bogišić, 1981: 25). S obzirom na to, mnogi književni povjesničari u Došenovim djelima pronalaze jasnoću stila i čistoću jezika čime su dokazali da je Došen posjedovao pjesničku vještinu kazivanja (Bogišić, 1981: 25). Činjenica je to koja je Došenu omogućila progovaranje o eshatološkim temama kako bi utjecao na svakoga čitatelja. Uz to, Peić (1984: 58-59, 111) ističe da je Došen „skupljao najcrnje mrvice otpada poslijeturškog života u Slavoniji osamnaestog stoljeća da ih zgrudva u

'Jeku' i 'Aždaju', koje valja smatrati 'Paklom' Došenove komedije barokne Slavonije“, što potvrđuje zastupljenost eshatološke teme smrti.

Na osnovu toga Peić (1984: 59, 111) zaključuje da Došen nije napisao preostala dva dijela danteovske trilogije: Slavonsko čistilište i Slavonski raj. Zaključno, s obzirom na to da Došenu nije bila strana barokna crnina i naturalizam, u njegovim se stihovima pronalaze oštre riječi vezane uz eshatološke teme što je potvrdilo i provedeno istraživanje. Kako se „Aždaja“ smatra „Paklom“ barokne Slavonije, Došenove stihove ponajviše prožimaju eshatološke teme smrti, suda i pakla.

6.3. Došenov stil

Došen rođen u Lici, a stvaralačke je godine proveo u Slavoniji: „Svoje kremenito porijeklo (Tribanj, podno Velebita, 1720.) ugradio je u specifičnosti slavonskih krajeva, zavolio je ovu sredinu, jezik, ljude, slavonsku ikavštinu, zemlju, te je svojim djelovanjem i djelom činio i učinio sve da Slavonija postane ljepša, prosvjećenija i životnom srećom bogatija.“ (Blažek, 1981: 43) Došen je, dakle, bio promicatelj napredovanja Slavonije, a nadahnuće za svoja djela pronalazio je u kritici poslijeturske Slavonije (Peić, 1994: 8). Dobro je poznao ljude, krajeve i običaje u Slavoniji (Blažek, 1981: 43), a kako je bio obrazovan, uviđao je i probleme Slavonije o kojima je pisao u svojim djelima, kao što su „Jeka planine“ i „Aždaja“ (Blažek, 1981: 44). Zagovarao je razvoj škole i školstva u Slavoniji, naglašavao vjeru u um i razum te nastojao da ljudi u Slavoniji žive sretnije i zadovoljnije (Blažek, 1981: 45). Upravo zbog toga Došenova djela predstavljaju prave književne vrijednosti (Blažek, 1981: 47).

Nadalje, prema Andrić (citirano prema Bogišić, 1981: 15), osnovna je karakteristika Došenova stila moraliziranje. Andrić, naime, ističe da je osnovni stih kojim dosljedno piše Došen upravo simetrični osmerac sa sljubljenom rimom. Temeljna intonacija Došenova stila – oštrina i žestina - u uskoj je vezi s njegovim „krupnim moraliziranjem“ (Bogišić, 1981: 15).

Došen u naslovima svojih djela bira one riječi koje snažno djeluju na čitatelja, ostavljaju dublji dojam te nose „stanovitu markiranost i djelotvornost“ (Bogišić, 1981: 15). Drugim riječima, oštro kritizira upotrebljavajući termine i fraze kojima jasno ukazuje na zlo, grijeh i strahote (Bogišić, 1981: 15).

No, iako književne povijesti opisuju Došena kao moralista, Peić (1984: 106) ističe da je on ponajprije književnik u čijim se djelima pronalaze oznake baroka i rokoka. Također, elementi baroka, rokoka i pretklasicizma poslužile su kao „moralni i estetski medij za

zemaljsko i nebesko sređivanje Slavonije 18. stoljeća“ (Peić, 1984: 109). Pored toga, prema Peićevu mišljenju nijedan književnik nije toliko govorio o ništetnosti ljudskoga tijela: „(...) djelo Vida Došena najcrnji je dokument o čovjeku i životu u hrvatskoj književnosti 18. stoljeća, izrečen najdrastičnijim tonom“ (Peić, 1984: 106).

Tematizirajući Došenov stil Švagelj (1981: 72) ističe da je Došen i humorist-satirik. Dakako, brojni književni kritičari i povjesničari uzrok Došenove satire i kritike pronalaze i u Došenovu školovanju, odnosno svećeničkoj službi. Slavonija je tada bila uništena turskom vladavinom, stoga je veliki broj pisaca koristio pero kao mač kojim će se boriti protiv grijeha i lošega života. Uz Došena su djelovali i drugi pisci kao što su, primjerice Reljković, Ivanošić i Vlašić (Švagelj, 1981: 65). Međutim, Švagelj (1981: 65) ističe da je Došen puno oštriji u svojoj osudi. U odnosu na humor, Švagelj (1981: 72) navodi da se u njegovim djelima pronalazi i nazire „rableovski i šamisovski smijeh“ te humor Abrahama a Santa Clara. Satira u Došenovim djelima naglašenija je što je opis plastičniji, a uvjetovana je sukobima morala, socijalne izopačenosti, instinkta (Švagelj, 1981: 74). Dakle, humor i satira otkrivaju karakter junaka čime se Došen pokazao kao poznavatelj životnih prilika i socijalnih pojava (Švagelj, 1981: 75), a time njegova djela istodobno predstavljaju duh i realnost vremena (Bartolić, 1981: 56).

7. Antun Ivanošić

Antun Ivanošić rođen je 9. travnja 1748. godine, a umro je 1800. godine (Kombol, 1961: 374; Georgijević, 1969: 259; Franičević i sur., 1974: 331). Rođen je u Osijeku (Georgijević, 1969: 259). U odnosu na Ivanošićevo obrazovanje Kombol (1961: 374) i Georgijević (1969: 259) navode požešku i zagrebačku gimnaziju, studij filozofije u Beču te studij teologije u Bologni i Zagrebu. Prema Georgijević (1969: 259) za svećenika je zaređen 1772. godine. Bio je kapelan i župnik u različitim župama (Kombol, 1961: 374), a u ratu Austrije protiv Turske bio je i vojni svećenik (Georgijević, 1969: 259). Umro je u Križevcima (Kombol, 1961: 374; Georgijević, 1969; Franičević i sur., 1974: 331).

Osim „Opivanja sličnoričnog groba Jozipa Antuna Čolnića od Čolke“, „Svemogućega neba i zemlje Stvoritelja“ te „Sličnoričnoga nadpisa groba Zvekanovoga“, Ivanošić se proslavio i drugim djelima, kao što su „Pjesma od junaštva viteza Peharnika“ i „Pisma od uzetja Turske Gradiške“ (Kombol, 1961: 375; Georgijević, 1969: 262; Ježić, 1944: 175; Franičević i sur., 1974: 332). Ove su pjesme nastale za vrijeme ratovanja Josipa II. s Turcima kada je Ivanošić bio vojni svećenik (Georgijević, 1969: 262). Također, prema Andrić (citirano prema Georgijević, 1969: 262), Ivanošić je navedenim pjesmama prikazao osobit primjer narodne pjesme „prelivene ubavim humorom i prekađenom literarnošću, kakvom u to doba jedva da bi mogao prelitati svoje pjesme ikoji hrvatski ili srpski umjetni pjesnik onoga vremena.“

Dakle, na njegovo su stvaralaštvo značajno utjecale društvene i političke prilike, kao i njegov osebujan karakter.

7.1. Ivanošićeva djela

7.1.1. O „Opivanju sličnoričnom groba Jozipa Antuna Čolnića od Čolke“

Navodeći Ivanošićeva djela, Kombol (1961: 374) ponajprije ističe „Opivanje sličnorično groba Jozipa Antuna Čolnića od Čolke“ (1786). Prema njemu „Opivanje sličnorično groba Jozipa Antuna Čolnića od Čolke“ vrsta je pohvalnoga životopisa s dijaloško-apoteoznim prizorom, a alegorijske figure razgovaraju s biskupom na samrti (Kombol, 1961: 374).

Georgijević (1969: 261) pak „Opivanje“ određuje kao panegirik đakovačkom biskupu, dok Sablić govori o nekoj vrsti epitafa biskupu Čolniću (Sablić, 1995: 166).

Djelo je napisano po uzoru na Kanižlićeve stihove jer je Kanižlićeva „Rožalija“ imala osobit utjecaj na tadašnju književnost (Kombol, 1961: 374), a „(...) naročito u pogledu savršenstva forme, uglađene, barokne dikcije i raznolikosti stiha, tako da i Ivanošić spada po tome u baroknu književnost.“ (Georgijević, 1969: 261)

7.1.2. Eshatološke teme u „Opivanju sličnoričnom groba Jozipa Antuna Čolnića od Čolke“

Ivanošić u predgovoru djela „Opivanje sličnorično groba Jozipa Antuna Čolnića od Čolke“ čitatelja upoznaje s tematikom i načinom pisanja. Dakle, već se u samom naslovu pojavljuje naznaka eshatološke teme smrti te navodi čitatelja na zaključak da će najčešća eshatološka tema biti upravo tema smrti. Također, razumljivosti eshatoloških tema u stihovima pridnosi i činjenica da je djelo pisano ikavsko-štokavskim narodnim govorom koji je tada bio najrašireniji na tom području. Osim toga, Kravar ističe da je takav govor „ostavljao dojam priprosta, pučkog idioma“ (citirano u Sablić, 1995: 159).

Uvod djela započinje prevedenim latinskim stihovima u osmercima, a slavi se čovjek koji je za života kreposno i pobožno živio. Nakon toga, autor postavlja retoričko pitanje koje upućuje na eshatološku temu vječnosti:

„Tko je, da mu sada krunu
neumrle slave punu
postavimo svrhu glave,
da narodi néga slave?“ (147)²

Govoreći o „neumrloj slavi“, Ivanošić naglašava da smrću, odnosno završetkom ovozemaljskoga života, ne završava slava i vječnost. Naprotiv, ona se rađa u smrti te se ostvaruje u pravednicima i u ovisnosti ljubavi o Bogu i bližnjemu (Gozzelino, 2003: 75). Sukladno tome, u odnosu na eshatološku temu vječnosti, rezultati istraživanja ukazuju na 11 potvrda (v. *Tablicu 10 – Vječnost u Ivanošićevu „Opivanju sličnoričnom groba Jozipa Antuna Čolnića od Čolke“*). Osim eshatološke teme vječnosti, Ivanošić uvodi i lik koji se zove „diva Vičnost“ koja doleti iz neba i pjeva, odnosno razgovara s Čolnićem. Uvodeći „divu Vičnost“, Ivanošić čitateljima približava

² Citirano prema Ivanošić, Antun. 1786. *Opivañe sličnorično groba Jozipa Antuna Čolnića od Čolke*. Stari pisci hrvatski. Knjiga XXVI. (ur. Matić, Tomislav) 1940. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti. Svi ostali citati iz djela bit će navedeni prema istom izdanju, i to tako da će u zagradi biti naveden broj stranice na kojoj se citat nalazi.

ljepotu vječnosti i ono što ih čeka nakon pravednoga ovozemaljskoga života. Potvrđuju to i stihovi koje izgovara „diva Vičnost“:

„Ćolnić mili,
ruku pruži,
već ne cvili
i ne tuži.
Digniću ti
bol i muku,
pomoć ću ti,
daj mi ruku!“ (159)

Hodi k meni, hodi, mili,
Ćolnić želni i primili,
evo vrata otvorena,
sva od zlata salivena.
Tebe vičnu u palaću
uvik sričnu nastaniću.
Bolest, žalost, smrt i tuga,
strah i pakost svaka druga
nikad ovdje ne će biti,
nit što škodi, pristupiti,
nego radost i vesele,
vična mladost i pošteće,“ (162).

Dakle, stihovi jasno ukazuju na ljepotu vječnosti i života nakon smrti. Osim toga, uvođenjem „dive Vičnosti“, Ivanošić je personificirao život vječni dajući mu govorne osobine. Dakako, uvođenjem „dive Vičnosti“, Ivanošić je čitateljima približio shvaćanje onostranoga života te ih potaknuo na zaziranje od grijeha prikazujući im slavu vječnoga života u miru i ljubavi s Bogom. Likom Vječnosti („diva Vičnost“) Ivanošić je približio ehatološku temu vječnoga života, odnosno – kako je djelo pisano u duhu prosvjetiteljstva – nastojao je ljudima ukazati da trebaju živjeti sukladno s Božjim zapovijedima koje će ih onda odvesti k Bogu.

No osim „dive Vičnosti“, prema Sablić (1995: 159-160), „Opivanje sličnorično groba Jozipa Antuna Ćolnića od Ćolke“ može se podijeliti u nekoliko narativnih polja različitoga tematsko-stilskog kompleksa:

1. autor govori o biskupu Ćolniću (interdijegetska razina)
2. govornici (Duša, Ćolnić, udovice) uvode se u autorovo govorenje te samim time ostvaruju sceničnost i teatralnost te dinamiziraju radnju
3. pojava alegorije u likovima vila Vičnosti i Ufanja, zvizde morske-Dive Marije i Smrti
4. završna pojava mladića koji je grešan.

Riječ je o četirima narativnim poljima: retoričko pitanje, pjesnikovo hvaljenje Ćolnićeve životnog djela i njega samoga, alegorijski digresivni pomak, mladićevo kajanje. (Sablić, 1995: 163).

Alegorijskim je likovima Ivanošić izravno uveo određene eshatološke teme: vječnost i smrt, a upravo je eshatološka tema smrti najzastupljenija eshatološka tema u djelu (v. *Tablicu 24* – Eshatološke teme u Ivanošićevu „Opivanju sličnoričnom groba Jozipa Antuna Ćolnića od Ćolke“). Prema rezultatima istraživanja, u djelu se nalaze 63 potvrde eshatološke teme smrti (v. *Tablicu 7* – Smrt u Ivanošićevu „Opivanju sličnoričnom groba Jozipa Antuna Ćolnića od Ćolke“). Alegorijski lik Smrti govori o završetku ovozemaljskoga života i o tome kako ona čovjeka odvodi u grob. Uz smrt često uvodi epitet „nemila“, „gorka“, „tužna“ ukazujući na tugu koju smrt ostavlja za sobom. Naime, iako umrloga, ukoliko je živio pravedno, očekuje slava i vječni život, u prirodi je čovjeka da je tužan kada njemu draga i bliska osoba napusti ovozemaljski život. Potvrđuju to i sljedeći stihovi: „odkad nam je gospodina / Ćolnić Jozipa Antuna / **smrt nemila, gorka, tužna**, / pogubila, umorila, / u **grob tavni** oborila. (148), **smrt nemilu** pogubiti!“ (148); „Bolest, žalost, **smrt** i tuga,“ (162), „Ja sam ona **strašna vila**, / kojoj ime **Smrt nemila**.“ (163), „Ja bo vila **Smrt nemila** / jesam strašna Božja sila,“ (163) itd. Osim vile Smrti koja sama ističe da je „strašna“, Ivanošić epitetima jasno ukazuje na shvaćanje smrti kao događaja koji u čovjeku budi strah, tugu i trepet.

Nadalje, prema Sablić (1995: 160) u djelu se ne nalazi stanje nakon grijeha iz kojega se čita život prije grijeha, za vrijeme grijeha te nakon kajanja, što je bilo tipično za barokne religiozne poeme. Sukladno tome, Ivanošić uvodi eshatološku temu suda, raja, uskrснуća i pakla. U odnosu na eshatološku temu suda, rezultati istraživanja upućuju na 26 potvrda (v. *Tablicu 8* – Sud u Ivanošićevu „Opivanju sličnoričnom groba Jozipa Antuna Ćolnića od Ćolke“). Kako djelo tematizira smrt biskupa Josipa Ćolnića, što je istaknuto i u samom naslovu djela, temu suda Ivanošić vezuje uz Posljednji sud, ne spominjujući zemaljski sud kao Došen u svojem djelu. Osim pojma „sud“ u djelu se nalaze i drugi pojmovi ili sintagme koje jasno upućuju čitatelje da je riječ o Posljednjem sudu: To je **voļa** tvoja sveta, (148), koja **pravda** tvoja **sudi**. (148), Navlasito tad **pravica** (156), hotio bi tko **suditi**, (156), **plaću** pokraj svojih dila. (157), pak od **Božje** jake **ruke** (157), hoćemo se tad vidjeti / i **pravicu** podiliti. (165) itd. Dakle, eshatološku temu suda Ivanošić uvodi riječima: „sud“, „pravda“, „pravica“, „plaća“, „Božja ruka“, „voļa sveta“ i slično.

U odnosu na eshatološku temu raja, rezultati istraživanja upućuju na svega 12 potvrda (v. *Tablicu 9* – Raj u Ivanošićevu „Opivanju sličnoričnom groba Jozipa Antuna Ćolnića od Ćolke“). Suprotno tome, eshatološka tema pakla zastupljena je u samo dvije potvrde (v. *Tablicu 11* –

Pakao u Ivanošićevu „Opivanju sličnoričnom groba Jozipa Antuna Čolnića od Čolke“). Naime, kako Ivanošić predstavlja život „privridnoga biskupa“, tema je djela uvjetovala zastupljenost određenih eshatoloških tema. Dakako, kako ukazuje na pravedan život biskupa Čolnića, logično je i očekivati veću zastupljenost eshatološke teme raja nasuprot eshatološkoj temi pakla. U odnosu na dvije potvrde eshatološke teme pakla, Ivanošić ne povezuje pakao s biskupom, nego ukazuje na ovozemaljski život kada ljudi slave vruga umjesto Boga. S druge strane, slaveći Čolnićev život, Ivanošić eshatološkom temom raja čitatelje upućuje na slavljenje Boga i vječnoga života: Nek počiva duša tvoja / sad u **mistu od pokoja** / i nek za nas Boga moli, (158), da u **nebu**, kad želimo, / zajedno se veselimo. (158), da bar vidim / **put od mira**, / koga slidim. (160), Tebe **vičnu** u **palaću** / uvijek sričnu nastaniću. (162), nikad **ovdi** ne će biti, / nit što škodi, pristupiti, / nego radost i vesele, / vična mladost i pošteće, / mir i sloga vikovita (162) i slično. Dakle, Ivanošić je iz zahvalnosti nastojao proslaviti biskupa prikazujući njegov pravedan život i slavu koja ga je zatekla nakon smrti.

Ivanošić je bio i vjernik i crkveni čovjek te je u svoje djelo uveo i temu uskrsnuća koja je usko povezana s preostalim eshatološkim temama. U djelu ova tema ima samo jednu potvrdu (v. *Tablicu 12 – Uskrsnuće* u Ivanošićevu „Opivanju sličnoričnom groba Jozipa Antuna Čolnića od Čolke“).

Također, u djelu prisutan i motiv razmetnoga sina iz biblijskoga predloška, ali i iz Gundulićeva djela (Sablić, 1995: 160) što je posljedica utjecaja dubrovačko-dalmatinskog baroknoga kruga (Sablić, 1995: 163). Činjenica je to koja ukazuje da Ivanošić proučavane eshatološke teme povezuje i s biblijskim predloškom.

U „Opivanju“ je sveprisutna tema smrti koja je ideološko nasljeđe srednjega vijeka, a ovdje se ona uvodi i kao govornik. Sukladno tome, provedeno istraživanje potvrđuje najveću zastupljenost upravo eshatološke teme smrti (v. *Tablicu 23 – Eshatološke teme* u Ivanošićevu „Opivanju sličnoričnom groba Jozipa Antuna Čolnića od Čolke“). Ivanošić smrt predstavlja kao onu koja izvršava Božju volju (Sablić, 1995: 161). Čolnić moli Boga oproštenje grijeha i spokoj duše što je omogućeno uvođenjem eshatoloških tema suda, raja, vječnosti i uskrsnuća. Nakon toga Ivanošić nabraja dobročinstva i zasluge biskupa Čolnića koji je živio u skladu s Božjim zakonima.

„Opivanje sličnorično groba Jozipa Antuna Čolnića od Čolke“ napisano je u maniri barokne kićenosti što potvrđuju raznovrsne figure i metrička raznolikost (Sablić, 1995: 164). Ipak, prema Pavličićevu tumačenju, Sablić (1995: 164-165) ističe da je osmerac indikator pučkoga baroka jer „udovoljava horizontu očekivanja pučkoga neobrazovanog čitatelja“, dakako, uz upotrebu narodnoga jezika i prisutnost motiva pučke tradicije (Sablić, 1995: 164). Dakle,

jednostavan je jezik imao funkciju približavanja vjere puku, progovaranja o eshatološkim temama kojima će proslaviti pokojnoga biskupa.

7.1.3. O „Svemogućem neba i zemlje Stvoritelju“

Značajan je i Ivanošićev spjev „Svemogući neba i zemlje Stvoritelj“ u kojemu je zamjetan Ivanošićev otpor i obračun s idejama prosvijećenoga doba (Georgijević, 1969: 260; Ježić, 1944: 179; Franičević i sur., 1974: 332; Vodnik, 1907: 60-61).

7.1.4. Eshatološke teme u „Svemogućem neba i zemlje Stvoritelju“

U spjevu „Svemogući neba i zemlje Stvoritelj“ dolazi do izražaja Ivanošićev otpor i obračun s idejama prosvijećenoga doba, kažu književni povjesničari (Georgijević, 1969: 260; Ježić, 1944: 179; Franičević i sur., 1974: 332; Vodnik, 1907: 60-61). Naime, Ivanošić je svoje nezadovoljstvo prosvjetiteljskim idejama istaknuo već u samom predgovoru djela. Ivanošić iskazuje i svoje nezadovoljstvo „nevirstvom“ te neposluhom prema zemaljskim kraljevima (Franičević i sur., 1974: 332).

Osnovna je tema spjeva stvaranje svijeta i prvih ljudi, a posebnost su spjeva „umetni distisi, građeni po kvantitetu, odgovaraju sklonostima obnovljenog klasicizma“ (Kombol, 1961: 375). Upravo su tema i stil utjecali na pojavu i zastupljenost određenih eshatoloških tema. Najučestalije eshatološke teme jesu sud (68 potvrda), smrt (64 potvrda) te raj (60 potvrda), potom eshatološka tema pakla (18 potvrda), vječnosti (18 potvrda) te samo jedna potvrda eshatološke teme uskrsnuća (v. *Tablicu 24* – Eshatološke teme u Ivanošićevu „Svemogućem neba i zemlje Stvoritelju“).

U odnosu na eshatološku temu smrti Ivanošić je predstavlja kao završetak ovozemaljskoga života i kao onu koja je određena svim ljudima (v. *Tablicu 14* – Smrt u Ivanošićevu „Svemogućem neba i zemlje Stvoritelju“):

kojega / **umrlost**, na koju svi rođeni jesmo (187)³, tilom i dušom čovik **umira** (188), , koji **mrtvi** / primda glas podižu ništa ne mañe iz **grobova** svojih: (191), kada najbolje

³ Citirano prema Ivanošić, Antun. 1788. *Svemogući neba i zemlje Stvoritelj*. Stari pisci hrvatski. Knjiga XXVI. (ur. Matić, Tomislav) 1940. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti.

zakopan z dušom i s tilom (195), dok se u **grob** zemlje crne / tilo tvoje ne povrne, / jer prah jesi, i u néga / ja obrnem tebe svega. (218), na kojega **nadgrobnicu** slideći natpis stavlam, (224), ovdí koji zato **mrtav** u zemlji trunem. (224), itd.

Dakle, osim pojma „smrti“ i njezinih istoznačnica, Ivanošić uvodi i druge riječi koje jasno upućuju da je riječ o završetku ovozemaljskoga života, kao što su: „grob“, „nadgrobnica“, „zakopan“, „mrtvi“, „umrlost“ i slično.

Pored eshatološke teme smrti, u djelu je zastupljena i eshatološka tema suda (v. *Tablicu 13 – Sud u Ivanošićevu „Svemogućem neba i zemlje Stvoritelju“*):

„Bog mu **platio!**“ Dobro nam je učinio.“ (182), ljubavi dakle Božje najveća u **zakonu** zapovid ovako se / razumit mora, (184), naj- / pravedniji **sudac** jest dobra ili zla odluka (187), dakle virnost négovu bi mogao **naplatiti**, nevinnost pako pra- / vično pokarati (203), **sud** pravedni Boga mora podnositi (215), božanska **pravica**, (223), I neka se, Otče sveti, / **pravda** tvoja ne osveti (225), Tvojoj, Bože u lutini / sa mnom **račun** ne učini, (226), slavni su vam Božji **sudi**, / pravednoga srдца ljudi! (226) itd.

Naime, Ivanošić uvodi i druge pojmove koji pobliže, izravno ili neizravno određuju eshatološku temu suda. Kako je sud usmjeren prema čovjekovu djelovanju i njegovim činima, u djelu se ističe poštivanje Božjih zakona koje će biti osnova Božjega suda i pravde. Dakle, osim suda i zakona, Ivanošić uvodi i ostale pojmove kao što su: „plaća“, „naplatiti“, „pravda“, „račun“. Također, činjenicu da Bog sudi na osnovu čovjekova djelovanja i ponašanja prema drugim ljudima, Ivanošić je istaknuo sljedećim stihovima: „Bog mu **platio!**“ Dobro nam je učinio.“ (182). Ivanošićevi stihovu podsjećaju čitatelje na pravednost i vjernost Bogu koje će ih i dovesti do spasenja.

Nadalje, naslov djela uvjetuje i osobitu zastupljenost eshatološke teme raja i vječnosti nasuprot eshatološkoj temi pakla. Ivanošić raj oslikava kao mjesto mira, spokoja, ljubavi i milosti Božje, dok, suprotno tome pakao opisuje kao mjesto vječnih muka (v. *Tablicu 15 – Raj u Ivanošićevu „Svemogućem neba i zemlje Stvoritelju“*; v. *Tablicu 16 – Vječnost u Ivanošićevu „Svemogućem neba i zemlje Stvoritelju“*; v. *Tablicu 17 – Pakao u Ivanošićevu „Svemogućem neba i zemlje Stvoritelju“*):

pastirskom brigom i ljubavjom na / **put spaseńa** (181), **ključ nebeski**, koji nam **vrata nebeska** otvoriti more, (194), da Bog svemogući nije / bio dužan dati zaludu i zabadava

Svi ostali citati iz djela bit će navedeni prema istom izdanju, i to tako da će u zagradi biti naveden broj stranice na kojoj se citat nalazi.

nebo svoje vlastito čoviku, (202), Nisi ti onda u **raju** zemaškomu bio, (203), sedmog dana blagoslovi pak čovika u **raj** zemalski, (211), Adam i / Eva na pragu **raja** (220), oni izordi zmaja **paklenoga**, (185), Dakle malovridni, vridan svih **paklenih** muka (220), u propast nas zala / **naglavce** obara. (223), Zar u **paklu** morebiti /, tebe hoće tko ljubiti? (225) itd.

Ivanošić, slično kao i Došen, osim o raju nebeskom, progovara i o raju zemaljskom. I ovdje je tema raja određena sadržajem djela, a to je stvaranje svijeta i prvoga čovjeka te djelovanje Adama i Eve. S druge strane, tema je pakla posljedica Evine pogrešne odluke i uzimanja jabuke sa zabranjenoga stabla čime im je onemogućeno uživanje u nebeskome raju. Također, s obzirom na tematiku i osnovne motive u djelu, istraživanje upućuje na samo jednu potvrdu eshatološke teme uskrsnuća (v. *Tablicu 18 – Uskrsnuće* u Ivanošićevu „Svemogućem neba i zemlje Stvoritelju“). Činjenica je to koja potvrđuje da je zastupljenost eshatoloških tema uvjetovana sadržajem, tematikom i motivima djela.

7.1.5. O „Sličnoričnom nadpisu groba Zvekanovoga“

Ivanošićev karakter – „nemiran u životu, gostoljubiv do rastrošnosti i odan piću“; „nije bio samo pobožan svećenik i uza sve mane dobar pastir, nego i veseo čovjek“ (Kombol, 1961: 375) – osobito je došao do izražaja u njegovoj duhovitoj pjesmi „Sličnorični nadpis groba Zvekanovoga“ koja je bila vrlo popularna. Prema Georgijević (1969: 262) „Sličnorični nadpis groba Zvekanovoga“ predstavlja „spomenik humora stare Slavonije“. Peić (1984: 118) ističe i vrhunac prisutnosti tjelesnoga i ljudskoga.

Ivanošić je, naime, doživio sukob s fratrom Antunom Zvekanom iz čega je proizašlo djelo „Sličnorični nadpis groba Zvekanovoga“ (Švagelj, 1981: 67). Glavni je lik djela fra Antun Zvekan u selu Klokočevci u čemu se krije onomatopeja – „poznato je, naime, da vino kada istječe iz boce 'klokoće'“ (Švagelj, 1981: 67). Autor prikazuje njegov život, bolest i navodnu smrt. Dakle, djelo opisuje Zvekana i njegove sklonosti (poroke) kojima nije uspio odoljeti (Franičević i sur., 1974: 332). Zvekan je, naime, u mladosti činio mnoge grijeha jer ga je vrag na to naveo, a nisu mu bila strana ni vina i šljivovice. Rezultat toga Ivanošićevo je djelo koje predstavlja rugalica na račun fratra Zvekana (Georgijević, 1969: 264). Djelo nije tiskano za Ivanošićeva života (Švagelj, 1981: 67). Unatoč tome, Švagelj ističe „(...) da je Ivanošić svojim 'Sličnoričnim nadpisom groba Zvekanovoga' dao jednu od ponajboljih starijih humorističnih

pjesama', 'spomenik humora stare Slavonije'.“ (Švagelj, 1981: 67), što potvrđuju Franičević i sur. (1974: 332).

7.1.6. Eshatološke teme u „Sličnoričnom nadpisu groba Zvekanovoga“

Slavonski su pisci 18. stoljeća većinom opisivali anatomiju i fiziologiju tijela i glave, dok je Ivanošić u „Zvekanu“ posegnuo za opisom ljudske zadnjice, piše Matko Peić (Peić, 1981: 118-119). Zato su Ivanošića često napadali kao lascivna, prosta, nepristojna i besramna pisca (Peić, 1984: 120).

U „Zvekanu“ je prisutna nadmoć izraza nad motivom. Dakle, osim sadržaja, u djelu je potrebno sagledati izraz koji je literarno vrijedan: „Tako shvaćena ta poema ne govori samo o 'motivu' otvoreno komično o bolesti utrobe jednog fratra dotrajalog progonjenjem u jelu, piću i kurvarluku, nego u 'izrazu' prikrivene tragikomično raspravlja o patologiji rokokoja koji je dokrajčen pretjerivanjem u estetici i odveć osnovanoj na neumjerenoj fiziologiji te na frenziji ornamentalizma.“ (Peić, 1984: 121) Ivanošić rokokovskim izrazom nastoji postići visoku poeziju koju ne mogu postići ni oni koji za motive uzimaju slavuje, potoke i slično (Peić, 1984: 122). Prema Peićevu mišljenju (1984: 122) Ivanošić je otvoren, drzak te ekstravagantno talentiran što mu je i omogućilo pisanje djela koje je skandalozno za tadašnju književnost. S takvom osobnošću, stilom i izrazima Ivanošić je pronašao mjesta i za eshatološke teme. Međutim, nisu zastupljene sve eshatološke teme, nego samo smrt, sud i pakao. Naime podjednak broj potvrda imaju eshatološke teme smrti i pakla (smrt 13, pakao 12 potvrda), dok eshatološka tema suda ima samo jednu potvrdu (v. *Tablicu 25 – Eshatološke teme u Ivanošićevu „Sličnoričnom nadpisu groba Zvekanovoga“*).

U odnosu na tematiku „Zvekana“ Peić (1984: 122) ističe da djelo karakterizira tragikomičan humor i sveopće ruganje svemu i svakome, bizarno okretanje zdravlja i bolesti, mirisa i smrada. S obzirom na opći ton i sadržaj djela, Ivanošić nije progovarao o raj i vječnosti. Nadalje, prema Peić (1984: 122) Ivanošićevi motivi usmjereni su na prolaznost života i propadanje Prirode čovjeka: „kesi se fratra klonulom žderonji, iscrpljenom pijanduri i dotrajalom kurvaru“; „zadirakiva njegovu bolesnu kost“ (Peić, 1984: 122).

Ivanošić u odnosu na eshatološku temu smrti progovara o završetku ovozemaljskoga života, kao i o prolaznosti istoga (v. *Tablicu 19 – Smrt u Ivanošićevu „Sličnoričnom nadpisu groba Zvekanovoga“*):

kojega Otac fra Zvekan na vrati svojega **groba** dati će upisati, / prije nego **umre**, (168)⁴, **mrtav** Zvekan viče. (168), koja prije **smrti**, / kad hoti **umreti**, / na svog **groba** vrati / dade upisati. (168), da još jednu grunem / prije neg **iztrunem**. (177), Na Stanka se spusti, / **dušicu izpusti**, (178) itd.

Osim toga, već i sam naslov čitatelje upućuje na tematiku djela, kao i na moguće zaključke o zastupljenosti eshatoloških tema. Unatoč grubosti i oštini, Ivanošić ukazuje na važnost ispovijedanja grijeha prije smrti: pak poslušaj prije, / nego **umrem**, grije, (175), Zvekan fratre doziva i š nima se blagosiva pak će **umrti**. (176). Suprotno tome, onaj tko se ni u smrti ne izmiri s Bogom, ne može dostići vječnu slavu, nego samo vječnu muku.

Zvekan je život proveo u grijesima i porocima te stoga Ivanošić često u stihovima provlači temu pakla, spominjući vraga (v. *Tablicu 20 – Pakao* u Ivanošićevu „Sličnoričnom nadpisu groba Zvekanovoga“): Zvekana **vrag** tenta. (170), Već **vrag** u me dira, / ne dade mi mira, (170), **Vrag** Zvekana privari. (172), Poslušaj **vraga**, / moja braćo draga, (172), **vrag** će vas odneti; / ne mogu podneti (174), Zvekan **vraga** psuje, (175), Eto, **vraže**, eto, / ti **pakleno pseto**, (175), itd.

Ivanošić, dakle, ističe da je sam vrag Zvekana nagnao na grješno ponašanje. Eshatološka se tema suda pojavljuje u jednoj potvrdi: Sada, brate, **sudi**, / hoće l' bit istina / ili prdačina. (178). Međutim, Ivanošić tematiku suda povezuje s ovozemljskim, ne govoreći pritom o Posljednjem sudu (v. *Tablicu 21 – Sud* u Ivanošićevu „Sličnoričnom nadpisu groba Zvekanovoga“).

U odnosu na način izražavanja Peić (1984: 122) ističe da Ivanošić likuje i ismijava umjetnost rokokoja. Također, naglašava da Ivanošić ironizira one pisce koji nalaze rokoko u motivu, a ne u izrazu (Peić, 1984: 122- 123) što je uvjetovalo zastupljenost eshatoloških tema smrti, pakla i suda. Tomu dodaje da je „Zvekan“ i rokokovska satira na rokoko, odnosno satira je usmjerena na literarnu patologiju rokokoja. Glavni je lik metafora rokokovske patologije: „Od zatvora ne pati samo fratar, nego pati i rokoko! Fratar je obolio od smušenosti crijeva prenapunjenih ljudskim blatom, a rokoko je onemoćao od zapletaja ornamenta prenatovarenog ljudskim osjetom.“ (Peić, 1984: 123) Naime, Ivanošić se lascivnom slikom izruguje rokokovski ornamentima - girlande koje je potrebno istjerati i očistiti iz umjetnosti u čemu će značajnu ulogu imati nadolazeći klasicizam (Peić, 1984: 124). Sve to upućuje na zaključak da je Ivanošić motive

⁴ Citirano prema Ivanošić, Antun. 1784. *Sličnorični nadpis groba Zvekanovoga*. Stari pisci hrvatski. Knjiga XXVI. (ur. Matić, Tomislav) 1940. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti. Svi ostali citati iz djela bit će navedeni prema istom izdanju, i to tako da će u zagradi biti naveden broj stranice na kojoj se citat nalazi.

birao na tragu eshatoloških tema, uveo ih u stihove i tako progovorio o o tadašnjim problemima – kako u društvu, tako i u umjetnosti.

Prema mišljenju Matka Peića (1984: 123) Ivanošić u djelu progovara o onom najnižem u čovjeku te stoga ne nalazi mjesta za eshatološke teme koje ukazuju na slavu i vječnost koju čovjek može doseći kreposnim životom (v. *Tablicu 25* –Eshatološke teme u Ivanošićevu „Sličnoričnom nadpisu groba Zvekanovoga“). Osim toga, Ivanošić se ruga i neukom i nedoraslom čitatelju, ali je njegov humor bitno ograničen tragičnošću. Stoga, „(...) komedija u motivu, tragedija u izrazu, stvorili su njegova 'Zvekana' kao jedno od vrhunskih djela književne hrvatske tragikomedije!“ (Peić, 1984: 125) Budući da je humor ograničen tragičnošću, Ivanošić vrlo često poseže za eshatološkom temom smrti kako bi ukazao na propast i polaznost ovozemaljskoga ili pak određenih književnih razdoblja.

Uz Ivanošićeva „Zvekana“ vezivale su se i dvojbe oko autorstva što je usko povezano i s eshatološkom tematikom. Vodnik je, naime, smatrao da Ivanošić ne može biti autor jer je bio protivnik suvremene anticrkvene struje. Uvođenje eshatoloških tema u djelo ukazuje na piščevu religioznu orijentaciju i eshatološke teme. Provedeno je istraživanje potvrdilo nazočnost eshatoloških tema u djelu i tako pokazalo da o navedenoj problematici ne može govoriti netko tko ne poznaje eshatologiju i eshatološke teme. Nakon preispitivanja i argumentacije prihvaćeno je i dokazano je da je Ivanošić autor „Zvekana“ (Georgijević, 1969: 264). Djelo nije napad na franjevački red, nego je ono napad osobnoga karaktera između dvojice znanaca (Georgijević, 1969: 264). S obzirom na to da je riječ o napadu, a ne o hvali, Ivanošić u djelu ističe negativne karakteristike glavnoga lika povezujući ih s eshatološkim temama smrti i pakla koje i simboliziraju život opisanoga lika.

7.2. Ivanošićev stil

Prema mišljenju Tome Matića Ivanošić nije bio zagovornik utilitarističkoga shvaćanja književnosti, a poticao je ljubav među narodima. Suprotstavljao se idejama novoga, prosvijećenoga doba, a bio je protivnik ateizma te reformi u društvenom i političkom životu.

Ivanošić je barokni pjesnik s obzirom na religioznu tematiku te prigodničarski pjesnik s obzirom na opjevavanje ratnih događaja. Pjevao je u desetercu i štokavskom ikavicom što jasno ukazuje na utjecaj narodnih pjesama (Georgijević, 1969: 264). Ivanošićevu književnost karakterizira i raznolikost u književnim pokušajima i ostvarenjima (Franičević i sur., 1974: 332).

U odnosu na frazeologiju prema Kolenić (1995: 340-341) književni frazemi iz Ivanošićevih pjesama uglavnom su iz Biblije („dolina od suza“, „put spasenja“, „Bog moj dragi“), dok određeni književni frazemi imaju podrijetlo u usmenoj poeziji („boj biti“, „drago kamenje“, „rujna vinuština“). Književni frazemi iz Biblije uvjetovali su i zastupljenost eshatoloških tema u Ivanošićevu stvaralaštvu (v. *Tablicu 26* – Eshatološke teme u Ivanošićevim djelima („Opivanje sličnorično groba Jozipa Antuna Čolnica od Čolke“, „Svemogući neba i zemlje Stvoritelj“, „Sličnorični nadpis groba Zvekanovoga“). Osim toga, Kolenić (1995: 341) ističe da su najčešće imenice u frazemima Ivanošićevih pjesama „oko“ i „srdce“.

8. Zaključno ili o sličnostima i razlikama u Došenovoj i Ivanoševićевой obradi eshatoloških tema

Na sadržajni i stilski izgled književnoga djela bitno utječe sredina u kojoj nastaju. Ivanošić i Došen stvaraju u sličnim društvenim i političkim prilikama što se reflektira i na njihova književna ostvarenja. Iako Došen nije rođen u Slavoniji, preselivši u ove krajeve vrlo je dobro upoznao život i običaje Slavonaca.

Nakon oslobođenja Slavonije od Turaka na slavonskom su se području njegovali islamski običaji, dok je kršćana bilo vrlo malo. Osim neznatnoga broja kršćana, ni obrazovanoga stanovništva nije bilo puno, stoga je ulogu prosvjetitelja preuzimao je manji broj obrazovanih ljudi ili redovnika. U takvim su se ulogama našli Vid Došen i Antun Ivanošić koji su Slavonce nastojali preobratiti s turskih i drugih poganih običaja te potaknuti ponovni povratak na kršćansku vjeru. Koristili su se raznim metodama – Došen oštrinom, Ivanošić humorom. Dakako, u takvim je prilikama i puk bio neobrazovan i nepismen, a prilike su bile nesigurne. Obojica su pisala jednostavnim jezikom i stihom kako bi retci njihovih djela imali utjecaja na sve stanovnike, neovisno o njihovu obrazovanju. Nadalje, obojica su u svojim djelima progovarala o eshatološkim temama, što potvrđuje činjenicu da se eshatologija vezuje uz nemirna vremena, osobito onda kada je smrt sveprisutna, simbolički ili stvarno.

U odnosu na provedeno istraživanje, rezultati su potvrdili zastupljenost eshatoloških tema u djelima obojice književnika. Rezultati istraživanja eshatoloških tema u djelima dvojice slavonskih pisaca ukazuju na društvene, povijesne, književne prilike, kao i na karakter i naobrazbu njihovih pisaca. Naime, kao što je istaknuto, eshatološke su se teme najčešće javljale u nemirnim vremenima, osobito kada je smrt sveprisutna – bilo simbolički ili stvarno. Sukladno tome, rezultati istraživanja potvrdili su izrazitu prisutnost eshatoloških tema u djelima Vida Došena i Antuna Ivanošića budući da se njihov rad javlja u vrijeme kada je Slavonija opustošena turskom vladavinom.

Obojica su bila teološki obrazovani, pristupili su svećeničkom pozivu te je logično očekivati i zatupljenost eshatoloških tema u njihovim djelima. U odnosu na osnovne teme eshatologije u djelima („Aždaji sedmoglavoj“, „Opivanju sličnoričnom groba Jozipa Antuna Čolnića od Čolke“, „Svemogućemu neba i zemlje Stvoritelju“, „Sličnoričnom nadpis groba Zvekanovoga“) proučavale su se teme: smrti, suda, pakla, raja i vječnosti te uskrsnuća. No, ovisno o sadržaju i cilju djela, u Došenovu i Ivanošićevim djelima navedene su teme različito zastupljene.

Najčešća je eshatološka tema smrti. Iako obojica pisaca imaju teološko obrazovanje te su obnašali svećenički poziv, temu smrti ponajviše prikazuju uz negativne osjećaje. Obojica su smrt predstavili kao dovršenje ovozemaljskoga života koje za čovjeka predstavlja odlazak u raj ili pakao, odnosno približavanje ili udaljavanje od Boga. Smrt predstavlja posljednju stvar čovjekova života pa Došen u svojim stihovima ističe trulost ljudskoga tijela koje propada u trenutku smrti. Također, jasno ukazuje da se čovjek treba osloboditi grijeha prije smrti kako bi dosegao vječnu slavu.

No, kako je Došen izrazito oštar, a Slavonci grešni, smrt često povezuje s paklom, tminom, vječnim mukama, propašću, jamom. Antun Ivanošić također progovara o smrti kao o završetku ovozemaljskoga života. Osim toga, uz smrt često uvodi epitet „nemila“, „gorka“, „tužna“ ukazujući na tugu koju smrt ostavlja za sobom. Također, osobita razlika u odnosu na Došenovo djelo upravo je uvođenje alegorijske ličnosti Smrti. Na taj je način Ivanošić personificirao Smrt dajući joj govorne osobine, a s ciljem naglašavanja njezina djelovanja. Osim toga, Ivanošić već u naslovima svojih djela jasno naznačuje tematiku smrti: „Opivanje sličnorično groba Jozipa Antuna Čolnića od Čolke“ i „Sličnorični nadpis groba Zvekanovoga“.

U djelima obojice slavonskih književnika sadržaj i tematika djela uvjetovali su pojavu i zastupljenost određenih eshatoloških tema. Osim eshatološke teme smrti u analiziranim su djelima zastupljene i teme: pakla, raja i suda.

Naime, provedeno je istraživanje pokazalo da je u djelu Vida Došena nakon eshatološke teme smrti najučestalija tema pakla, potom raja i suda. Suprotno tome, u djelima Antuna Ivanošića nakon eshatološke teme smrti, najčešća je tema suda, potom raja i pakla. Teme suda, pakla i raja usko su povezane i u analiziranim su djelima uvjetovane sadržajem, ostalim motivima u djelu i općim tonom djela. S obzirom da je Došen vrlo oštar, ne čudi da je u „Aždaji“ pakao osobito zastupljena tema. Kada progovara o raj, ne govori o pojedincima koji su stekli Božju slavu, nego kontrastira ljepote raja ružnoći i tami pakla. S druge pak strane, Antun Ivanošić progovara o pojedincima koji su zahvaljujući svojem kreposnom životu dostigli Božju slavu. Dakle, Antun Ivanošić, pored oštine i lascivnosti ipak progovara i o ljepotama raja i slave Božje, dok Vid Došen strogošću nastoji izazvati strah od grijeha i pakla ukazujući na ono najružnije.

Tematika i sadržaj djela određuju zastupljenost eshatoloških tema. Tako, primjerice, u djelima „Svemogući neba i zemlje Stvoritelju“ i u „Sličnoričnom nadpis groba Zvekanovoga“ neće biti zastupljene jednake teme. Naime, u „Sličnoričnom nadpisu groba Zvekanovoga“ nema ni jedne potvrde eshatološke teme raja koja je osobito česta u djelu „Svemogući neba i zemlje Stvoritelj“.

Oba slavonska pisca u proučavanim djelima pakao predstavljaju kao mjesto vječnih muka, a raj kao mjesto vječne slave, blagostanja i mira s Bogom. Također, obojica naglašavaju da su predmet suda čovjekovi čini i djelovanje. Dakle, čovjek sukladno svojem djelovanju prima „plaću za svoja djela“. Osim toga, Boga predstavljaju kao pravednoga Sudca, a uz sud se vezuje pravda, istina i krepost. Suprotno tome, ovozemljaski sud karakterizira mito i kupovanje sudaca, što je osobito istaknuo Vid Došen. Nadalje, kod oba je književnika najmanje zastupljena tema uskrsnuća. Razlog tomu je činjenica da su obojica usmjerena na prosvjetiteljsko djelovanje te su nastojali puk odvratiti od loših običaja, a pritom su se oslanjali na svoju oštrinu, humor i lascivnost.

Vid Došen i Antun Ivanošić u hrvatskoj se književnosti javljaju u 18. stoljeću. Obojica su boravili u Slavoniji te su promatrali društveno stanje i pojedince oko sebe, što je i jedan od povoda pisanja djela. Obojica su svojim književnim djelovanjem dali svoj doprinos razvoju stare slavonske književnosti koja nije uvijek u središtu književnoznanstvenoga interesa književnih povjesničara. Obojica su u svojem vremenu bila među tada rijetkim obrazovanim pojedincima koji su nastojali djelovati prosvjetiteljski. Svojim su djelima potvrdili da stara slavonska književnost nije bila isključivo nabožnoga karaktera. Uz prosvjetiteljsko djelovanje njihova se djela vezuju i uz eshatologiju i eshatološke teme. U odnosu na eshatološke teme obojica najviše pišu o smrti, a najmanje o eshatološkoj temi uskrsnuća. Osim toga, zastupljenost je ostalih eshatoloških tema uvjetovana sadržajem, tematikom, motivima i općim tonom djela. Zaključno bi se moglo reći da za obojicu pisaca smrt predstavlja završetak ovozemaljskoga života nakon čega umrlomu sudi Bog sukladno njegovu životu. Stoga svojom oštrinom nastoje poticati Slavonce da svoj život usmjere vječnoj slavi (raju), izbjegavajući grijeha i vječnu muku (pakao).

9. Literatura i izvori

1. Bartolić, Zvonimir. 1981. *Sadržajne paralele između Vida Došena i Jurja Habdelića*. U: *Zbornik radova o Vidu Došenu i Blažu Tadojanoviću*. 1981. (ur. Matković, Marijan; Tadijanović, Dragutin). Osijek: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti.
2. Blažek, Pavle. 1981. *Zemlja u djelima Vida Došena*. U: *Zbornik radova o Vidu Došenu i Blažu Tadojanoviću*. 1981. (ur. Matković, Marijan; Tadijanović, Dragutin). Osijek: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti.
3. Bogišić, Rafo. 1981. *O Došenovu stilu*. U: *Zbornik radova o Vidu Došenu i Blažu Tadojanoviću*. 1981. (ur. Matković, Marijan; Tadijanović, Dragutin). Osijek: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti.
4. Djamić, Antun. 1981. *Vid Došen u dokumentima i u literarnim povijestima*. U: *Zbornik radova o Vidu Došenu i Blažu Tadojanoviću*. 1981. (ur. Matković, Marijan; Tadijanović, Dragutin). Osijek: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti.
5. Došen, Vid. 1768. *Aždaja sedmoglava bojnim kopjem udarena i nagrđena iliti sablast griha razdiženoga oštrom istinom pokarana i prikorena*. U: *Djela Vida Došena*. 1969. (ur. Matić, Tomo; Djamić, Antun), Zagreb: Izdavački zavod Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti.
6. Frangeš, Ivo. 1968. *Slavonija kao književna tema*. U: *Simpozij – Doprinos slavonske hrvatskoj književnosti*. (zbornik referata). Vinkovci, 20-22. septembra 1966, Vinkovci-Zagreb.
7. Frangeš, Ivo. 1987. *Povijest hrvatske književnosti*. Zagreb-Ljubljana: Nakladni zavod Marice hrvatske, Cankarjeva založba.
8. Franičević, Marin; Švelec, Franjo; Bogišić, Rafo. 1974. *Povijest hrvatske književnosti: od renesanse do prosvjetiteljstva*. Knjiga 3, Zagreb: Liber – Mladost.
9. Georgijević, Krešimir. 1969. *Hrvatska književnost od 16. do 18. stoljeća u sjevernoj Hrvatskoj i Bosni*, Zagreb: Matica hrvatska.
10. Gozzelino, Giorgio. 2004. *Eshatologija*. Kateheza 26, 1, 68-79. str.
11. Grčević, Franjo. 2002. *Simbolizam, ekologija, eshatologija*. Zagreb: Matica hrvatska.
12. Guardini, Romano. 2002. *Posljednje stvari. Kršćanski nauk o smrti, čišćenju nakon smrti, uskrsnuću, sudu i vječnosti*. Zagreb: Kršćanska sadašnjost.
13. Guardini, Romano. 2005. *Bit kršćanstva. O biti umjetničkoga djela*. Zagreb: AGM.

14. Ivanošić, Antun. 1784. *Sličnorični nadpis groba Zvekanovoga*. Stari pisci hrvatski. Knjiga XXVI. (ur. Matić, Tomislav) 1940. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti.
15. Ivanošić, Antun. 1786. *Opivañe sličnorično groba Jozipa Antuna Čolñića od Čolke*. Stari pisci hrvatski. Knjiga XXVI. (ur. Matić, Tomislav) 1940. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti.
16. Ivanošić, Antun. 1788. *Svemogući neba i zemlje Stvoritelj*. Stari pisci hrvatski. Knjiga XXVI. (ur. Matić, Tomislav) 1940. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti.
17. Jelčić, Dubravko. 2004. *Povijest hrvatske književnosti*. Zagreb: Naklada Pavičić.
18. Ježić, Slavko. 1944. *Hrvatska književnost od početaka do danas (1100-1941.)*, Zagreb: Naklada A. Velzek.
19. Kolenić, Ljiljana. 1995. *Izradba frezeoloških rječnika djela slavonskih pisaca 18. st. U: Ključevi raja. Hrvatski književni barok i slavonska književnost 18. stoljeća*. 1995. (ur. Julijana Matanović), Zagreb: Meandar.
20. Kombol, Mihovil. 1961. *Povijest hrvatske književnosti do narodnog preporoda* (II izdanje). Zagreb: Matica hrvatska.
21. Marijanović, Stanislav. 1994. *Gundulić i barokni pjesnici slavonije*. U: *Ključevi raja. Hrvatski književni barok i slavonska književnost 18. stoljeća*. 1995. (ur. Julijana Matanović), Zagreb: Meandar.
22. Marijanović, Stanislav. 2005. *Iznovljavanja. Povratak zavičajnicima: drugi*. Osijek: Ogranak Matice hrvatske Osijek.
23. Matić, Tomo. 1994. *Prosvjetni i književni rad u Slavoniji...- Slavonsko selo u djelima hrvatskih pisaca*, Vinkovci: Slavonica.
24. Peić, Matko. 1981. *Barokni naturalizam Vida Došena*. U: *Zbornik radova o Vidu Došenu i Blažu Tadojanoviću*. 1981. (ur. Matković, Marijan; Tadijanović, Dragutin). Osijek: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti.
25. Peić, Matko. 1984. *Slavonija – književnost*. Samobor: Izdavački centar „Revija“.
26. Ratzinger, Joseph (Benedikt XVI.). 2016. *Eshatologija. Smrt i vječni život*. Split: Verbum.
27. Rebić, Adalbert. 2003. *Biblijska eshatologija*. BS 73, 1, str. 71-100.
28. Sablić, Helena. 1995. *Refleks barokne retorike u „Opivanju sličnoričnom groba J. A. Čolñića“ Antuna Ivanošića*. U: *Ključevi raja. Hrvatski književni barok i slavonska književnost 18. stoljeća*. 1995. (ur. Julijana Matanović), Zagreb: Meandar.

29. Švigelj, Dionizije. 1981. *Prilog Vida Došena epistolarnom humoru i satiri stare Slavonije*. U: *Zbornik radova o Vidu Došenu i Blažu Tadojanoviću*. 1981. (ur. Matković, Marijan; Tadijanović, Dragutin). Osijek: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti.
30. Vodnik, Branko. 1907. *Slavonska književnost u XVIII. vijeku*. Zagreb: Naklada knjižare M. Breyera.

10. Prilozi - Istraživanje eshatoloških tema u djelima Vida Došena i Antuna Ivanošića

Tablica 1 – Smrt u Došenovoj „Aždaji sedmoglavoj“

SMRT
<p>da pogubi koga stigne (41), pram razliki vičneg Boga / i čovika umrloga. (42), na kom duša uvijek gine (44), kako l' sablast onu brane / koja smrtne daje rane (44), duša uvijek da ne gine, (44), uvijek gine i propane. (44), da kad lube smrtne rane (44), neg onoga koga top raznese / il mu glavu mač odnese, (45), a živlene kad pogine, (45), zdravju lako da naškodi / i da k smrti bliže vodi. (46), živlena bo zdravje pazi / da smrt nega ne pogazi (46), Koga nagla bludnost pali, / onog u grob brzo svali, (46), Kog proždrlost ima roba, / naglo vodi neg do groba (46), Kog pomamna srčba žeže, / prid vrimenom u grob leže (46), Od linosti tko god trune, / brzo u grob smradni grune: / to truloća od starine / ima da se u smrad rine. (46), da se zdravje ne ukine, / i živleće ne pogine, (46), prama zdravju da ustane / i živleña dok nestane. / (46-47), neka žeže u vik vika / i brez smrti i brez lika. (47), na kom samo gine lini, (48), nek u svome tanom grobu / ruga svoju tamnu zlobu, (48), i dokle se u grob sori / da rob onda skoči gori, (49), Je li blatu ili robu / u blatnome svome grobu / oblast dana da se digne / i visoke strane stigne? (49), u nevirstvu neka ginu, (49), blato u grob dok ne zgodi / da se s majkom svojom združi, / a rob ide kud zasluži. (50), O, i to li biva slava / kad pogrdno gine glava, (50), milujemo jer nas hrani / i od mrtvog glada brani, (50), da ga slomi il izvali / i na crnu zemlju svali. (52), kud ga strašna smrt porine / na zavičaj od starine? (54), kad ga smrtna kazna kini, / što se malo niže spusti / crnoj zemlji u čelusti / i prostirač svoj privrne / zemlju, da se nom ogrne, (54), i u jamu zemlje pada (54), sad kriposno stoji gori, / a u grob se sad obori / gadnim crvom za večeru / da ga toče i prožderu. (56), dal je mrtva potamnila / i prid Bogom pocrnila. (56), niti ga se tko oprostí / dok ne prida zemlji kosti. (58), dokle u grob ne utira? (58), strašnog mora jer talasi / od smrti su česti glasi (59), svi jednako smrt čekamo, / da će doći, to svi znamo, (60), ono što su stari bili, / već su u grob sve odnili; (61), dokle crkneš i još gore – (69), na nadnicu hranu služi / dok se kao mrtav pruži, (71), on mrtvački hrpu kosti / stade motrit dugo dosti. (72), Jer mrtvačke kosti gledaš, / jer li mrtvim pokoj ne daš? (72), mecedonsku koji krunu / nosi, sad mu kosti trunu (72), O, da bi se svaki holi / nadvirio u grob doli / te da mrtvi gleda kosti, (72), Da sve crna zemlja smrsi / i u svoje uze tisto, / svim jednako dajuć misto, / odgovor bi glava hola, / nima mrtva, šuplja, gola / i mučeci jasno dala / smrt sve da je pozobala, (72), misleć da smrt onda bane / od starosti kad tko pane (72), kažuć da svak sad umira; / nu pivajuć bistro pazi / kada na te smrt dolazi. (72), s kojim prođe naše vrime / i smrt uze život š nime. (73), vrimena su već pridana / smrti strašnoj u čelusti (73), da u smrtne zube pada / odkud veće ne izpada. (73), I ovo će reć živiti / uvijek smrtni sužañ biti, / kad čas što se meni vrti, / odma moram pustit smrti. / Što tko više vika dobi, / više nega smrt porobi, (73), Svi prošasti naši dani / od smrti su pozobani, / dal i časak što 'vo prođe, / već u smrtne zube dođe. / Što je drugo smrt čovika / neg negova svrha vika / koga kako tko dovrši, / odma nega smrt ukrši? / Kad ditinstvo ti dovrši, / odma nega smrt ukrši, / kad mladost polak prođe, / onu polu već smrt glođe, (73), Ortak ti je smrt nemila, / sve je sebi prograbila, (73), Dokle ti se život vrti, / uvijek harač daješ smrti, (74), umirati tako dugo / dok živiti ne pristaneš / i u ropstvo smrti paneš. (74), umiramo sve lagano / i ginemo nepoznano. (74), „Ja živ i zdrav mrem pomalo / dok živleña to ostalo / doumiram i dospijem, (74), Tako i mi brez pristanka / od rođenog mremo danka (74), eno,</p>

onda **umiramo** (74), da svak', kada već dotrune, / u čelusti **smrti** grune. (74), A **smrt** što no mi zovemo, / onda **mrti** pristanemo (74), muklo **mremo** i **ginemo** / dok **kraj smrti** dostignemo. (74), Med **dva groba** mi basamo (74), koji prvi **grob** bijaše, / te do **groba** od zemlice (74), **smrt** nemila već **pogubi**, / sve strahota tamnog **groba** (75), (...) da se tko ne prene / il u **grob**u svom ne krene. (75), da svi u **grob** pogodimo, (75), da se puni **grob** za **grobom**, (75), i goleme **groba** tuge, (75), Svak **umrlog** nosi ime (75), da na svitu naše stañe / svakdañe je **umirañe**: / sve do sada **umirasmo** / premda toga svi ne znasmo. (75), **Umiramo** svi i sada (75), i na konak strahoviti / pošalje nas vike viti, / kamo kada tko posrne, / zemlju prostre i ogrne, / **zemlju ima za odiću**, / ima crni mrak za sviću, / za svoj porod ima crve, / da na jata iz ñeg vrve, / za družinu žabe gadne, / za razgovor zmije smradne, / za bogatstvo i za zlato / smrad, truloću, plisan, blato, - (75), tamnog **groba** kad dopane (75), **Smrt** pogledaj izkazanu (75), to sve **smrti** kosa gubi, (76), kad za **smrti** pada **kosom**, (76), **Smrt** se nikad ne umori, (76), da najmañe kad se nada, / mnogi časom **mrtav** pada. (76), **smrt** na ñega dobro pazi (76), Al ni toga **smrt** ne gleda (76), **smrt** potvori da su kriva (76), **Smrt** kad svojom kosom maše, (76), i zgodi se na livadi / o kojojno **smrt** ne radi. (76), na **smrti** smo svi livadi: (76), **smrti** kosa koja kosi; (76), svak je sebi **smrt** nemila, / i iz našeg trulog tila / strašne **smrti** kosa biva / koja kosi svakog živa. (76), kad ga strašna **smrt** zadavi / i u crnu zemlju spravi. (76), **smrti** kosi vrat podmače, (77), gdi **smrt** radi i oblice (77), ne odsupi **smrt** s megdana, (77), **smrti** odkos da postaneš / i da tvoga mrklog stana / **groba** budeš smradna hrana. (77), učice ga **smrt** nemila / šta je tašta slava bila (77), potle **smrti** grdne rane (77), prije neg te **smrt** pogubi (77), strašne **smrti** na megdanu (77), da izliči **smrti** ranu (77), i od virne još družine / pazi da gdi **ne pogine**, (79), i da blago koje spravi / **ñega s glavom ne rastavi**. (79), da rad ñega vojevaše / i **krv svoju prolivaše**. (79), sužñu svome da se proda / i u **mrtve ruke** doda, (80), kad su **mrtvog** svoga **roba** / sužñi živi do svog **groba**. (80), noge da b' se pomamile / nas u **jamu** da b' odnile, (80), jezik da se krivo pruži / da na **smrti** krivce tuži; (80), da mu otme i izmakne / i nemilo ñega **smakne**. (80), na koje mu srce zine / ne gledajuć da on **gine**, (83), Vrla oca od općine / rad kog širom vas puk **gine!** (83), Slađe bo se odkupiti / nego **smrti** čašu piti: (91), a **smrt** ñemu lov izmakne. (92), O, mnogog ti **smrt** zaduši / prije k blagu neg priñuši; (92), dok **smrt** s kosom ne dopane, / da mu pusto sve ostane. (92), **ubojica kad ubije**, / svrhu svoju zadobije; (92), Koji druge grihe slide / slast do **smrti** samo vide, / jer to znadu, kad **smrt** bane, / da slast grišna sva pristane, / al lakomi i po **smrti** / misli tuđe dobro drti (93), koja prije **smrt** zadade / neg izrigat sebe dade. (93), koji **smrti** daje **ranu**, / vole **smrti** otrov ždrti / nek nikada **ne umrti**. (93), Al da tako on **umira** / koga ļuti grad pritira, (93), jeda l' bludni smrad **pogine**. (99), nit od one **umre** rane, (100), jer se u krv smrad ukopa / da mu škodi do **pokopa**. (100), jer svak' lakše onda **gine** / kada leže da počine, / neg u vrime dokle gleda / da **pogubit** sebe ne da. (100), i kaono nečuvanu / da zadade **smrti** ranu. (100), da mu srce opogani / i **smrti** ga **ranom** rani. (100), da Lamiju on bludnicu / ne da vrći u **grobnicu**, / dal u kući ñoj **grob** dade / da i **mrtvu** ñu imade, (101), **Ubojstvo** se mačem čini / kog kralj isti mnogo cini; (102), Bludnost srce kom upali, / brzo ñega u **grob** svali: (104), u kom kad se vatra stakne, / vrlo brzo ñega **smakne** / u **pepeo** da se zgori / i u gadni smrad obori. (104), dali smrdi sve to veće / dok **smrt** ñega ne razmeće / i iz bludnog dokle gada / ne dopane **grob** smrada. (104), u slipoći od bludnosti / u **grob** strašni od tamnosti, (104), I prem bludnik da zažali / u **grob** zemlje što se svali, (104), a da bi mu moglo biti / bludnost s **grobom** sastaviti (104), da kad na **smrt** bi osuđen, (104), da sam može izabrati / kako voli **umirati**. (104), u vinu se utopiti / za **smrt** slatku zadobiti. (104), To i bludnik tamni čini / da **smrt** za med slatki cini, (104), i da tako, kad **pogine**, / bludno smrdit ne počine. (104), i na **smrti** ne pristane / brojñt vrime odkad plane. (105), dal i repom svojim vrñi / do poslidñeg časa **smrti**. (105), dal ñu mazi i uzteže / da š ñom skupa u **grob** leže. (105), jer koga se mlada prime, / do **groba** će biti š ñime. (105), nek ñi bludna praži zloba / do nesrećnog negda **groba**. (105), da općinsko brime prñi / da ga nosi do **smrti**

(106), Jadoviti kralj od zmija / koga vidi, tog **ubija**, / i premda se ne dotakne, / on čeljade okom **smakne**. (108), i nečuvan kad izađe, / **smrt** od zdravog lakše nađe. (108), dal ga uvik radi ždrti / do nesrećne svoje **smrti**. (109), i kositi širom stane / zadajuć **smrtne** rane. (109), gdi **pogubit** mnogi more (109), i da druge **pogubite** / kad smucaće obljubite? (109), ta mu sablast **smrt** zadade. (111), san bludnosti dok ni svlada / da im **smrtnu ranu** zada. (111), od usana i od zubi / da prost koga **ne pogubi**. (111), drugo ništa da ne ljubí / neg da razdere i **pogubi**, (112), a ne može zadobiti / da ga može **pogubiti** (113), i čistoća od novine / š'ne odpane i **pogine**. (113), Il snašice to doznaše / da poštee **pokopaše** (114), tad šarena zmija bude / za **pogubit** mnoge lude. (115), Zmiskom kralju oko sjaje, / al **smrt** priliku opet daje: (115), lipo siva, al **pogubi** / onog tko ju bludno ljubí. (115), otrov daje da **pogubi**. (115), i tko je se godi takne, / otrovi ga svojom **smakne**. (115), slatku otrov da obljube, / sebe u noj da **pogube**, (115), kao miris kad se metne / smrad **mrtvački** da razmetne, (116), bludni čemer dok obljube / za da sebe nim **pogube**. (116), onde l' mora vazda biti / gdi će mnoge **pogubiti**, (117), gdi noj nitko već ne brani / mnoge **smrtno** da ne rani, (117), i gdi derat ne počine / dok i sama ne **pogine**? (117), vi od poštee izdajice, / vi od duša **ubojice!** (119), i nebesa viku čine / po sve vike nek **pogine**. (119), **krv** će prije on **proliti** / neg će tome privoliti. (119), dok **smrt** jedno ili drugo / britkim mačem ne dostigne (120), pak ogništú ime biše / gdi bludnike **pogubiše** (120), neg brez duše da će tilo / **mrtvo** ostat za večeru (121), Al brez Boga tako nije / da ga strašno **ne ubije**, (121), odkud tamnom muñom siva / da **pogubi** svakog živa. (123), onu zmiju kad **ubije** / i na ranu nu privije: (124), Tko rad lika zmiju gubi, / on krvnika svog **pogubi**, (124), i nega bo i brez zubi / luto rani i **pogubi** (128), Jato koza kad ugleda, / od **mrtvog** straha preda, (129), ne gubite svoga roba, / služicu vam do mog **groba**. (129), da ste mene zarobili / a niste me **pogubili**. (130), Vežite me, ne gubite, / udrite me, **ne ubite**: (130), i pridobi on dušmane / ne dobivši **smrtne rane**. (130), Mnoge, kaže, da **pogubi**, / dok oružja ne izgubi, (130), da mu rusu **glavu skinu** /, za osvetiti nom družinu. (130), da se **babin grob** nazove, / koja kudi vitezove; (131), baba babu gdi **udavi** / vitezove da proslavi. (131), Zeca zovem koji preda / gdi **pogibli** i ne gleda, (132), da ga **smrtni grom** admira / i već srce strilom dira. (132), te tresući noge pruži / da s **pokojnim** sebe zrduži. (132), jer kad ne bi porobio / satrao bi i **ubio**. (133), bit će gore od staroga / psa **pokojnog oca svoga**. (134), da otrovni jezik digne / žive s **mrtvim** dok dostigne, / žive ranit nejma dosti, / dal i **mrtvim** grize kosti (134), pak bi htla i u raju / da **pokojnim** ranu daju. (134), jerbo kuga živim škodi, / al na **mrtve** ne dohodi; (134), već ni **mrtvim** ne oprosti / da ne grize nima kosti. (134), kad pogani jezik digne / i **pokojne** da dostigne, (134), sram kanda bi nega bilo / na **mrtvo** se svratit tilo, (134), koja **smrtnom** na megdanu / primila je vičnu ranu, (134), Božji boja **smrt** je bila / kad je koga **pogubila**. (134), koje veće **smrtna sila** / zauvik je **pokosila**. (134), jer nepošten i on bude / kanda i sam **smiče** lude. (134), Tako **mrtvo** tko dotiče / kad laživo na ni viče, (134), nije boļi dali gori / neg **smrt** koja tilo mori: / jer **smrt** koja tilo mori, / nebeskomu kralju dvori (134), jer imaju slabe zube / da sve na **smrt pogube**. (135), rat, bojeve, **smrtne rane** (136), al Bog zato **ne pogubi** / blagovaña što svit trubi. (137), žive rade **pokopati**, / a **pokojne** izkopati: (137), a **pokojne** odkapaju / kad za nima bisno laju (137), po **grobovim** tuđim srta. (137), od poroda do **pokopa**? (137), da **grob** ljubíš svi kriposti / mrak od tvoje nevridnosti ? (138), **ubojica** svrć dušmane, (138), dali **tamni** on **grob** kopa / da kriposti sve **pokopa**, (138), Što bi rekli **ubojice**, (141), Kad se na **smrt** zlotvor vodi, (141), vaļa da ga drugi **smakne** (141), **mrtvu hrđu** često zvaše / da na žderu svog uzjaše. (148), vrat ulomi i **pogine**. (148), i da pazi on živinu, / da brez reda **ne poginu**, (149), sve u grlo oborite / **mrtvoj hrđi** da dvorite (149), da od glada **ne pogine**, (149), kad bi **mrtve** kopat stali, (149), **mrtvo tilo** da narese / kad se u **grob** već ponese, / da ga u **grob** ne postave (149), i da **mrtvim** slavu daje (150), slavno u **grob** da odprave (150), i na **hrđu mrtvu** panu, (150), jer se i tad što izmakne / da se širom sve **ne smakne**, (150), **grob** opivat **mrtvoj** kravi. (153), a drugi su već na **smrti**; (155), Tu se slave **ubojice** / od junaštva i desnice; (159), Tako stare već **grobine** /

smrad rigaju iz dubine, (160), do starosti **mrtve** hranu, (163), ili **mrtva** il već sida. (164), i dok u **grob** ne pogodi. (164), al od **groba** kad već reko, (164), **Smrt** li barem ni ositi, / da su prije **smrti** siti? (164), kad se **mrtvac** gdi dogodi, / da i tamo jato hodi (164), ne da dignu s **groba** ploču, / dal da žderu i da loču, (164), rad **mrtvački** ovi gosti (164), da rodbina **mrtvog** svoga / ne bi u **grob** vrgla tila, / dal bi pekla i izjila, / da s tim **mrtvom** svom posluže, (164), I sada je **mrtvo** tilo / svome rodu vrlo milo (164), razmine bo **mrtvog** tilo / s onim što je nima milo: (164), to je nima **mrtvo** milo / već neg roda **mrtvog** tilo. (164), Tim tilesom **grob** pripreve (164), da od noža kad **poginu**, (164), **Mrtvu** indi rodu proste, / kad od tila nemu poste, (164), kanda **mrtvi**, dokle živi, / svom u glavu kraļu skrivi. (164), Kada kraļa tko uvridi, / tu **smrt** sama već ne slidi, (164), Tako (reko) sad rod tvori / kad rođaka **smrt** umori: (164), brani da tko **ne pogine** / po krivici iz općine. (165), Kad u jamu tu brezdanu / **mrtvog** stvari već propanu, (165), za naglije da se žegu / **u pepeo dok se slegu**. (166), dal da na **smrt** sebe vodi: (167), dokle nega ne ukine / i prid rokom **u grob rine**. (167), Da bi **mrtvi** svi ustali / i kazivat pravo stali / odkud kosu **smrt** dobavi / kadno radi kom o glavi, (167), to je **smrti** kosu dalo / da ni udre i obali / i prid rokom **u grob svali**. (167), Al nek **mrtvim** pokoj bude; / upitajmo žive lude (167), i žderaće priko reda / da im **smrti** rano ne da. (167), svak se pazi i pobigne / da ga nagla **smrt** ne stigne: (168), jer od vode il od mora / **smrt** je, misle, mnogo gora, (168), jer se svakom ne dogodi / **smrt** po moru kada hodi. (168), i kad naglo žderat stane, / nagle **smrti** on dopane. (168), Što dobije **smrtnu ranu** / i zaglavi na megdanu! (168), Šta ni **smrtna kap** ne ukine / i **u zemļu naglo rine!** (168), proždrlčina **smrt** dostigne, (168), Al da b' nagla i ne bila / žderu kad bi **smrt** morila, (168), **Smrt** li onu boļe cini / koja nega dugo kini, / nego odma kad obori / i za malo vrime mori? (168), pak na ražań nega nataknu / i zadugo pekuć **smaknu**, (168), **smrt** li zato slatka biva (168), To nastoje žderoļubi / da ni duga **smrt** pogubi: (168), iz neg ružni smrad udara, / iz neg **smrtna** kadi para; (169), koje na se žderuć prti, / brime vrlo duge **smrti**? (169), to svidoče svi proždori / jer ni rano sve **smrt** mori. (169), Naći jednog od stotine / kog **smrt** rano ne ukine, (169), krv u nemu nek ukavasa, / **u grob mora da odkasa**; (169), i šta **smrti** na neg pazi / da se sruši i pogazi? (169), Pak još samo to bunište / **smrt** prid rokom sebi ište (169), da **rob smrtni** mora biti. (170), Da tko čini žderoļube / čini **život da izgube**, (170), da kriposni tako biše / kad **živleńe izgubiše**, (170), kano koji braneć **ginu** / viru ili domovinu; (170), al sam sebe obladati / i žderući **smrt** zadati, (170), i pomńivo da se pazi / da gdi na **smrt** ne nagazi. (170), da težina od grizine / tebi u **grob** glavu rine. (171), i sam sebe da ukine / dok od drugud **ne pogine**. (171), proždor zato sebe rani / **u grob leći da urani**; (171), od slaboće **mrtvog** glada, (172), u **grob** crne zemļe pane. (172), da žderući on **pogine** / med **pokoјnim** da počine. (172), indi ždere da **pogine** / nek zauvik opočine. (172), **Smrt** je indi slatka plaća / što se kome za trud vraća. (172), Od **mrtvački** vojska cili / nije čuti da tko cvili (172), med **pokoјne** da naseli, / gdi s pokojom sebe združi, (172), nit tko pravo opočine / dok od **smrti ne pogine**. (173), Kad se čovik **smrti** straši, / sam se svoga bivstva plaši, / i od **smrti** tko pobigne, / **smrt** bižeći sam dostigne / i bižeć bo ide bliže / i u bigu **smrt** dostiže. (173), Tko tuguje za tim vrlo / što je nemu već **umrlo** (173), već pogibe i **smrt** stlači, (173), već **smrt** zgrabi i zaguti (173), i sve bliže puza k **smrti** (173), **smrti** s vikom koji prođe. (173), od **smrti** su pozobane, (173), na vršaju strašne **smrti**, (173), **smrt** za **smrti** da mu dođe / dok živleńe posve prođe. (173), Da je indi strašno **mrti** / i podniti megdan **smrti**, (173), da ga rano **smrt** zakoļe (173), da već u neg **smrt** ne dira? (173), Ti od **smrti** mudro kažeš, / nit ja tvorim da sve lažeš, / samo kad je **smrt** čestita / koja nosi s ovog svita, / i kad **smrti** zapovidi (173), A **smrt** opet biva svaka / i nesrićna i opaka / **kada sebe tko zakoļe** (173), Kako indi ždero ne bi / **smrt** nesrićnu dao sebi (174), brez razloga kada ždere / da po sebi **smrt** izbere (174), da ne vide izdaleka / strašne **smrti** što ni čeka; (174), tamo zdravje ti obori / da te prije **smrt** umori; (176), dok ne dođeš posve leći / u paklenog srce mora, / **grob** općeni svi proždora, (177), **Grob** ti nije taj daleko: / panti, ždero, što ti reko! (177), koju srdan kada skine, / **vrat ulomi i pogine**. (178), Tko **poginut**

ikad gore / od čovika takvog more (178), Što od **smrti** biva gore, / življene se reć ne more. (178), i srditi tako **gine** / pamet srčbom kad ukine. (178), mnogi sudi i govori / od **mrtvaca** da je gori (178), Kako indi nije gori / od onoga kog **smrt** mori, (178), razum nemu **dok pogine**; (179), i sto puta lakše **gine** / brez razloga neg živine. (179), dal i tilu **smrt** pripravi. (179), **mrtav** na nos dok posrne. (179), dali bisan i **umira**: / mnogi crkne od ļutine, / na megdanu mnogi **gine**, (179), da na zemļu **mrtav** pada. (179), srčba nagli **smrt** dade. (179), neg na vatri **da izgori**, / il rat bisni **da g' obori** (179), pas veliki da postane / da zadaje **smrtne rane**, (180), Saguntinci negda biše / koji sebe **pogubiše** (180), i da zarad domovine / vitez slavni slatko **gine**. (181), i primajuć **smrtne rane** / vitezovi svoj grad brane (181), voleć da svi **mrtvi** leže (181), voleć imat **mrtvu slavu** (181), boji da **smrt** ne zamrkne, / srdit skoro da **ne crkne**. (181), i srdit se mutno vrti / dok dopane nagle **smrti**. (181), mlim da k **smrti** ide brže (181), Nit se ima gdi zapeti / srdan kada na **smrt** leti (181), kad ga strašna već **smrt** kini, / da što zgrabi kada **gine**, (182), dali smućen nek sam **gine** (182), jer u propast od dubine, / otište se da **pogine**, (182), jer talasi mnogi biše / koji nega **pogubiše**. (182), pak nesvisan od ļutine / bisan srne dok **pogine**; (182), da ukine i obori / da **pogubi** i umori. (182), on izprid neg većma **gine**, / većma **gine** dok **pogine** / i trag mu se ukine. (186), rad neg **gine** i zaglavi. (187), dokle duša ne izprti / svog brimena na čas **smrti** (187), na megdanu od žalosti / i u **grobu** svi radosti? (187), da ga i on žderat mora / dok do **grobnog** dođe dvora, (188), dokle u **grob** ne posrne. (188), da **smrtnoga** jednog **roba** / poposlavi već kod **groba**, (188), što od **mrtvog** reći ima: (188), il do **smrti** il po **smrti**, / il prid **smrti** i za **smrti** (188), potle **smrti** krmak cinu / ima kada da slaninu; (188), vo i krava i do **smrti** / i po svojoj vaļa **smrti**: (188), obodvoje pak kad **gine**, (188), jer smok daju i obuću / potle **smrti** već u kuću. (188), Tako druge već živine / il se prije **smrti** cine / il vaļaju potle **smrti**, / il prid **smrti** i za **smrti**, / samo **mrtve** te živine (188), prid **smrti** bo biše lina, (189), dok se k **smrti** svojoj vaļa, (189), niti cine zadobavi / kad ga veće **smrt** zadavi. (189), „Od **smrti** se vi pružili!“ (192), tako dica nevaļana / ocem žele **smrt** zarana. (192), koji začas što podnese, / pak ili ga **smrt** odnese (193), neg umetak čakini lini / **mrtvi konak** svoj promini (194-195), neka hrđa ni zakopa / svega vika do **pokopa**. (197), gdi kad sebe s pukom rinu, / zauvike skupa **ginu**. (198), nit se suzań kad izmakne / dok aždaje **smrt** ne smakne. (199), Dvostrukoga ovog **roba**, / kom od **groba** te do **groba** / povedenu vatru dade (199), da najmañe s tim se brine / puk podložni kada **gine**? (201), i na licu i na duši, / da ga **dvoja smrt** zaduši: / **smrt** pošteña na nizini, / **smrt** spaseña na visini. (201), koji život nama mili / i **smrt**, kada hoće, dili, (204), Na svitu ste koji vrti / i čas po čas čeka **smrti** (204), skoro vrime sve sakrije, / **crna zemļa sve pokrije**. (206), to sve mali vik oglobi, / **crna zemļa sve zarobi**. (206), mogla b' lako podaprti / da ne zada nikom **smrti**; (206), Kripost dosta puta znojna / bit će **mrtva** i **pokojna**. (207), sve **udarci smrtni** gube; (207), da po zemļi što god hodi, / **to u zemļu i pogodi**; / da po zemļi što gamiže, / **u zemļu se opet sliže**; / da što godi zemļu gazi, / **to u zemļu i odlazi**; (207), da što godi zemļa hrani, / **zemļa opet i sarani**; / što na crnoj zemļi stoji, / **crnu zemļu i zagnoji**. (207), dali kao bisan kasa / **dok u jamu gdi nabasa**; (207), **da u jamu ne grunete** / nad kojomno svi trunete? (207), nu pazite prije **smrti** / svist da vam se ne zavrti, (207), da ne grune iznenada / **usrid jame trula klada**. (207-208), nas strašnom bo stajat **smrti**, / krv se mrzne, svist se vrti. (208), ištuć žitka ili **smrti**, (208), Nemojte se indi sami / nagibati, linci, **k jami**, (208), puta svoga da ne zgodi, / dal u **jamu** da pogodi. (208), **smrt** dokle ju isporući / i ukine klade line / zemļi s vrata u dubine, (211), kad **smrt** birtki mać iztrgne / lincem grlo da pritrgne (211), **smrt** obori i ukine? (211), kad **smrt** s vrata ļudma skine, (211), **smrt** da im ga s vrata skine / **i u crnu zemļu rine**. (211), kako od ni puk govori / želeć da ni **smrt** pomori. (211), da kad kuga već nestane, / tad **smrt** prika ne pristane. (211), Čuste, lini gospodari, / što **grob** reče ovi stari. (212), zašto svoj puk upuštate / brez nauka kada **gine** (212), Brez pravice onda **gine** / kadno lini starešine / neće pravde da učine / da puk brez ne **ne pogine**; (212), da puk njihov **ne pogine**: (214), Svi kriposti **grob** postaje, / svakoj zloći konak daje, (218), da basajuć puk **ne**

gine; (218), sebe s pukom dok **pogube.** (219), Gdi ne biva počnuti / drugo nego **poginuti,** (219), onde tko god rad počine / krivac biva što **pogine;** (219), da mu **smrtne rane** ne da / i puk koga on ne brani / **smrtnom ranom** da ne rani. (219), A kad opet posve trubi / vojsku kraľu dok **pogubi,** (219), koga linost uzrok bude / da **smrt vićna** udre ľude (219), Kad vojvoda **smrt** zasluži (219), zaslužit **smrt** nemilu / po linome svome dilu (219), kad se lićeć rana dira / za da od ņe **ne umira,** (223), kada **smrtna** već **sikira,** / ņi na drugi svit otira? (226), ĉemu potle **smrti** sine / i pozna se vridnost cine. (226), kojim meso ili koža / potle strašne **smrti** noža / već za drugo ne pristane (226), nego jasna svitlost sine, / ćer hitrine, a **smrt** tmine. (227), neg ako li to potvori / da **smrt** onog već umori (233), stan', ne muti tašti laži, / dal **smrt** prije ti pokaži (233), Bog ne samo **mrtvog** može / za živľeće da pomože, (233), život koji već nikada / **smrtne rane** ne dopada. (233), **Smrt** odkud bi indi bila / koja b' Boga pridobila, (233), koji živľeće svako slavi, / brez kog voľe **smrt** ne davi? (233), Još se, linće, malo svrati / da **smrt** moreš boľe znati: / znaj, **smrt** sobom tko ne nosi, / da **smrt** onog ne pokosi (233), da se tilo već pokvari, / to **smrt** biva takve stvari. (233), da **smrt** onog ne pokosi (233), a kraľevstvo od širine / brez vladaća i **pogine.** (233), usrid mora od dubine / gdi planinam vrh **pogine,** (234), dal na moru tvrde tmine / basa dokle i **pogine.** (235), zlameće je da on tmine / sam obľubi da **pogine.** (236), da ne može da ga skine / dok **smrt** linca **ne ukine,** (236)

Broj potvrda: 513

Tablica 2 – Pakao u Došenovoj „Aždaji sedmoglavoj“

PAKAO
<p>da u jami svojoj gori / kojano se zato stvori, (41), Stan', sablasi iz propasti, / sad ćeš grnut i propasti (41), Tako ĉine svi grišnici / i nebeski odpadnici / kad se s paklom uortaće / radeć Boga da potlaće. (41), i svu vojsku doće tmine (42), uzet silu iz propasti / i nebeske sve oblasti (42), kad od Boga svog odpadne / i zasluži vićne rane. (43), Tamni slipac jer ne pazi / u tamnosti kamo gazi: (43), i s crnim se paklom diže (44), svi sabori i oblasti / od nebesa do propasti (44), Sad paklene vitezove / i nadaľe trubľa zove: (44), daje usrid vićni muka. (44) i s paklom se uortaći (44), kad paklenu sablast ľube. (44), da aždaja iz dubine / lica cine ne ukine, (45), da aždaju onu brani / koja tako britko rani, (45), Al aždaja iz dubine / još ni ovde ne počine (45), Al s aždajom iz propasti / i blago će sve propasti. (45), i sotone koje gore. (45), Jer anđelu siva lice, / jer vrag ima mrak tamnice? (45), Nitko zajer bisnit neće / med sotone da se meće. (47), da aždaju ranit ne da / i progonit u propasti, (47), kad se s paklom uortaći (47), nek je sužañ u dubini (47), zato Boga da ostavi / da mu vraga pripostavi, (47), koji Boga odbigoše, / a u propast pobigoše (47), slavnog Boga da naruže / i da tamnom vragu služe, (47), slavu Božju da ukinu / i u propast svit porinu. (47), smradna da u smrad porinem (47), Tko god indi živ bit želi / i u propast rad ne seli, (48), kroz paklene jame vrata / u dubinu od propasti, / gdi je misto za sablasti, (48), jer dušmanin iz propasti / nejma sile ni oblasti (48), da u propast vićnu smiri, (48), dok od straha smutnog slipa / dno propasti ne napipa? (48), dali uvik vatrom pliva (48), suzno more vatre crne, (48), i za glavom trup mrcine / grnut ima u dubine, (48), uzimajuć za svog Boga / holog duha paklenoga / kome crkve sazidaše / i misnike nadodaše, (49) da u crkvam paklu dvore / ištuć od ņeg odgovore / ĉim imaju puk vladati / da ga mogu paklu dati. (49) i pokaže Božju snagu / kad ukine holog k vragu, (50), ti za nisko tako misto / od visine išteš misto (50), gdi zmaj leži od holosti / i sablasti š ņime dosti (52), Radi indi ploda biti / i korisni plod doniti / da na vatru ne dopaneš / i brez ploda da ne planeš! (52), duh pakleni gdi pribiva, (56), i paklene klada peći / koja će se uvijek žeći, (56), da dušmanin iz propasti / tebe može zapopasti (57), i da bludnost dražit kuša, / nek je više paklu duša, (58), to je nauk iz propasti, / da je u ņu lakše pasti. (58), što u propast ņega ori? (58), i u propast ne propane</p>

(59), jašuci bo na slipoći / u **jamu** je lako doći. (60), da u **jamu** gdi nabasa / neg kad slipac slipca vodi, / dok u **jamu** š ním pogodi. (60), i u **jamu** lakše zgodi / nego koji prazan hodi. (60), da tko visok sam postane, / vaļa da on **doli** pane, (61), koji zato srneš gori / da te **doli** Bog obori. (61), tko će gori, tko li **doli**, (63), da se k **paklu** vozat mogu. (64), nitko prići da ne more / u **paklenu** skočit more, (64), da kroz **vrata od holosti** / ne propane u **tamnosti** / i da zarad tašte slave / ne izgubi s dušom glave. (64), Ta **aždaja** kad se digne, / lastavicu ticu stigne. (69), i radosne miña dvore / za **propasti** od pokore. (70), Al **paklene** gledaj ćudi / što kod holi biva ļudi: (71), al se pazi da tad **vraga** / po holosti ne dopaneš / i š ním uvik ne propaneš, / kamo nega holost rinu / strahovitu u **dubinu** (77), i vojvodu **vraga** vide (77), S Bogom, reko, a ne s **vragom** / kog sliđaše holim tragom, (77), Sbogom! Biži s **vražjeg puta**, / zaklińam te trista puta! (77), da u **paklu** potok vrije / od kog se tko napije, (78), To istina premda nije / da taj potok **paklom** vrije (78), raj bo je prilika, / a nemir je **paklu** slika. (78), i **pakleni nemir** kuša / još dokle je s tilom duša. (78), **Paklenoga** sužńem **dvora** / najteža je to pokora (78), od svog **pakla** bilig prima / nikad mira da ne ima. (78), Lakomci se u tom vide / da **paklenu jamu** slide: / **duh pakleni** kada vara / i kad na zlo nagovara, (83), dal u **jamu od propasti** / sve negovu ima pasti, (83), vaša pamet **doli** pada (85), o, mnogi ti **paklom** pliva / dok svog truda ne uživa. (92), u **pakleni** da **brod** stane, / da u **propast** š ním **propane**. (93), sve u **jamu od propasti** / otići će i **propasti**, (94), Ludu **vatru** tko dobije, / što god više vode pije, / to unutra većma gori / i žeđa ga jače mori. (94), Al je i to nadaleko / što od lude **vatre** reko, (94), a žderući sve što more / on **paklenu** slidi **more** / koje male i velike / oblo ždere zauvike. (94), Tako žderu i proždori / i od **pakla** još su gori, / jer **paklena jama** ždere / kad Bog u nju što odbere, (94), lakomi bo više bere / neg **paklena jama** ždere. (95), Indi **propast iz dubina** / da bi Judu i Kaina / van kadgodi izrigala / i od sebe miru dala, (95), dal **paklena** kao **jama** / da sve uvik proždre sama. (98), O nesvisni **paklobozi**, / kamo li vas žela vozi? (98), da vas rine **doli** brže, (98), dal pipajuć vi **dubine** / potvoriste za visine. (98), onda slipo **vragujete**. (98), Što će gore **vragovańe** / nego ļudsko bogovańe? (98), Anđeo se na **sotonu** / priobratu i **potonu** (98), **paklenome** Akaronu (98), s Judom ćete i **propasti** / u **jezero od propasti**, (98), da ne pane za večeru / **psom paklenim** da ga žderu. (99), dali bludni nóm smrad vlada / sve to **dubľe** da **propada**. (99), Tko u **ogńu** ležat mora, / noć mu neg dan biva gora, (100), vole **propast u propasti** / neg se manut bludne slasti. (102), Koga bludne smrse mriže / sve k **propasti** ide bliže. (102), na udicu **propast** fata / brez dobitka obilata, (102), da sužńuju brez promine / u **sužństvu** bludne tmine, (102), **propast** zgrabi ni u ruke. (102), Zašto tako ti propade / **tamne službe** da dopade? (102), da se **smradu** uvik klańa / i u **bludnoj vatri** plańa (103), U visokoj Etni gori / uvik **strašna vatra** gori, / al ne more da sažeže, / u pepeo da se sleže. (104), i smrada se ne uklańa, / nek u **vićnoj vatri** plańa. (105), Tko b' u vatrau s tave pao, / velikog bi zla dopao, / al većega on dopada / iz bludnosti tko **propada** / **usrid vatre od pokore** / gdi bludnici uvik gore. (105), al se vara, žešće **gori**, / dok š ním skupa ne dogori (105), kako indi ne bi tilo / **bludnom vatrom izgorilo**? (105), Kad dan i noć nega pali, / vaļa da ga i obali / i **bludnoga vatra** rine / na zavičaj od starine. (105), jer **pakleni** višti **lovac** / na bludnicu veže konac, (109), i **paklenom lovcu** struni, / nĕmu voļu da izpuni, (109), i visoke ĉini dvore / u **ogńište** da se sore. (111), **pakleni** se **mih** naĉini (111), Zato li se smradno pružiš / da **propasti tamnoj** služiš? (111), a tebi su u tom slasti / bit **oružje iz propasti**, (111), dali kano **tamna propast** / uvit gorit ima oblast. (114), **tamnu propast** nek otvori / da nek ona š nĕma gori, (114), lovit **paklu** ne pristane / kad se smrkne ni kad svane: (117), da zapane za večeru / **psom paklenim** da ga žderu. (121), a **sotona** metlu grada, / na bedeme diže grada, / nek se **tamna propast** slavi / da grad Božji zadobavi / i da Božjeg negda sina / ima **sužńa od dubina**. (122), Sad **paklene vitezove** / na odgovor pisma zove: (122), s tim se Boga odmećete / i **sotoni** podmećete. (122), govoriti od **sablasi** / koja dođe iz **propasti**, (123), nek se usrid srca šteni / nenavidni **zmaj pakleni** (123), oni **tamnu propast** slide (123), Al dim srca **paklenoga** / doseć radi i onoga (123), da s visine nega svali

/ i **obori u nizine** (123), drugog lakše da ukine / iz visine **u dubine**; (124), al **aždaja iz propasti** / za srce će i propasti (124), Nenavidnik gore čini / nego **duh tamni u dubini** (124), Još **duh tamni iz propasti**, / kada nejma već oblasti (124), a on biva mnogo gori / od **sotone** koja gori. (124), Još **sotona** kada vidi, / jednom Boga što uviridi, / da u **jamu od propasti** / morala je u vik pasti, (124), krivo joj se zajer čini / što je ona **u dubini**, (125), strašilo je te **sablasi** / kakva nije u **propasti**. (125), nenavidnom ime dati / i **malim** ga **paklom** zvati / koji neće da se trne / dok u **propast ne posrne**. (125), Ali da se s tim ne šalim / zovući ga **paklom malim**, (125), pak **pakleni** što se skita / posve bisan svrhu svita, / i **paklene zube** nosi / ljudsko stado da pokosi. (125), Al **paklene** ove **psine** / od domači gore čine (125), Ali čovik brez svog glasa / rad **pakleni luti pasa** (125), Sad **paklene** indi **psine** / nek gledaju što učine (126), Al **psi** ovi **iz propasti** / kad će koga zapopasti, (126) I **paklene** tako **psine** / izpodmukla ranu čine: (126), **paklena** bo kuca bože / od **paklenog hrta** kože. (126), to u **jamu od propasti** / brez traga će sve **propasti** (128), Negda biše i oblasti, / a sad gori u **propasti**. (133), pa neg kuca iz **propasti** / radi doseć i popasti. (134), al **kuga** ta **paklena**, / **sablasi mrska** – stara žena (134), i **paklenom** takvom **lavu** / ne uteknu ni u slavu. (134), Ali **lavi iz propasti** / ne srame se zapopasti (134), a tko drugog ogovori, / on **paklenoj jami** dvori (134), da ne mogu već **sotoni** / lov loviti i služiti (135), **tamnog paklu** lov fatale / kad bi s drugom štecat stale, (135), još **paklenom starešini**, / koji taj lov čini (135), da u **jamu od propasti** / potirani mora **pasti**. (135), um se tamo i ne pruži / da tko pošten **vragu služi**. (135) da **pakleni** to **pas** laje / na onog koji sjaje. (137), pak svit klapi i **vraguje** / nad bludnicom da boguje. (137), čim ćeš **propast** napuniti / i **sotonu** okruniti (138), kad diluješ ti stvar onu / koja spada na **sotonu**. (138), ali **sablasi nenavidna** / ona nije toga vridna / da se zove ljudskim dilom / dal **paklenim** smradnim pilom (138), **Psa paklenog** do sad zube / pogledasmo kako gube, (138), što k **sotoni** sebe združi (139), što istinu Bogu dragu / za laž daje ocu **vragu**? (139), neg **duh tamni iz dubine** / koji tamnu laž oštene, (139), gora neg **vrag u dubini**: / jer podmuče **vrag** navodi / kada hoće da naškodi (139), neg **duh tamni iz dubina**, / jer **duh** muče na zlo vodi, (139), od sve svisti što zamače / kad **paklenom psu** rep žvače, (140), i **sotonu** lažuć slidi (141), Laž oštene **vrag pogani** (141), Ortak s **paklom** tko postane, / izgubljena on dopane, / a ortak se s **paklom** kaže / svak' tko godi tamno laže, / je **pakleni** on **mač** prime / da vojuje **paklu** š nime. (141), tako **vrag** čini **pogani** / da grih svoje štene, hrani : (141), i za tom bi sve **sablasi** / stvari išle u **propasti**, / i bila bi ista **propast** / sa svim stvarima uvik **sablasi**. (142), **Vrag** premda je otac laži, (143), Šta se sam **vrag** tamni stidi, (143), lutu zmiju **vrag** namisti (143), Eto pazi, **tamni vraže**, (143), Ali što ću korit **vraga**, / nek odlazi on brez traga! (143), da ti činiš gore čine / neg **duh tamni iz dubine**? (143), za da zloće više imaš / neg **vrag** ima **u dubini** (143), Tko se **vragu** već i čudi / kad već tako čine ljudi? (143), On je **proklet u dubini**, (143), pak odmetni sin je gori / neg **vrag crni** koji gori. (143), Da b' **sotoni** moglo biti / ikad Boga još ljubiti, (143), pak od **vraga** čini gore: (143), voli **vraga** nadlagati (143), da nek jasnost Božja sine / topeć lažce **u dubine**, (144), tad se sruše **u dubine** (145), nit se smeću s toga traga / dok ne vide **tamnog vraga** (145), **tamnog pakla** učenika, (145), nego tko se s **vragom** muči / ili ovde tko ga slidi / da ga tamo uvik vidi. (145), **Sablasi** takvu tko će znati, / morao bi izazvati, / iz **propasti** gdi se muči, / **tamnog duha** da ga uči (145), **Paklene** se **jame** mira / more reći naša vira (145), nenavidni koji rone / kad **potonu med sotone**. (145), onom koji nenavidi, / da zauvik **vraga** vidi: (145), Već je vrime da se stane / od **paklene** pisat mane. (145), pazi kome **tamno služiš!** (146), Ako ne zna tko psovati, / ako ne zna **vraga** zvati, (147), dok u **tamnost ne posrne** / i ne nađe **sriće crne**. (148), a vi sebe oborite / **tamnoj hrđi da dvorite** (149), sve u grlo oborite / **mrtvoj hrđi** da dvorite (149), Pak još proždor kad **propone** / i kad **hrđin rob** postane, (149), jer obline tko god časti, / posmuće i **propasti** (150), da svak' vaļa da **propone** / gore neg kad vatra pali / ili potres kuću svali: (150), neg **u propast što obori**, (151), a po ručku **vrag pakleni** / baba i tko ņu oštene. (154), Brez uzde je i sapona / gora žena neg **sotona**: / jer **sotona** samo muče / radi

uže da podvuče (156), Ali eto nejma ništa / od **paklenog** već **buništa** (156) U **propasti** što god pliva, / to kod svata vrsno biva, (157), Tako žviždi **zmaj pakleni** / za da bludnost opoštenu: (159), **zmaj pakleni** slavne čini (159), da ste slavni, da ste dični / što ste **tannom paklu** slični, (166), zato srića **tannog dvora** / jer prokleti prokletoga / pomoć more druga svoga, (166), To u **došem paklu** biva / gdi prokleti mnogo pliva. (166), U svoj **jami od propasti** / nejma zmaja ni sablasti (174), kome slike u **propasti** / ne imaju sve sablasti! (176), al proždora nejma druga / jer ni jedan **zmaj pakleni** (176), sam ne može činit dilo / **vrag**, k čemu je tribe tilo, (176), dok ne dođeš posve leći / u **paklenog srca** mora, (177), ali ovi **zmaj ogñeni**, / nagla srčba, **grom pakleni**, (180), kako srčba nu ukine / i u **jamu tmine rine**, (180), ali nejma iskre zraka / kod **paklenog groma** mraka, (180), da što zgrabi kada gine, / sobom vuče u **dubine**, (182), da zajedno š ním ne gine / **tonuć** strašne u **dubine**. (182), nek i drugi od svog jada / u **dubine** š níme **pada**. (182), srdan tonuć u **dubine**. (182), Mislim, da se srdan vrati / **iz dubine** kazivati / jer u **propast od dubine**, / otište se da pogine, (182), pak da proždru u **dubinu**. (182), kod **sotone u dubini** / srditi se plamen cini, (182), da u **vični mrak** odbasaš / kamo srditi naglo kasaš. (183), Od **paklene vatre** vele / koji tamo doć ne že (183), da **paklenoj slika** biva / kada gori, a ne siva, (183), dali iste od **sotone** / radi gore **da potone**: (185), i **sotona**, zloća stara, (185), gori biva rad nevire / neg **paklene jame** zvire. (185), Još **sotona** da bi mogla, / ne bi l' sebi rad pomogla (185), da ostavit tako more / **vikovite jame** more? (185), oci vele: **Lezi, vraže!**“ (192), stari vele: „**Vrag** vas nosi!“ (192), (...) „te **sotone** te ne daviš / da nas **pakla** već izbaviš?“ (192), Tako oci kada trunu, / dicu **vragom**, kugom kunu, (192), da zaklaña svoga puka / od **paklenog rane vuka**, (201), i u nima neka sjaje, / dok **paklena jama** zjaje, (202), u **propasti** kadno gore / zato pravdu što obore: / tad u nima pravda sine / kad u **propast ni ukine**. (202), il tko **gori u dubini**, / il krajuje na visini. (202), u kog sve oblasti / od nebesa **do propasti** (204), Starešine tako čine / koje milost od visine / brani da ni ne ukine / teško brime u **dubine**, (204), Svit je ovi jedna vaga, / koja odozdo ima **vraga**, (204), Na vagu ste strašnu stali / još kad ste svit poznali: / tovarite s grisim vagu / da zategne s vami k **vragu**. (204), Vaše zloće same traže / da Bog pravdu s vam' ukaže, / da onamo **propanete** / kud tegliti nastanete. (204), na vagi ste pod visinom, / vozate se nad **dubinom**, / med nebesim i **propasti** (205), Ima što vas **doli** prigine. (205), Pod nebom ste i **propasti**: / u **propast** je lako pasti, / u nebesa tko doć može / nego milost kog pomože? (205), Hoće l' milost ostavljena / il pravica potlačena / uzdignuti na visine / il rinut u **dubine** / onog koji sam navali / u **dubine da se svali** / kada pravdu Božju tlači (205), il pravica **doli riva** / trista puta sebi kriva. (205), i sigurnost domovine / osim neba i **dubine**? (205), i u **propast** ne potonu? (205), dok je **doli** ne donesu, (205), nit u nebo doći že, / nit se **paklu** svom vesele, (207), **Jame** zjaje pod svim vami, (207), što je drugo neg **propasti** / **usrid jame od propasti**? (207), Široko je grlo **jami**, / podnožje je trulo vami, (207), Daleko je toj **dno jami**, / a mutno je čelo vami, (207) Kad tko stoji **nad propasti** / u koju je sklisko pasti, (208), da u **propast** ne grunete / ne brez vične vaše štete. (208), ili sužañ **doli** gori. (208), Od počela te do kraja, / od **propasti** te do raja (208), tamo nek vam pamet gleda / da se **doli** srušit ne da, (208), i u **propast** neka gazi (209), da ga sluša u oblasti / koju ima iz **propasti**. (209), dal iz **crne** ima **tmine** (210), u mogućstvu i oblasti / koju ima iz **propasti**; (210), smrt dokle ju isporuči / i ukine klade line / zemlji s vrata u **dubine**, (211), Tvog pradida znado **vraga**, / znado dida **paravraga**, / znado oca tvog **sotonu**, / sad znam tebe **stosotonu**, / vidim tvoje **vražče** malo, (212), Svi ste došli iz **propasti** / **kamo ćete i propasti**, (212), **vrag** od **vraga** oca svoga. (212), Koji **vrag** tebe izmini / bit će gori još općini (212), da **vrag** tebe ne odnese / dal da goreg ne donese (212), da bi **vražče** ovo malo / od **vragova** ne ostalo, (212), da te tvome **vragu** pusti (212), da u **jamu** već nagazi / odkuda se ne izlazi. (212), Da linčina puk posluša / samom **vragu** kad zagluša / i kune ga već prokleta: (213), da on svoga linčine / ne odvlači u **dubine!** (213), Mnogi kroz plač **vraga** pita / kud se tako dugo skita (213), il se, veli, **vrag** prokleti / već pod starost sam posveti (213), da ne truje starca **vraga**, (213), i **vrag** bo se pazi

kuge (213), a **vrag** lini po sablasti; (215), a od **vraga** sablast pade; (215), puštajuć se u **dubine** / koje gleda Bog s visine (216), Miñalo bi sjajno lice / s **crnim mrakom** od tamnice, / miñalo bi dar vrućine / s mistom vatra gdi pogine, / miñalo bi tad hitrine / s linim blatom **od dubine**, (217), u **led** lini kad posrnu; / od putova kad prostanu / i truloće kad dopanu, (217), Tko mu ime znati želi, / **pakleni se kamen** veli (224), nek **pakleni kamen** bude / da nek krive žeže ĳude, (224), od čovika jošter živa, / da **vrag** u ñem opočiva. (227), Čovik mora vitez biti / za **sotonu** pridobiti, (227), a on sebe sam ukine / da **vrag** na ñem opočine: (227), od sveg srca dušek čini / da se trudan **vrag** ne kini, (227), i da o tom sam nastoji / med **sotone** da se broji. (227), Stvari su mu od zakona / mrže mnogo neg **sotona**.(228), Tako li je, apoštole / iz **paklene jame** hole? (228), **Pakao** ti od svog dvora / oblast zajer dati mora (228), dok u **jamu** već nabasaš / kamo slipo sada kasaš, (229), U **paklu** je virovañe, / očuteñe i poznañe: (229), Vire indi išteš one / koja veže sve **sotone** (229), Tko virovat s Crkvom neće, / med proklete sebe neće / da ga **propast**, koja muči, / virovañe ono uči / što **vragovi** naučiše / kad se s Bogom razlučiše, / i prokleti svi primiše / nevirnici koji biše. (229), Al za **vražjeg poklisara** / koji lažuć nagovara (229), usrid **jame vični tmina**. (230), ne bi l' s puta zabasale / i u **propast širom spale?** (234), usrid **mora od dubine** / gdi planinam vrh pogine, (234), dal da znañe on dostigne / kad u **propast** dušu rigne, (236), al s mrcinom tako biva: / u **jamu** se brzo riva, (237)

Broj potvrda: 366

Tablica 3 – Raj u Došenovoj „Aždaji sedmoglavoj“

RAJ
<p>da na zemlji kada smrdi, / na nebesim Boga grdi? (41), i dvorane sve visine (42), pak dignuti prama Bogu, sliku reći još ne mogu (42), te svu zemlju i nebesa / u prah smrvi i raztresa; (42), (...) da se slože / bogoslovci svi s pameti / i anđeli još svi sveti (42), Anđeli su Božji dosti / uzvišeni u mudrosti, (42), uzet silu iz propasti / i nebeske sve oblasti (42), da nebeskom vrti silom (42), Te Bog li se slatki ruži / kome jasno nebo služi? (43), Te tko Božju grdi oblast (43), strašnog Boga od visine, / kom nebeski jasni dvori / i anđelski svi tabori / služeć doli drže lice (43), kad rogove digne gori / nebo ñima da obori, / zato nebo da obori / rosom ñemu što podvori, (43), I grišnik se diže gori / slavu Boga da obori, (43), s kraļem na visini (44), na megdanu pram nebesom (44), strašnog Boga najveć' grdi (44), i dvorani svi ozgora. (44), svi sabori i oblasti / od nebesa do propasti (44), dat ne more nitko lika / nego likar od visine (44), Ovu oblast vičneg kraļa – / rane ličit – dignut vaļa (44), onda vičnu oblast budi (44), da zakloni takvu sablast / koja grdi Božju oblast? (44), Pak kad Božju oblast grdi (44), uvik oblast Božju grdi / brez kojeno nije lika (44), dokle Božju dignu oblast (44), koji više obraz cine / nego Boga od visine (44), Indi tko se ganut ne da / da na drugi svit pogleda, (45), Tko k nebeskom gledat neće, / nek se barem ne odmeće, (45), da aždaju onu brani / koja tako britko rani, / radeć Boga od visine (45), pram nebesom dižuć glavu, (45), mnogom bo je draža kesa / neg Bog isti od nebesa; / mnogi voli kesu punu / neg nebesku imat krunu. (45), svi dvorani od visine (45), i anđeli od visina / koji vičnem Bogu dvore (45), da visine sriću stigne / neg ako l' ga Bog uzdigne (46), Što najlipšeg nebo ima, / to nam ovi zmaj otima; (47), kad se s paklom uortači, / nebo s zemļom da potlači / dižuć k nebu bisnu glavu / da nacrni Božju slavu (47), slavu Božju da ukinu / i u propast svit porinu. (47), a nek nebu mir ostavi / i na zemlji nek ne davi. (48), Je li blatu ili robu / u blatnome svome grobu / oblast dana da se digne / i visoke strane stigne? (49), grad visoki da sadiđe, / da k nebeskom po ñem ide, / da po čudu od visine (49), nek se čudeć zemļa stresa / videć beden od nebesa, / i nek beden od visine / slava bude didovine, (49), Kada indi holog čine / Bog ne trpi od visine. (49), neg kad s Bogom na visini / po holosti rat učini, / dok mač pravde s visine / na osvetu strašnu sine (50), ti za nisko tako misto / od visine išteš misto</p>

(50), da rob more ići gori / na kog **Božja oblast** pazi (50), blato zajer tvoje digneš / da **visinu** nim dostigneš? (50), dižuć blato na **visine** (50), neg **visinu** obľubiti: (50), kad od zemľe blato lući / da **visinu** nim dokući. (50), ti za nisko tako misto / od **visine** išteš misto (50), Mlim da ni ti ne potvori / da rob more ići **gori** / na kog **Božja oblast** pazi (50), jer ne more dati cine / nit uzdignut na **visine** (55), Mliš vladaoc tko postane, / **raja** svita da dopane (58), a nisko se tko pokori, / da se ima dignut **gori**. (61), te ćeš onda visok biti kad / **nebesa** znaš sliditi. (61), da se k zvizdam on pridruži / te s **visinom** da se služi, (61), jed a b' po tom boľi bili / i **visinu** zadobili. (63), tko će **gori**, tko li doľi, (63), i iz sela put je k **raju**, (63), Mli bo da mu daju cinu / i dižu ga na **visinu!** (66), misle da su s **neba** spali / i na svitu da boguju (67), Ah, nek hitra muña sine / vedra **neba iz visine** (69), i **radosne** miña **dvore** / za propasti od pokore. (70), Na **nebesim** što se zgodi / i na svitu bit pogodi, (70), **raj** bo je mir prilika, / a nemir je paklu slika. (78), od **nebeskog** sriće **dvora**, / **nebesku** milost daje, (78), A kad ova sva pogazi, / **nebo** mu se već omrazi, (78), Plemenitu Bog te stvori / da nastojiš vazda **gori**, (79), i voliš mu sluga biti / **raja** krunu neg primiti. (79), Od Boga je i naravi / **put** ukazan svima **pravi**, (80), **Visina** je pravdi mati, / nisko neće pribivati, / jer brez **neba domovine** / brzo čezne i pogine. (85), Dok je pamet na **visini**, / dotle jošter pravdu čini, (85), i **nebesku** slast ostavľa, (85), i **nebesku** kad **pravicu** / za zemaľsku da krivicu, (86), Pravica je plod **visine**, / a kod vas je plod živine. (86), Ni **nebesa** to ne čine / da bi vazda iz **visine** / obarala svoje strile / da bi krivce pogubile, (90), Jel doña pravda mora / biti ľuća neg **ozgora?** (90), da se digne do **visine**, / da mać bitki u ņoj sine. (91), Svaka voda vaľa zato / da opere s tila blato, / s duše rane pak ne skine / nego **oblast od visine**. (95), **nebo** mora to imati / što ne more zemľa dati, (96), Nu ne gubi ovog traga / obilnijeg tražeć blaga, / i **blago** ćeš zadobiti / da ćeš uvik bogat biti! (96) onda **sveti cvit** izvodi / koji **vičnu sriću** plodi, (96), Vole zlatnu kesu punu / **nebeskog** **raja** krunu, / draža im je zlata kesa / neg **Bog** isti **od nebesa**. (97), Sam Bog ovu **oblast** ima / gospodovat stvarma svima, (97), dal pipajuć vi dubine / potvoriste za **visine**. (98), da svit ovi i **nebesa** (101), i nadskočiš stvari svita / kano s **nebom** ponosita, (103), neg **andelska** da ste slika / i čistoće slavne dika? (107), Kad se žena lipo kiti, / htıla b' **nebu** slična biti, (115), i **nebesa** viku čine / po sve vike nek pogine. (119), Sedmim zubom ranu čini / istom **Bogom na visini** / vežañ oni kad raztrže / koga **Božja oblast** vrže, (120), Tako i **Bog na visini**, / kada grožņu strašnu čini (121), Tko od Boga sam odpane, / on brez Boga i ostane, / da milosti već ne prima / nit darove one ima / koje onim Bog pripravi / **š ņim koji su u ľubavi**. (121), tko osmradi i obori / što **nebeski** sam **kraľ** stvori, / to jest dušu tko zavaľa, / **nebeskog** misto kraľa, (121), sjedineće Božjeg Sina / koji snide **iz visina**, (121), Tim otajstvom od čudesa, / kojim **tabor od nebesa** (122), nek se tamna propast slavi / da **grad Božji** zadobavi / i da Božjeg negda sina / ima sužña od dubina. (122), Na **nebesa** bisno režat, / a u bludnom smradu ležat, (122), da kad može dobar biti / ili **nebo zadobiti**, (124), da još mora dobar biti / i **raj** more **zadobiti**, (124), a čovjeku može biti / još **raj** slavni **zadobiti**. (125), koje kripost **gori diže**, / ni moj jezik ne dostiže, (131), O, **nebesom** vična fala, / da me srića ta zapala (133), i morebit već **u slavi** / Stvoriteľa svoga slavi, (134), pak bi htıla i u **raju** / da pokojnim ranu daju. (134), Već se na nos podapira / pak još **nebu** ne da mira. (134), od zemľe bo do **nebesa** (134), jer smrt koja tulo mori, / **nebeskom kraľu** dvori (134), Čovjek koji pravo čini, / jasan stoji na **visini**, (136), Al zvizdeno jasno jato / na **nebesim** ne zna za to, (137), gdi **zvizdenog** **kraľa** vodi / sunce da se svitu rodi. (137), da ste skupa u nizini, / a ni jedan na **visini**, (138), treće, **kraľu na visini** / laž pogana prkos čini. (138), stvari lipe po istini / na nizini i na **visini**, (138), i da pravdu, čer **visine**, / laž s pristojľa ne ukine. (139), Općina je ľudma draga / svrhu **drugog svita** blaga. (140), I da nauk od istine / nam donesen od **visine** (141), i nastoje da istina / ukine se iz **visina** (141), Bog privesti **na visini**. (142), to Bog brani **od visina**, (142), slavi **Boga na visini**. (142), kako indi čovik neće / prid Bogom se strašit veće / koji ľubi ili kara, / koji stvara i raztvora, / koji ima vičnu oblast / dati **nebo** ili propast? (142), da **kraľ** ņima **od nebesa**, / prid kojim se vas svit stresa, (142), za da zloće više imaš / neg vrag ima u

dubini / grdit **Boga na visini?** (143), neg s **anđelima** reć istinu / i seliti **na visinu** / gdi Istina, sam Bog sjaje / i za plaću sebe daje. (143), i svakome od građana, / **sluga Božji i dvorana**, (143), za lažčinu koji smrdi / i **nebeskog kralja** grdi? (144), tko će Božji **od dvorana** / i **nebeski** svi **građana** (144), za néga se kad uteći / i **nebeskom kralju** reći (144), dal da čeka vas **dvor sveti** (144), jer prem sveti da **dvorani** / žele da se svak' sarani, (144), tad se digne pram **visini** / i k **nebeskom** jezik pruži / dobrog Boga da obruži, (144), pak na svitu kad pokose / i pram **nebu** kosu nose, (144), i od **neba** pomoć prosim / da tu svetu milost imam (145), da nek **služi Bogu** svome / a ne tilu zemljanome. (147), zato gori držiš glavu / da **nebesku** išteš **slavu**, / da k **nebesom** pamet pružiš / i **nebeskom kralju** **služiš**, (147), Lot također **Bogu služi**, (147), gospodara slavna čine / i uzdižu na **visine**, / i da u tom slava stoji (149), a **nebesa** čim se diče, / svat vrtoglav na to viče, (157), Nama daje naš Bog hranu, / **kralj nebeski**, na obranu / da se trizno nom hranimo / i od glada obranimo. (172), kada sebe tko zakoļe / brez **nebeskog kralja** voļe. (173), pod **nebeskim** nek trun stoji, / nek se čovik Boga boji. (174), neg crv dižuć glavu gori / da **nebesa** nom obori, (174), i kad bisni juriš čini / prama **Bogu na visini**. (174), kada bisni slipac rine / na boj s **kraljem od visine**, (174), do **nebesa** da dostižu, / i bacaju što god mogu / da zadadu ranu Bogu: (175), onda radi ranit Boga / kad pogani komad mesa / jezik digne do **nebesa** / Boga svoga da prikori (175), baca bisan **prama Bogu** / da mu ranu zadat mogu, / da Bog nejma kod stvorenja / dužne slave i pošteña. (175), Bog **nebeske** sve **visine** / i zemaļske sve širine, (175), da nek **mudrost od visine** / i mogućstvo Božje sine / kod **anđela** i kod ļudi, (175), **slavu Božju** da obore, (175), Zove zemļa, **nebo** viče / i sve stvari glasno kriče (175), k **nebu** misli da upravi / i **nebeskog kralja** slavi, (175), slavu Božju da ukine / iz **visine** u nizine, (176), i s Bogom se ti omrazi; / na **nebesa** bisan zinu, / zinu lajuć na **visinu** / Boga svoga da obružiš, / slavu od nég da razdružiš, / da pod nogam od proždora / **slava Božja** biti mora. (177), jer ne digneš ti vrućine / putem pravim na **visine** / U **visinu** odma zgodi / nit na stranu drugud hodi, (183), kako plane, neka sine / i pogodi u **visine**, (183), dal **nebeski** to **dar** biva / kada kripost s kim pribiva. (183), Ni **anđeli od visine** / znat ne mogu Božje cine. (184), brze pokoja i brez **raja**. (185), **Raj zemaļski** izgubismo, / još **nebeskog** ne dobismo: (185), **raj nebeski** da uzmemo: (185), a vrlo je **raj** visoko; (185), kripko srce imat mora / vitez zarad **rajskog dvora**. (185-186), kakva indi kripost mora / bit **nebeskog** zarad **dvora?** (186), a **nebeski grad** uzeti / vojnici se hoće sveti (186), iza koga **rajske dvore** / zadobiti najpri more. (186), Brime blaga tko odvrže / k **nebu** ide on najbrže. (186), Tko najmañe sebe slavi, / najpri **slavu** zadobavi. (186), Tko najniže glavu nosi, / najpri **krunu** on odnosi. (186), dobrovoļno podnešene / izić **nebu** na bedene. (186), Al još oni mañe vaļa / tko **nebeskog** zarad **kralja** (186), i slast tila većma cini / neg **raj** slavni **na visini**; (186), neće prolit kapi znoja / za **raj** slavni od pokoja (186), nit uvridit svoga mesa / zarad **kralja od nebesa**, / dal iz **raja živinskoga**, / **raja** čeka **nebeskoga**. (186), Nek **raj gornji** drugi cine, (186), **Raj** za kojim tilo gine, / zadobiše i živine : (186), **raju** tome nejma cine (186), O, vitez za **nebesa**: / **raj** obļubit smradnog mesa, (186), **nebo** koga neće, gubi, / zemļu gubi koju ļubi, / **nebo** gubi koga neće / tko se tamo silom meće! (186), **Raj živinski** opet gubi / jerbo ga se ne naļubi, (186), te ovako od svog **raja** / nađe tugu brez svog kraja. (187), Tako čovik kada zine / na zemļi **raj** živine, (187), da sama sebe grize živa / **raj živinski** kad uživa. (187), Sad **živinskog raja** slugo, / ne pitam te ovde drugo (187), Eto, kada ti odbiže / vojsku što se k **nebu diže**, / i u **raju živinskome** (187), i u dvore ne odseli / gdi se **sveti zbor** veseli? (187), Otkud indi srdan hoće / **raj** imati sve slatkoće (188), nek za sebe tira živa / **gdi se vićna slast** uživa / s kojom Božje lice siva, / koju **slavni dvor** uživa, (188), Na svitu su starešine / misto **Boga od visine** / koji nima oblast dade, (198), neka onim putem hodi / koji k **Bogu** svome **vodi**. (198), kada **virno stadu služi** / da ga srićno s Bogom združi. (198), dužnost svoju da izpune / rad dobitka **vićne krune**, (198), Tko čoviku ne zna cine, / nek pogleda **na visine** (199), **stado Božje** da gledate / i kriposno nim vladate, (200), smrt spaseña na **visini**. (201), Kada indi starešine / svoju dužnost ne učine / pazeć pravdu, ćer **visine**, (201),

čim poglavar platit mora / **nebeskoga** štetu **dvora**? (201), što svit Božju pravdu tare, / tad Bog čini od **visine** (202), il tko gori u dubini, / il **kraľuje na visini**. (202), Svi **dvorani vične sriće** / **čestitog** su **raja** sviće (202), kad negdañe sužñe čini / **kraľevati na visini**: (202), Istina je da Bog želi / da vas narod **raj** naseli, (202), kako neće **kraľ visine** / pazit pravda da ne gine (202), Pravdu meće **Bog ozgora** (202), Pravica je starešina / svi kriposti od **visina** (203), u kog sve oblasti / od **nebesa** do propasti (204), koju **oblast od visine** / meće pravda da ne gine? (204), Starešine tako čine / koje **milost od visine** / brani da ñi ne ukine / teško brime u dubine, (204), da k **nebesom** okrenemo / te da strile odapnemo (206), nit u **nebo** doći žele, / nit se paklu svom vesele, (207), na vagi ste pod **visinom**, / vozate se nad dubinom, / med **nebesim** i propasti (205), Šta je da vas **gori digne**? (205), Boga koji **gori diže**, (205), Pod **neбом** ste i propasti: / u propast je lako pasti, / u **nebesa** tko doć može / nego milost kog pomože? (205), Hoće l' milost ostavljena / il pravica potlačena / uzdignuti na **visine** / il rinut u dubine / onog koji sam navali / u dubine da se svali / kada pravdu Božju tlači (205), il ga milost **diže gori**, (205), i sigurnost domovine / osim **neba** i dubine? (205), da svak' il se slavi **gori** (208), Od počela te do kraja, / od propasti te do **raja** (208), dali pamet dignut vaľa / **gori** k voľi **vičneg kraľa**: (208), ne dobiva to s **visine** (210), Je li ovo, starešine, / milo **kraľu od visine**? (210) tako li se **k nebu vodi**? (210), da **nebesom** već dosade / zarad takve line klade, (211), Puk okrenu na sve grlo / vapit k **nebu** često vrlo: / „Smilujte se, o **nebesa**, (...)“ (211), Lin poglavar da posluša / kad **nebesom** puk zaglušća (213), ime mu je od **visine**, (215), imena su od **nebesa**, (215), oblast ćer je od **nebesa**, (215), Bog se kaže po **oblasti**, (215), Bog pridobri **oblast** dade, (215), koje gleda **Bog s visine**, (216), da na svitu zla ne čini / kakvano je na **visini**. (217), koje dično naš svit kite / i **nebesa** vridno mite. (217), vojujemo za **nebesa** (218), dal **nebesa** da cinimo, (218), da se k **nebu** primićemo, (218), da na **beden od visine** / skoči i da na ñem sine, / na bedenu **Božjeg grada** (218), zadobiti **rajske dvore**, / naredi nam Bog vojvode, (218), **sluga kraľa od visina**, (219), koje kod ñeg više vaľa / neg **nebeskog služba kraľa**? (219), zemľu grdi i **nebesa** / rad hatora trulog mesa (220), nego jedna od starine / od **vičnega starešine**, (220-221), da za jednog gospodina / pravednoga od **visina** (220), koji sad su srića svita, / potle **nebu** lipa kita. (223), takvu ima kad odseli / i na **drugi svit** naseli. (226), Kad od **Božje** misnik **strane** / pripovidat željno stane, (228), od zakona i **visine** / neg od kraľa i nizine? (228), kad s nevirom gospodina / grdiš **Boga od visina**? (229), a **Bog sveti od visina**, / vična vira i istina, (229), iz pogane svoje tmine / na **nebesa od visine**. (230), (...) „da Stvoritelj **vičneg vika** / vas svit stvori i čovika / i da svitom očituje / sebe da ga čovik štuje.“ (232), **Nebeska** nas sva **visina** / i zemaľska sva širina / dira, budi, zove, više, (232), i **nebesa** da se sruše, / ne mogu ga da zaduše. (233), Bog nit može ostariti / nit ga sila pokvariti / jer **vikove i oblasti** / sve pod svojom ima vlasti. (233), Ako l' ti se ta stvar čini / za te vrlo na **visini**, (233), vladaoca ima svoga, / pod rukom je **vičneg Boga** (234), dali da se k **nebu** gleda, / put izgubit da se ne da. (234), nek **nebesa** ñega vode / koja nikad ne zahode: (235), nek od Boga pomoć ište / da putove on nevište / po svitosti od **visine** / pravo čini, da ne gine. (235), Svrhravna nek mu sine / **milost Božja od visine** / i neka ga pravcem vodi / k utočištu do kog hodi, (235), k Bogu svome da pogodi / kamo vaľa da svak' hodi / i dostignut srićno želi / da se uvijek š ñim veseli, / da se uvijek š ñim veseli / kad čestiti **raj** naseli. (235), brez **pomoći od visine** / svrhnaravne vire cine, (235), to jest **milost od visine** / koja s duše nemoć skine / i pokripno ñu uzdigne / **utočište da dostigne** (235), tko na **nebo** doći more, / dali vođa biti mora / od **nebeskog** poslan **dvora** (235), takva vira ne uzdigne / da se **nebo** po ñoj stigne, / dal čovika samo gane / da k **nebesom** gledat stane, (235), da ovako ispravľeni / postanemo pripravľeni / svrhnaravnu primit milost / i š ñom stignut **raja** svitlost. (235), A sve druge nije dosti / doći u **dvor od radosti**: (235), da naravno ganut mogu, / al ne mogu **dovest k Bogu**. (235), Al nek prosti, ja ne mogu / neg k drvenom **privuć Bogu** (236), kojoj nije naći kraja, / pak da hoda posrid **raja** (236), dali **svitlost od visine** / pamet vaľa da razsine / te da razum slavno digne / da **videñe Božje** stigne. (236), Ako indi, kugo lina, / ni **dvorani od visina** / u

nebesim koji sjaju / Boga okom ne gledaju, (236), il on ima ti hitrinu / da uzleti na **visinu**, (237) za da bistro i očice / **vidit može Božje lice**, (237), il **andeoski** zajer živi, / nikad Boga da ne skrivi (237) i **pram Bogu nek se digne** (237)

Broj potvrda: 323

Tablica 4 – Sud u Došenovoj „Aždaji sedmoglavoj“

SUD
<p>Pram svim svitom trun vagati (42), kad se puni Božja voļa. (43), Indi slava ili muke, / sve od Božje teče ruke: (46), Suditi ga neću prije / dok ga razlog ne saprije. (49), nek po vičneg Boga sudu / u blatnome ovom sudu / privezani rob ostane (49), Bog po sudu pravom svome, / premda nama neznanome, (49), dok mač pravde s visine / na osvetu strašnu sine (50), i dok plaću ne dobavi / dužnu svojoj holoj glavi. (52), skrive pravdi i razlogu, (58), a onaj mu trag otkriva / i pokaže sudca kriva, / da po onog sudi voļi / tko dovuče dar najbolji; (59), neg po pravdi od zasluži? (60), Bog će jedan sve suditi, / al kamo će odsuditi, / sveznajući to sam znade, / a drugom se ne znat dade. (60-61), Ele oni nama kaže / koji naše duše važje, (61), da se tome čudu čude / i od néga čudo sude. (68), i Adamu po pravici / Bog naredi i svoj dicit (70), Što bijaše izpustimo, / šta još nije ne dobismo, / hoćemo li, sam Bog znade / koji dilit to imade: (73), Sud zemļeni, naše tilo, (76), miriče te Božja vaga, (77), Vrle pravde, vrsna reda, / da zla drugom činit ne da / za da može sam robiti / i sve k sebi prigrabiti! (81), „Te mi smo li, sudci, krivi / krađuć istom da smo živi, (82), tad na pazar pravdu meću / da nepravdu čine veću: / kad što sude ili dile, / pune su im ruke mile, / i onog će pravda biti / tko ne želi potrošiti, (85), dok svidoke on iz kese / prid svog sudca ne iztrese, (85), Gdi se na sud blago vuče, / pravdoznanci onde muče. (85), gdi opravļa nimo zlato / lakomome sudcu dato. (85), Neki misle i govore / da se mito uzet more, / ne po sili iztirano / dal na poklon sudcu dano, / al se meni takvi sudi / krivi čine ili luđi, (85), malo mareć i misleći / što će za to pravda reći. (85), dal se onda mita kore / kad se sudac kupit more, / da po mitu i po cini / pravdu sudi i učini. (85), Tko će pravo što miriti, / prosta vaga mora biti, (85), jer ako l' se što obisi, / odma krivo vaga klisi. (85), Tako sudci krivo čine / kad na stranu od istine / tuđe torbe ili kese, / i što godi tko donese, / obise se i navale / k sebi pravdu dok privale. (85), Tko će indi virovati, / kada sudca dar ufati / za lakomo osdraļe, / da on može stupit daļe / i da ono kad odsudi / vucidaru što naudi. (85), Visina je pravdi mati, / nisko neće pribivati, (85), Dok je pamet na visini, / dotle jošter pravdu čini, (85), tad za pravdu malo mari, / dal sve radi da pazari (85), Pravica je Božje dilo / i sudcem se uzajmilo / da na zemļi ovde ļude / po naredbi Božjoj sude, (85), Kakvu indi ludost čini / sudac onda kad razmini (86), i nebesku kad pravicu / za zemaļsku da krivicu, (86), Mli lakomi pravdonoša / da mu biva srića loša / ako pravdu kad učini / koju mito ne začini, (86), i na duši i na licu / kad uvridi tko pravicu. (86), i na licu ranu daje / sebe s pravdom kad prodaje; (85), mnogo smrdi rad krivice, / malo vaļa brez pravice. (86), da kad iđu na pravicu, / vode vola il kravicu, (86), i sudinu štočim nude / moleć neka za ni bude / i rič reče od milosti, / moleć sudca da im prosti, / ili da im što odsudi / što ne dadu nima ljudi. (86), nek pod pravdom vozi kola! (86), Voli pravdaš pravde kola (86), i opet je lakše znati / kom se ima pravda dati. (86), Tko pod pravdom pozna vola, / nek se maša on u kola / i nek sebi pravdu vuče (86), Sad recite, mitoradi, / što na sudu krava radi? (86), Zato vam je zajer mila / jeda b' pravdu otelila (86), Jer da ne da sudcu krave, / ne bi bilo pravde prave, / i da pravde ne oteli, / drugi bi mu sve oteli (86), Pravica je plod visine, / a kod vas je plod živine. (86), Al nek pravdu krava teli, (86), kako l' sudca on pomaže / dok odsudi i odkaže? (86-87), Hržući li zajer kaže / da kućani pravde traže? (87), Nije, vele, zato samo / koñ doveden sudcu tamo (87), dal da pravda brže dođe: (87), a kod sudca kad koñ stoji, / gospar se nek ne boji / da bi pravda kasno došla / il od sudca ne bi pošla. (87), O živno sudcu mila, / čestita ti stopa bila, (87), srićno pravda ne dospije, / dokle</p>

vino ne prispije; / jer ako li vino bane / dok se **pravda** još ne gane, (87), da se tamo **pravda** diže / odkud dobro vino stiže. (87), Nit je **pravda** po to sada / da svakome već zapada: (87), koñ rad **pravde** kad se šale, (87), **pravdu** s koñem da b' zanila? (87), **pravda** čeka tako dugo (87), pak će onog **pravda** biti / koji s jačim mitom miti, (87), A pak da se i doskita / **pravda** strta il napita, (87), Sebi **sudac** nek na slavu / **pravdu** drži vrtoglavu (87), **pravdu** š ñime da začini (87), A ni **sudac pravdu** lošu / ne da za svog maslonošu, (87), dok je **sudcu** masna brada, / još mu **pravda** na um pada, (87), **pravda** na um već ne pane, (87), I pravedne krivice tvori / da na **pravdu** kada dođu, (87), da bi **pravdu** zadobio, (87), da na **pravdu** ide š ñime, (87), pak brez svake priporuke / idu **sudcu** tja u ruke: (87), kažuć **pravdu** da sad ištu / sebi strašnu i nevištu, (88), on ni **sudca** ne poznaje / nit za nega mnogo hajje. (88), Još prid ľudma **sudca** kori / i na oči to govori: (88), dali koji **pravde** traže, / svaki vaļa da podmaže. (88), da tko druge **sudi** ľudje, / zaman ñima sluga bude. (89), A što reko pak do sada, / na lakome **sudce** spada (89), neg za **pravdu** razpazare, (89), koji **sudeć** ľudje robe, (90), mlim da **sudci** mitozobni / neće zato bit nazlobni, (90), a ne **sudeć** što kom daje, / da za mito sve prodaje. (90), Prengala se, znam, **pravica** / zavezana negda lica, (90), da u **sudu** tog ne traži / tko je mrži, tko li draži. (90), **pravica** je napengana, (90), jer nikoji kada **sude**, / razgledaju vrlo ljudje (90), a tko **sudca** ne podmiti, / i pravu će jao biti. (90), Al što sada **pravda** vidi, (90), kad oruđe još i sada / drže čim se **pravda** vlada. (90), kad pravdene one **vage** / okrenuše na bisage, (90), nek prid ñega **pravda** leže (90), Mnogo lita donosio / i **pravicu** odnosio! (90), i **sud** nosi da se mlati / il da **sudcu** dobro plati. (90), **Mać pravdeni** još ostade / vidit kako on izpade, / da **pravdene** one **ruke** / mogu doseć tuđe muke. (90), Mlim da **pravda** od svog maća / skova ražañ rad kuhaća, / zajer imat **pravda** neće / da se krivac pod mać meće, (90), dali da se meso peče / što po mitu **sudac** steče. (90), a pokoran svak' se kaže / koji **sudca** mitom maže. (90), jer se ne bi **sudci** svita / popustili zarad mita? (90), Jel doña **pravda** mora / biti luća neg ozgora? (90), Jeda li je (vele) zato / **sudcem** narod sudit dato (90), Krvoločna **pravda** biva / s kojom milost ne pribiva, (91), od milosti i **pravice** (91), gdi je **pravda** goloruka! (91), O čestiti indi ljudi, / gdi za mito **sudac sudi**! (91), Lipa dara puku dana, / **sudca** zlatom okovana, (91), Mila **sudca**, kad ne gubi, / baš je vrsan da se ľudbi (91), blago koje **sudca** kupi, / krivac sebe da odkupi, (91), zašto **sudci pravdenosti** / lakomcu se smiju dosti, (91), nego što mu **pravda** piše: (91), Koji indi pravo **sude**, (92), **pravdu** svoju da osveti / uvriđenu od prokleti, (94), Sad povećim koji **sude**, / žao na me nek ne bude (94), dal kad grabe priko reda / što **pravica** ñima ne da; (96), i **pravicu** s tim pogazi / svoju dužnost kad ne pazi. (97), Al čekajte opet, ljudi, / to su **sudi** vrlo ljudi! (97), Nuder milost i **pravicu** / primi sebi za zdravicu, (98), da kad na smrt bi **osuđen**, / tad od **pravde** bi ponuđen / da sam može izabrati / kako voli umirati. (104), da mu **pravda** milost dade (104), a ne da se po tom kudi / ili od ñe što zlo **sudi**. (111), i **pravda** ga svita smiče, (119), dužni dio prave dice / sebi vuku brez **pravice**. (120), Sad **pravicu** ovog svita / tamni bludnik nek upita / što odredi i što **sudi** / za onoga koji bludi. (120), nek pod rukom strašnog boje / prime **plaću** zloće svoje, (120), jer **bić strašni Božje ruke** / od pedepse i od muke / oštro onog svagda slidi / **pravdu Božju** tko uvridi, (121), Bog **pravični** luće kara / i naglije ñi udara, (121), i smrad bludni pripostavi / Bogu, **pravdi**, duši, slavi, (121), tko bi od ñeg ne **sudio** / da je bisno poludio (121), a kad vidi drugog srićna, / sebe **sudi** za nesrićna ; (123), Neću nega ja **suditi** / jer mu neću nauditi, / zašto da mu kažem dila, / **pravda** bi ga pogubila: (126), O, mnoge ti na višala / **pravica** je svita dala (128), i kažu im britke maće / priteć **pravde** da ne tlače. (131), Nikad ništa ne **odsudi** / da drugome ne naudi; (133), i nastoji da naudi / onom koga već Bog **sudi** (134), a kom duša već od Boga / primi **plaću** dila svoga, (134), malovridni što ga kudi / i zlo od ñeg koje **sudi**. (137), **Vaga** koja krivo kaže / kad se na ñu zlato **važe**, (139), koju lažac krivo **važe** / kad na svitu tamno laže, (139), i da **pravdu**, ćer visine, / laž s pristojļa ne ukine. (139), **Pravda** ne da da on žive / koji kuje novce krive. (139), Nitko od tog ne dvoumi / tko razborno **sudit** umi. (140), po **pravdi** se kano kuga / od pravog lući druga, (140), O, da **pravda** to

odluči (140), pravda lažce da iztira (140), dok se **pravdi** ne izmakne, (141), da ni **pravda** ne pokara, / dal nek čine više kvara. (141), Tako i laž grihe meće / gdi ni **pravda** naći neće, (141), razlog i š ním **pravde** cina (142), kako indi čovik neće / prid Bogom se strašit veće / **koji lubi ili kara**, / koji stvara i raztvora, / koji ima vičnu oblast / **dati nebo ili propast?** (142), Čovik koji ne poludi, / neće da mu sam kralj **sudi** (142), i **sud pravde** da učini (144), nego **pravdu Božju** da kaže / prama krivcu koji laže, (144), nit znam kazat **plaću** svitu / nenavidnom pripravitu. (145), A tko **plaću** znati hoće / pripravljenu rad te zloće, (145), da obilnu **plaću** vidi / nenavidne koje slidi. (145), **pravda sveta** to nas uči (145), i očito žderuč kažu / da so **pravdi** ne podlažu. (145), i za luda da **odsudi** / gospodara što poludi (150), Smrt je indi slatka **plaća** / što se kome za trud vraća. (172), ali koji tako **sude**, / vrlo malo cine žude, (178), mnogi **sudi** i govori / od mrtvacu da je gori (178), Bog će ga **osvetiti** / i krivicu namistiti. (184), gdi po **sudu od pravice** / sam **naplati** sve krivice. (184), i zato se on sam digne / krivca svoga da dostigne, / da učini sam osvetu / i **naplati** srca štetu. (184), Neće davno vrime biti / kad će srdan zadobiti / **plaću** gdino srčba gori / a ne more da dogori ; / **plaću** gdi se oni vari / tko za srčbu mnogo mari; / **plaću** gdi se svaki peče / tko se srčbe ne odreče; / **plaću** gdi se srce praži / koje nagla vatra draži. (188), Nit se boji zarad kese / da ju **sudac** ne iztrese, (193), da Bog **sudi pravdu** ovu / svem odvitku Adamovu: (196), kad ne vlada i **ne sudi** / po razlogu pravom ljudi. (198), da vladate i **sudite** / i na kripost puk budite, (200), **Pravdu Božju** nek on pita / je li slična **pravdi** svita. (201), **Pravda** svita imat hoće / za uzbiti svita zloće: / kesom **platiti** tko ne može, / **pravda** mu se maša kože. (201), U tom nije različita / **pravda Božja s pravdom svita**, / jer tko ne da **plaće** druge / za **izplatit Bogu duge**, / tad **nebeska pravda** hoće / da on s dušom **plaća** zloće. (201), Poglavare Bog postavi / da se **sveta pravda** slavi, / da nek paze poglavari / da tko **pravde** ne pokvari. (201), Kada indi starešine / svoju dužnost ne učine / pazeć **pravdu**, čer visine, (201), što svit **Božju pravdu** tare, / tad Bog čini od visine / nek u nima **pravda** sine (202), **pravda** koju potruše / kada lino posruše. (202), Krivci kad već svit ostave, / onda **pravdu Božju** slave, / u propasti kadno gore / zato **pravdu** što obore: / tad u njima **pravda** sine (202), **pravdu Božju** posvidoče, (202), spomiñaju često dosta / kako izgled **pravde** posta. (202), oči za grih izgubiti / i **pravici** izgled biti. (202), kako neće kralj visine / pazit **pravda** da ne gine (202), **Pravdu** meće Bog ozgora (202), Kako indi Bog prosveti / ne bi htio da osveti / **pravdu**, svoje čisto zlato, (203), Starešine to li rade / **pravdu Božju** da osmrade, (203), Znamo da svi grišnici / **pravde Božje** protivnici, (203), da od Boga ne odlaze, / **pravde Božje** da ne gaze, (203), kao da to Boga veže / i od **pravde** mač uzteže, (203), i onoga ne uvridi / koga **pravdu** gazit vidi. (203), Otac od kog dado niku / malo prije **pravde** sliku, (203), Ne uvridi, dal okruni / milost **pravdu** kad izpuni. (203), Milost bo se malo cini / koju **pravda** ne začini: / jer premda je milost lipa, / brez **pravice** trapa slipa / i zabasat lako može / gdi je **pravda** ne pomože. (203), **Pravica** je starešina / svi kriposti od visina (203), kako **pravda Božja** kara / i š nóm milost zagovara, / i kad milost zagovara, / **pravda** skupa š nóm pokara. (203), da Bog kara i da prosti / po **pravici** i milosti, (204), gospodare kad ne mare / što se **pravda Božja** tare, (204), kao da Bog rad milosti / nima mora da oprosti, / od **pravice** ne misleći, / što će ona krivcem reći, (204), kad nit misle niti mare / što se **pravda Božja** tare, (204), da **pravicu Božju** paze / da ju ljudi ne pogaze. (204), nerazloga da ne čini / dal nek **pravdu Božju** cini (204), **pravdu** onu kad ne pazi / dal nu radi da pogazi (204), za da prosti ne odlaze, / **pravdu Božju** da ne zgaze. (204), koju oblast od visine / meće **pravda** da ne gine? (204), što na svojoj **vagi** vaļa / prid očima vičneg kraļa. (204), Svit je ovi jedna **vaga**, / koja odozdo ima vraga, a Bog sa svi strana pazi / gdi se sveta **pravda** gazi. (204), Na **vagu** ste strašnu stali / još kad ste svit poznali: / tovarite s grisim **vagu** / da zategne s vami k vragu. (204), Vaše zloće same traže / da Bog **pravdu** s vam' ukaže, / da onamo propanete / kud tegliti nastanete. (204), na **vagi** ste pod visinom, / vozate se nad dubinom, / med nebesim i propasti (205), Tko se srušit pak oprosti / nego kome **pravda** prosti? (205), Hoće l' milost ostavljena / il **pravica** potlačena / uzdignuti

na visine / il rinut u dubine / onog koji sam navali / u dubine da se svali / kada **pravdu Božju** tlači (205) , il **pravica** doli riva / trista puta sebi kriva. (205), Ili zajer starešine / **pravde Božje** kad ne cine. (205), to jest milost kog dariva / ili kojim **pravda** riva? (205), kada tamna linost vara / da ni **vaga** držat mora (205), i svim lincem posvidoči / da na **vagi** ovoj stana / nije nego do kog dana (205), da **svitovna vaga** neće / dugo držat, dal da smeće, (205), a da krivo tko ne **sudi** / iskrñemu da naudi; (210), da vam jednom **pravdu sudi** / zašto **pravdu** zapuštate, (212), Kada gine brez **pravice**, / kada gine od krivice? (212), Brez **pravice** onda gine / kadno lini starešine / neće **pravde** da učine / da puk brez ne pogine; (212), kada ili svoje ĳude / po nepravdi svojoj **sude**, / il na mito kad gledaju, / **pravdu** za neg da prodaju, (213), pak odovud starešinu / **sudi** ima l' jasnu cinu. (215), da razvidi i **sud** čini / slugam svojim na nizini / i da svakom **plaću** pruži / koju dilom sam zasluži, (216), bi l' nosoriz ili dite / krivo bilo, - što **sudite**? (216), Kako dakle **pravdu sudi**? (216), Kako indi **pravda** sada? (217), Što će dakle sad **pravica**? (217), Tko će **pravdu** činit puku, / da ne trpi dužnu muku (220), po **pravici** Boga navrže (220), Zato sebe **sudiš** prava / što si krivac krivcem glava? (221), S tim li nađe **pravdu** za se / što kriv krivce prtiš na se? (221), Kad mu **pravda** što govori, / naopako on potvori. (221), **Pravda** veli – **9x** (221), „Mudro **sudi**“ (221), Tako linac **pravdu** kida (221), tako linac **pravdu** tare (221), Tako jasnu **pravdu** kviri (221), zapovidi da razumi, / da po nima **sudit** umi. (221), dal od pravde kad što čuje, / naopako prigluhuje, (221), kao **pravdu** da nauči / gdino ženski sabor buči, (221), dođe da joj **pravdu sudi**, (222), (...) „Nejmam kada / tebi **pravde sudit** sada!“ (222), Al da b' toga i ne bilo, / bi li **pravdi** bilo milo (225), nit negove zloće **sudi**. (228), Stvari su mu od **zakona** / mrže mnogo neg sotona.(228), od **zakona** i visine (228), te on Boga svog zaduži / i po **pravdi** to zasluži (237)

Broj potvrda: 312

Tablica 5 – Vječnost u Došenovoj „Aždaji sedmoglavoj“

VJEČNOST (vječna slava – vječna muka)
<p>pram razliki vičneg Boga / i čovika umrloga. (42), Što je oblast vičneg kralja, (42), Bog je vični svet u sebi, (42), da tko vičneg Gospodina / mudrost piše sto godina (42), Da hiljade tko hiljadi / i stostručit vas vik radi / da s tim Božji vik izpiše. (42), što od truna mañe vaļa / pram bogatstvu vičneg kralja. (43), kad od Boga svog odpane / i zasluži vične rane. (43), kad uvridi vičneg kralja. (43), Ovu oblast vičneg kralja – / rane ličit – dignut vaļa (44), onda vičnu oblast budi (44), koje vičneg kralja ruka / daje usrid vični muka. (44), neg stvar ništa ne vaļa / brez darova vičneg kralja. (45), i anđeli od visina / koji vičnem Bogu dvore (45), blago srićnog i uboga / u ruci je vičneg Boga, (46), nego rane na sve strane / i za ranam vična propast (47), vikovite prima rane / koje daje vična oblast / podžižući vičnu propast, (47), da u propast vičnu smiri, (48), kamol' bi se vična sila / jadujući ugasila. (48), Putnici se mi zovemo / jer na vičnost putujemo. (74), jer kad primeš vičnu ranu (77), i učine vičnu štetu (103), i smrada se ne uklańa, / nek u vičnoj vatri plańa. (105), O, nebesom vična fala, / da me srića ta zapala (133), koja smrtnom na megdanu / primila je vičnu ranu, (134), koji ima vičnu oblast / dati nebo ili propast? (142), neg da vičnu on istinu / i prisvetu svetost skinu (142), vičneg kralja da osmradi. (143), te ne ĳubiš Stvoriteļa, / vikovitog prijateļa, (183), da u vični mrak odbasaš / kamo srdit naglo kasaš. (183), da ostavit tako more / vikovite jame more? (185), gdi se vična slast uživa / s kojom Božje lice siva, / koju slavni dvor uživa, (188), dužnost svoju da izpune / rad dobitka vične krune, (198), prid očima vičneg kralja (199), neg sve blago vičneg kralja. (199), Vi ste svita poglavari, / vičneg Boga poklisari / lipom dikom proslavljeni (200), do vičnega vašeg kvara / da se duša zapazari, (201), Svi dvorani vične sriće / čestitog su raja sviće (202), ne uvride Stvoriteļa, / vičneg svoga prijateļa? (203), i skup vični svi kriposti / skupa čine svako dilo / što je bivstvu Božjem milo: (203), što na svojoj vagi vaļa / prid očima vičneg kralja. (204), onda kada pazit vaļa /</p>

skupo stado **vičneg kraļa**, (210), gori k voļi **vičneg kraļa**: (208), vaļa **vičnost** da opazi / gdi kad jednom već ugazi, (205), da u propast ne grunete / ne brez **vične** vaše **štete**. (208), Al kad **vične sunce** sine, / kom ne škode svita tmine, (215), koga linost uzrok bude / da **smrt vična** udre ļude (219), a Bog sveti od visina, / **vična vira i istina**, (229), usrid jame **vični tmina**. (230), (...) „da Stvoritelj **vičneg vika** / vas svit stvori i čovika / i da svitom očituje / sebe da ga čovik štuje.“ (232)

Broj potvrda: 51

Tablica 6 – Uskrsnuće u Došenovoj „Aždaji sedmoglavoj“

USKRSNUĆE
dokle jednom iznenada / najposlidña ona sila / dušu digne nam iz tila (75)
Broj potvrda: 1

Tablica 7 – Smrt u Ivanošičevu „Opivanju sličnoričnom groba Jozipa Antuna Čolnića od Čolke“

SMRT
odkad nam je gospodina / Čolnić Jozipa Antuna / smrt nemila, gorka, tužna, / pogubila, umorila, / u grob tavní oborila . (148), smrt nemilu pogubiti! (148), nego ga je pogubila . (148), To je voļa tvoja sveta, / da po svitu smrt se šeta / i da svojom kosom kosi (148), da sve smakne , što god živi, (148), vikovičnost dokle teče, / da umrti ona ne će. (148), još po svojoj živu smrti , / buduć ne da ním umrti (148), Duša, velim, mrtvih ļudi, / jerbo ona mrtve budi / iz svog groba pak govori: (149), od pokojnog gospodina (149), za dušicu pokojnoga (153), gospodine da Čolnića / š níme mrtvog nakitimo (154), jer ga evo i mrtvoga (155), jer kada su jur mrtvoga (156), Smrtnu dakle starac bolest (157), Al će prije sakramente, / nego umre , primit svete, (158), dušicu je izpustio , (158), mrtvom ļube ruke, noge, (158), I svi, koji u grad idu, / da mrtvog tilo vidu, (158), pokojniće , majka mila, (158), to jest umira- / jućega (159), Lađa moja / jurve gine . (159), neg miruje kano jañe / povedeno na zaklañe (162), Bolest, žalost, smrt i tuga, (162), (...) Smrt zvana, (162), na / kamenitih vratih groba našega pokojnika (162), koja na vrati / groba pokojnog (162), Smrt po imenu, (162), umrloga jest prilika! (163), Ja sam ona strašna vila, / kojoj ime Smrt nemila. (163), Ja bo vila Smrt nemila / jesam strašna Božja sila, (163), u grob tavní oborila! (163), pak ću zatim daļe ići / s mojom kosom glave sići . (163) jest životom rastavila , / s crnom zemļjom sastavila. (164), ñega ne bi ukopali , / prije neg bi oplakali. (164), I ako bi zakopali / mrtvog , a ne zaplakali, (164), umro ovi neoplakan / i brez plaća jest pokopan . (164), jer kad koji dobar umre , (164), kad da u grob prate, nose, (164), u životu mrtvog tilo. (164), Smrt nedraga, Smrt nemila, (164), što joj majka nije živa! (164), u grob tavní oboriti . (164), ako ono umre onde, / ako ovo umre ovde, (164), da je tata obisio , / na višalih izvisio. (164), da ga smakne , on vaļade / da ga smakne i pogubi , (165) , Tako samo ja onoga / smićem , smaknut meni koga / oblast dana jest odzgora (165), umiraju svakojako, / umiraju brez pokore, (165), da ne umre brez pokore. (165), znajte, da je smrt onako! (165), navaliti smrtnu ploću. (165), ... Mrtvi ļudi, (165), do mog smrtnog danka. (166)
Broj potvrda: 63

Tablica 8 – Sud u Ivanošičevu „Opivanju sličnoričnom groba Jozipa Antuna Čolnića od Čolke“

SUD
To je voļa tvoja sveta, (148), koja pravda tvoja sudi . (148), Red je dakle pokraj tvoga / suda ,

Bože, pravednoga (148), jer ja sudim , dost će biti (150), kao Duh Sveti sam dosudi (150), Sudi , brate, pak sam vidi, (151), morao se je začuditi i sam sobom dosuditi , (154), za pokarat krivca luda / potribovao: kako suda . (156), Navlasito tad pravica (156), hotio bi tko suditi , (156), kako sudiš , već ovako. (157), plaću pokraj svojih dila. (157), pak od Božje jake ruke (157), Siver s jugom / pravdu tira , (159), I budući u staromu / još zakonu prošastomu, (164), Enkar sluga jest pravice / nit je sudac od krivice, (164), da pravica koga sveže (164), da se pravda ne izgubi, (165), (...) pravda dili, (165), ustanite, da vas sudi (165), Bog, kojega pravda hoće (165), Bog, kojega pravda mila (165), Bog, kojega pravda živa (165), Kad red dojde sudjen na te, / hoćemo se tad vidjeti / i pravicu podiliti . (165)
Broj potvrda: 26

Tablica 9 – Raj u Ivanošićevu „Opivanju sličnoričnom groba Jozipa Antuna Čolnića od Čolke“

RAJ
prid nebeskog Gospodina, / u nebesa diže oči, (155), da je bio il odnesen / z dušom k nebu , (155), blagoslovno ono isto / neka bude sretno misto , / iz utrobe gdi majkine / pao si, majke sritni sine! (158), Nek počiva duša tvoja / sad u mistu od pokoja / i nek za nas Boga moli, (158), da u nebu , kad želimo, / zajedno se veselimo. (158), sad ozgora / nek mi tvoja / pomoć stigne! (159), Doleti iz neba diva, Ufañe imenom, (160), da bar vidim / put od mira , / koga slidim. (160), Tebe vičnu u palaću / uvik sričnu nastaniću. (162), nikad ovdi ne će biti, / nit što škodi, pristupiti, / nego radost i vesele, / vična mladost i pošteñe, / mir i sloga vikovita (162), oblast dana jest odzgora / on nebeskog strašnog dvora . (165)
Broj potvrda: 12

Tablica 10 – Vječnost u „Opivanju sličnoričnom groba Jozipa Antuna Čolnića od Čolke“

VJEČNOST (vječna slava – vječna muka)
neumrle uspomene privridnoga biskupa. (146), Tko je, da mu sada krunu / neumrle slave punu / postavimo svrhu glave, / da narodi ñega slave? (147), vikovičnost dokle teče, / da umrti ona ne će. (148), još po svojoj živu smrti , / buduć ne da ñim umrti (148), Tebe vičnu u palaću / uvik sričnu nastaniću. (162), nikad ovdi ne će biti, / nit što škodi, pristupiti, / nego radost i vesele, / vična mladost i pošteñe, / mir i sloga vikovita (162), Diva, blažena Vičnost imenom, (159), Ovd se š ñom složila diva Vičnost (161), Vičnost piva (...) / evo vrata otvorena, / sva od zlata salivena (162), Onda Vičnost pivat pojde (162), oblast vična zapovida / kosa moja nek ukida, (165)
Broj potvrda: 11

Tablica 11 – Pakao u Ivanošićevu „Opivanju sličnoričnom groba Jozipa Antuna Čolnića od Čolke“

PAKAO
s vragom , svitom vojujemo, (158), dajuć pakao misto dara! (165)
Broj potvrda: 2

Tablica 12 – Uskrsnuće u Ivanošićevu „Opivanju sličnoričnom groba Jozipa Antuna Čolnića od Čolke“

USKRSNUĆE

„Ustanite, mrtvi, gori! / Evo ću vas **uskrisiti**, / da vas mogu izvisiti / prid svim svitom i narodom, / kojino ste s mojim plodom / služeći se stigli slavu. (149)

Broj potvrda: 1

Tablica 13 – Sud u Ivanošićevu „Svemogućem neba i zemlje Stvoritelju“

SUD
„Bog mu platio! “ Dobro nam je učinio.“ (182), zakon i svi proroci vise. (182), otkuda iste uredbe i pravice sve svitovnoga vladana (182), doista nisu pravice na cilj sreće i na blaženstvo mira (182), Jednoga istom, / sudim , (183), Niti strah svitovne pravice (183), ljubavi dakle Božje najveća u zakonu zapovid ovako se / razumit mora, (184), I zato zakon , (185), koju kroz čine / zakona našega izpovidamo, (185), brez svakoga živući zakona neviran jest Bogu svojemu (185), u zakonu zapovid ljubavi iskrnoga (185), krst izpovidajućega zakona i vire čovika, (186), naj- / pravedniji sudac jest dobra ili zla odluka (187), tako rekavši posuđuju (187), brez plaće nebeske na otide u vitar (188), Pametnomu sada, da sam sudi , (189), jaram zakona na uzdi drži, (190), da brez vire / i zakona , (190), u kojemu Bog, nedoseznoga suda Gospodin, (190), nedokučeni sudi božanstveni (192), mañe suditi (193), neizmerna pra - / vica Božja (194), nenaplaćeno propustiti (194), Pravica Božja ovo neodpuštljivo imati hoće (194), sva dobra dila naplaćena (194), plaćom vrimenitom (194), Bog dakle, kojega pravice nejma mire, (194), dobra dila naplatiti , (195), ovdje s vri- / menitom plaćom naplaćuje . (195), I budući, komu Bog plaća , (195), i kako strahovitu Božju osvete pravicu (196), živih i mrtvih sudca strašno pravednoga (196), zato brez svakoga / zakona i vire živi. (200), pravicu , (200), dužan zabadava plaću slugi tvojemu dati (202), da plaću svoju (203), misto plaće primi zaslužen pokarañe i pedepsu. (203), dakle virnost ñegovu bi mogao naplatiti , nevinnost pako pra- / vično pokarati (203), sam sudi . (204), postali smo krivci pravdi (204), mudrosti ñegove pravicu , (205), O kako su tvoji sudi (206), Jer tko tvoje, Gospodine, / tajne znao je suda čine? (206), Nek se javi! Dug će platit (206), nek bude za sudca tavnog noći sviteć. (209), prid sudca dojući, (215), sud pravedni Boga mora podnositi (215), i pravicu moju svetu (216), vas u pakao odsuditi (217), Božja međuto pravica (218), kara s pravdom prižestokom: (218), Strana svrhu svega / pokolljena čovičanskoga / odsuda : (218), Posli izrečene ove odsude , (219), po pravici i razlogu! (219), kakvi te bič suda Božjega krivica bije. (220), Jur nas od vas dili / sud pravedni Boga, (223), božanska pravica , (223), strašnoga kad suda stražni mi svane danak. (224), I neka se, Otče sveti, / pravda tvoja ne osveti (225), Tvojoj, Bože u ļutini / sa mnogom raćun ne učini, (226), slavni su vam Božji sudi , / pravednoga srdca ļudi! (226), ne ktijući tirat pravdu / za pokazat ñim nepravdu: (227), i onda ja slaviti hoću / pravde tvoje velikoću. (229), Primiti ćeš onda prvi /aldov pravde , dara krvi, (229), i zakona zarad tvoga /podnosim te Boga moga. (231), rad istine i pravice / ne odvrni sveto lice. (231), Nemoj sudit slugu tvoga, (231)
Broj potvrda: 68

Tablica 14 – Smrt u Ivanošićevu „Svemogućem neba i zemlje Stvoritelju“

SMRT
jurve davno pokojnih (183), ubojice , (183), hiļadu puta umriti (184), Boļe jest hiļadu / puta umriti (184), i sa / svim tim viran čoviku umrlomu . (185), da tebe drugi porobi, pokrade, privari, ubije , (186), život isti položiti i krv proliti dužni smo (187), kojega / umrllost , na koju svi rođeni jesmo (187), ili puške nepri- / jatelske udarac smrtni (187), s tilom i dušom čovik umira (188), ako si ubio čovika, (188), nit ista smrt me mogu ga umiriti. (190), koji

mrtvi / primda glas podižu ništa ne mañe iz **grobova** svojih: (191), ne može **poginuti**, (191), života i **smrti** sam gospodar (191), ufamo se po zasluženju muke i **smrti** (192), muku i **smrt** Gospodinovu (192), nije samo duši neumrljoj / spaseñe, nego i tilu **umrlomu** zdravje, (193), koja se na čas **smrti** daje (194), kada najbolje **zakopan** z dušom i s tilom (195), **pogine** u čas jedan (195), **Umro** / je! (195), Niti mu više poslije **smrti** ñegove (195), živih i **mrtvih** sudca (196), **poginuše** kralj, vojvode i vitezovi (196), **ubojica** sina Božjega, (196), a iznutra smrdućemu **grobu** jest prilikovao. (199), obtuženoga na **smrt** (199), sam se je zankom **obisio** i tako se je na / svi strane **mrtav** razpuknio, (200), one nad **smrtjom** / duhovnoga zaručnika (201), samo **zakole?** (202), u kojoj da ćeju sakrivenu **smrt** / proždrti (203), ti i sve pokoleñe tvoje **smrtjom** ćeš **umriti**. (203), to jest **smrt** i proklectvo (204), u robovstvo vične **smrti** (204), koja **zakopana** ležaše u tminah (207), A **umrlo** tilo čovika prvoga (212), **smrtjom** ćeš zatime nesritan **umriti**. (213), **smrt** neka nam umori, pak da **poginemo**. (214), **Smrt** u ñoj sakritu (215), i na vike **pogubiti**. (217), Krv će za vas svu **proliti**, (217), krvi, križa, **smrti**, muke (217), dok se u **grob** zemlje crne / tilo tvoje ne povrne, / jer prah jesi, i u ñega / ja obrnem tebe svega. (218), Danguba **smrti** tebi nego **smrt** bude kaštiga većja, / **umirajuć** jerbot živilo tilo bude. (220), ali ga pušken hitac obori **mrtva** doli. (220), sad bolest, **smrt**, starost, (223), Živio je Adam od postanka svoga do blažene **smrti** svoje 930 / godina i **umro** je, (224), na kojega **nadgrobnicu** slideći natpis stavlam, (224), ovdj koji zato **mrtav** u zemlji trunem. (224), Ah, da ona **ne pogine**, (225), Jer po **smrti** nitko ne će / spominat tebe veće. (225) i primožna ruka tvoja / **umrtvila** uda moja. (226), k crnoj zemlji **prignut doli**: (227), on učini tavnom **grobu**, (232), dane moje jur **pokojne** (232), brez milosti duša **gine**. (232), duše moje protivnike **pogubićeš**, (...) (232)

Broj potvrda: 64

Tablica 15 – Raj u Ivanošićevu „Svemogućem neba i zemlje Stvoritelju“

RAJ
<p>pastirskom brigom i ljubavjom na / put spaseñia (181), i pastirima duhovnima uzrokovana, (181), s oblastjom vama od neba danom (185), za moći laglje Bogu služiti i na svrhu nebeskoga / blaženstva (186), brez plaće nebeske na otide u / vitar (188), od angela nebeskih (188), ključ nebeski, koji nam vrata nebeska otvoriti more, (194), sa svom nebeskom, zemalskom i paklenom silom, (191), koja niti angelom dana nisu znati, (193), samo ñega na put ljubavi Božje i iskrne ljubleno dovesti. (200), ovčicama svojim na duhov- / noj paši kadkada popivati. (202), da Bog svemogućij nije / bio dužan dati zaludu i zabadava nebo svoje vlastito čoviku, (202), ako ti nije dužan Bog badava nebo dati, (203), misto neba pakao zaslužio. (203), š ñime u raju bio, (203), Nisi ti onda u raju zemaljskomu bio, (203), sedmog dana blagoslovi pak čovika u raj zemaljski, (211), raja zemaljskoga čini dionika, (212), Pak neg u raskošno raja zemaljskoga (212), što hoće to reći živiti u raju, (212), koji se rastiće po raju razlijen / i tiho šušakajuć na rike četiri, / raja narapajuć obhodi i miri. (212), Dakle Bog čoviku, zemaljskoga raja / novom stanovniku, tiho progovara: / „Sad uživaj slasti raja zemaljskoga, (213), iz raja iztirani bili su. (214), Eva ćuje iznenada glasa Bog zna kojeg / angela slatkim i milostivim grlom zvečati po / raju. (215), Bog Evu svituje kroz svoga angela, (215), A ti se varakaš, nesrićni čoviče, / po raju sakrivaš, (...) (215), pak iz zemaljskoga raja izlaziti. (215), i velikoću / griha nihovoga ñima prid oči stavljajuć iz raja iztiruje. (216), O, kako je to zloćinstvo / dušu, nebo, sve očinstvo (216), Ovo čuvši angeli, (217), iztirajuć iz raja (219), van iz raja taki hodi, (219), prid raj stani (219), Ovdj polazećega iz raja (219), Protiran iz raja sad tuguj, (219), Svih devet angleskih kora zbor i skupština dršće (219), Pakao, zemlja, nebo, sve što drže visoka nebesa, (219), a ti se plašiš</p>

<p>grmovite sile nebeske. (220), Adam i / Eva na pragu raja (220), Z Bogom, cvitje drago, / ures željnog raja, (221), Nek se s tobom diči / raj zemaljski, cvitje...(221), Često ćete, znamo, / raja obtrkivat (222), po svem raju cvileć, (223), sve koje se krije / rajsko sada blago! (223), Pramaliće vično / zemaljskoga raja, (223), Kada dakle iztirani iz raja zemaljskoga / dojdose u misto, (223), Koja radost raja, (224), I nut, srićna pokora njihova / spasene u nebeskom kraljevstvu jest ne nastanila. (224), Za stan momu srcu čisto / stvori, dragi Bože, misto, (229), Mog spaseña daj mi žeļe / dostignuti i veseļe, (229), Jer svog dvora iz visine / pogledao je na nizine, (230), ku s nebesi iz početka / stvorio si do svršetka. (231), I tvojih će sluga sinci / biti tvoji stanovnici, (231), ako želimo uživati Stvoriteļa / našega lice u nebu, (232)</p>
Broj potvrda: 60

Tablica 16 – Vječnost u Ivanošićevu „Svemogućem neba i zemļe Stvoritelju“

NEUMRLOST, VJEČNOST
<p>neumrloga imena Mariji Tereziji (181), u blaženju neumrlost (187), i neumrlost duše čovićanske (188), krunu blažene neumrlosti pletu u nebu, (188), kip neumrloga Boga (188), z darom neumrlosti (188), svidoci duše neumrle, (188), ja sam tvoja duša neumrla, ja sam! (189) neumrle didovine vaše, - / neumrle, velim, jer živi ona danas jošter i živiti će (190), neumrli neba / i zemļe Gospodin (192), svemogućenoj Boga neumrloga voļi, (193), „Pokoļ vićni neka mu Bog dade!“ (193), i konca vikovićnost (193), nije samo duši neumrloj / spaseñe, nego i tilu umrlomu zdravje, (193), i duše svoje neumrle, (195), za ļubav neumrle duše vaše, (196), Bože neumrli, (199)</p>
Broj potvrda: 18

Tablica 17 – Pakao u Ivanošićevu „Svemogućem neba i zemļe Stvoritelju“

PAKAO
<p>oni izordi zmaja paklenoga, (185), i paklenom silom, (191), koja istu paklenu i vražju nadilazi / opaćinu! (196), misto neba pakao zaslužio. (203), vragu prodat za jabuku (216), duše vragu prodadoste / i paklu se pridadoste. (216), Nut paklena jama ziva, (216), U paklene dakle muke (216), vas u pakao odsuditi (217), smrvit vražju i lukavu. (218), Pakao, zemļa, nebo, sve što drže visoka nebesa, (219), Dakle malovridni, vridan svih paklenih muka (220), u propast nas zala / naglavce obara. (223), do pakla ga prigne. (223), I neumrlu buduć dado vragu za jabuku dušu, (224), Zar u paklu morebiti /, tebe hoće tko ļubiti? (225)</p>
Broj potvrda: 18

Tablica 18 – Uskrsnuće u Ivanošićevu „Svemogućem neba i zemļe Stvoritelju“

USKRSNUĆE
Dosta je, samo čekam grišnog tila uskrsnutje , (224)
Broj potvrda: 1

Tablica 19 – Smrt u Ivanošićevu „Sličnoričnom nadpisu groba Zvekanovoga“

SMRT
kojega Otac fra Zvekan na vrati svojega groba dati će upisati, / prije nego umre , (168), mrtav Zvekan više. (168), koja prije smrti , / kad hoti umreti , / na svog groba vrati / dade upisati. (168), U smrtnoj bolesti / moći ćeš provesti / vreme od pokore, (170), što Augustin kaže: / Qualis vita, mors est ita - / život kako, smrt onako. (175), pak poslušaj prije, / nego umrem , grije, (175), Zvekan fratre doziva i š nima se blagosiva pak će umrti . (176), jer se već otima / dušica iz tila , (176), da još jednu grunem / prije neg iztrunem . (177), Na Stanka se spusti, / dušicu izpusti , (178)
Broj potvrda: 13

Tablica 20 – Pakao u Ivanošićevu „Sličnoričnom nadpisu groba Zvekanovoga“

PAKAO
Zvekana vrag tenta. (170), Već vrag u me dira, / ne dade mi mira, (170), Vrag Zvekana privari. (172), Poslušaj ja vraga , / moja braćo draga, (172), vrag će vas odneti; / ne mogu podneti (174), Zvekan vraga psuje, (175), Eto, vraže , eto, / ti pakleno pseto , (175), o prokleti vraže , (175), Čuj der sada, vraže , (175), Zvekan se izpovida i vraga će privariti. (175), Odsad Bog pristupi, / a vražić odstupi. (176)
Broj potvrda: 12

Tablica 21 – Sud u Ivanošićevu „Sličnoričnom nadpisu groba Zvekanovoga“

SUD
Sada, brate, sudi , / hoće l' bit istina / ili prdačina. (178)
Broj potvrda: 1

Tablica 22 – Eshatološke teme u Došenovoj „Aždaji sedmoglavoj“

Smrt	513
Pakao	366
Raj	323
Sud	312
Vječnost	51
Uskrsnuće	1

Tablica 23 – Eshatološke teme u Ivanošićevu „Opivanju sličnoričnom groba Jozipa Antuna Čolnića od Čolke“

Smrt	63
Sud	26
Raj	12
Vječnost	11
Pakao	2
Uskrsnuće	1

Tablica 24 – Eshatološke teme u Ivanošićevu „Svemogućem neba i zemlje Stvoritelju“

Sud	68
Smrt	64
Raj	60
Vječnost	18
Pakao	18
Uskrsnuće	1

Tablica 25 – Eshatološke teme u Ivanošićevu „Sličnoričnom nadpisu groba Zvekanovoga“

Smrt	13
Pakao	12
Sud	1

Tablica 26 – Eshatološke teme u Ivanošićevim djelima („Opivanje sličnorično groba Jozipa Antuna Čolnća od Čolke“, „Svemogući neba i zemlje Stvoritelj“, „Sličnorični nadpis groba Zvekanovoga“)

Smrt	140
Sud	95
Raj	72
Pakao	32
Vječnost	29
Uskrsnuće	2